

Pla d'acció cultural

Sant Just Desvern

**Diputació
Barcelona**

**Ajuntament de
Sant Just Desvern**

El Pla d'acció cultural de Sant Just Desvern és una iniciativa de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Sant Just Desvern que compta amb el suport del Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona. Realitzat entre els mesos de desembre de 2013 i octubre de 2014.

Coordinadors

UmésDos: Francesc Benlliure, coordinador metodològic i de continguts, i Cristina Roca, coordinadora del procés participatiu i revisions.

CERC: Xavier Coca, coordinació, suport metodològic i tècnic.

Participants

Sergi Seguí, Berta Martí i Mercè Castellví, de l'Ajuntament de Sant Just Desvern.

Carles Prats, Laia Gargallo, Eugènia Argimon, Isabel Barón i Aina Roig de la Diputació de Barcelona - Centre d'Estudis i Recursos Culturals.

Col·laboradors

Jordi Amigó, Arxiu Municipal, Ateneu de Sant Just, Palmira Badell, Neus Baldrich, Marta Cardona, Roger Cònsul, Just Fosalta, Albert Macià, Joan Margarit, Puri Martín, Oleguer Masjuan, El Nucli, Pastorets i Taller de música.

Índex

Resum executiu	5
Síntesi territorial	6
Síntesi cultural	7
Síntesis propostes de millora	9
Introducció	10
Metodologia	12
Anàlisi territorial	14
Context geogràfic, situació i comunicacions	14
Context historicopolític	15
Síntesi sociodemogràfica	18
Evolució de la població.....	18
Origen de la població: immigració.....	21
Estructura de la població	23
Activitat econòmica i ocupacional	25
La cultura, de global a local	29
Context global	29
Les polítiques culturals locals a Sant Just Desvern	30
Agents culturals de Sant Just Desvern	33
Ajuntament.....	29
Entitats	43
Mitjans de comunicació	48
Iniciativa empresarial i mecenatge empresarial	50
Iniciativa empresarial cultural i creativa.....	50
Mecenatge cultural	51
Públics culturals	52
La dieta cultural dels catalans.....	52
La dieta cultural dels santjustencs	53

Acció cultural	55
Festa i cultura popular	58
Patrimoni i espais expositius	59
Arts interpretatives	60
Lectura i literatura	62
Arts plàstiques	63
Audiovisuais	64
Equipaments culturals	67
Mapa d'equipaments culturals	67
Equipaments culturals	67
Biblioteca Joan Margarit	68
Can Ginestar	69
Arxiu Històric	70
El Cellar de Can Ginestar i el Centre d'Interpretació del Municipi (CIM)	70
Sala Municipal i Sala Cinquantenari de l'Ateneu	71
Centres cívics	73
Altres equipaments	73
De l'anàlisi a l'estratègia	75
Premisses	75
Serveis culturals	76
Objectius	79
Objectiu estratègic 1: De la implicació de les entitats, a un ecosistema cultural ric	79
Objectiu estratègic 2: De la programació de qualitat, a l'increment de la participació	85
Objectiu estratègic 3: De la reformulació de la xarxa d'equipaments, a la ordenació dels serveis culturals	87
Cronograma	91
Annexos	94
Annex 1. Llista d'entitats culturals	95
Annex 2. Llista d'empreses culturals i creatives de Sant Just Desvern	97
Annex 3. Patrimoni arquitectònic i arqueològic de Sant Just Desvern	99
Annex 4. Fitxes dels equipaments culturals	110
Annex 5. L'Ateneu de Sant Just Desvern	110
Annex 6. Aproximació a un model de mapa de públics	118
Programació	121

Resum executiu

Sant Just és un municipi que tradicionalment ha esperonat una relació amb la cultura molt positiva; ha mantingut i manté uns pressupostos culturals per sobre la mitjana, i conserva un hàbitat d'entitats culturals molt important.

Sant Just, com tants altres municipis, ha vist créixer la seva població notòriament en les últimes dècades gràcies als naixements que hi ha hagut al municipi i a la immigració rebuda d'altres comarques de l'entorn metropolità barceloní. En els últims anys ha acollit, també, una bona part de la immigració estrangera amb uns nivells professionals i de renda alts, majoritàriament provinents de països de la Unió Europea més desenvolupats. Per altra banda, també Sant Just veu any rere any com la seva població va envellint-se a un ritme accelerat.

La crisi econòmica no ha afectat de la mateixa manera Sant Just que els seus municipis veïns: l'alt nivell formatiu i una renda per capita superior a la mitjana han fet que es posicioni amb cert avantatge amb relació als seus veïns; un fet que s'ha traduït, per exemple, en una taxa d'atur relativament més baixa que la mitjana. Si bé la inversió per habitant en cultura segurament també ha contribuït a una menor afectació de la crisi, el que sí que s'ha vist afectat per aquestes circumstàncies han estat els comptes de l'Ajuntament —i els de tots els ajuntaments de l'Estat— i, per tant, també la partida dedicada a cultura.

La política cultural a Sant Just en els anys previs a la crisi va focalitzar l'interès en la construcció de centres culturals i socials, i no tant en l'elaboració d'estratègies consolidades de desenvolupament o en serveis culturals. L'arribada de la crisi ha acabat per desestabilitzar la xarxa d'equipaments: amb el pressupost actual es fa molt difícil mantenir els mateixos nivells de qualitat i prestacions en els serveis. Externalitzar la gestió, segons els comentaris de les entrevistes i de les sessions participatives, tampoc ha servit per solucionar la problemàtica, perquè amb la crisi i els compromisos adquirits amb les concessionàries una gran part del pressupost en cultura es dedica al pagament dels serveis a les empreses. La coordinació i la reestructuració dels serveis de la xarxa es complica igualment perquè és més difícil la relació entre les diferents entitats i empreses responsables.

Un altre aspecte de la política cultural del municipi és la forta vinculació amb les entitats culturals, que són un veritable motor cultural del poble; existeix, però, en el tercer sector del municipi certa «plurimilitància» associativa que minva el volum total de persones que hi estan vinculades. La majoria de les activitats culturals públiques —sense comptar els tallers formatius que fan les empreses que contracta l'Ajuntament— estan produïdes i programades per les entitats, i presenten una programació amb un lleuger caràcter ama-

teur i que no cobreix tots els públics de Sant Just. Una excepció és El Celler (espai d'exhibició d'arts visuals), que amb un model de gestió innovador proposa un referent cultural força apreciat.

L'Ajuntament de Sant Just dóna molt de suport a les entitats en aquesta tasca programadora i productora, i les proveeix de recursos tant econòmics com infraestructurals per tal que continuïn amb la seva feina. L'Ajuntament cedeix a les entitats bona part de la responsabilitat programadora municipal, fet que mostra certa manca d'una clara línia programàtica pròpia, i que s'engega com a opció política que té per objectiu reforçar el sentiment de pertinença de la ciutadania. Tal vegada (també) es tracta d'una manca de recursos econòmics per poder mantenir una programació estable i més professional.

A aquestes circumstàncies s'hi suma la presència del programa cultural de la veïna ciutat de Barcelona, que dificulta, pel seu poder d'atracció dels diferents públics culturals municipals, la sostenibilitat d'unes programacions professionals estables.

La política cultural municipal presta poca atenció al sector empresarial. Aquest sector existeix al municipi i es podrien treballar estratègies per fer realitat la seva complicitat en l'àmbit cultural. Aquesta posició denota certa visió subsidiària del sector cultural i, per tant, no productiva, idea que perjudica el desenvolupament cultural i, en conseqüència, el desenvolupament global municipal.

Es fa molt necessari, i més amb els problemes actuals, dur a terme accions específiques que proporcionin informació concreta al voltant de les necessitats dels públics (i dels no-públics) de Sant Just Desvern. Aquestes ajudaran a entendre quines són, per exemple, les barreres de consum, les motivacions, els perfils o els hàbits culturals dels santjustencs per poder dimensionar les accions, els pressupostos i la xarxa d'equipaments per al bon acompliment del servei. Això, però, no serà possible sense un sistema de recollida de dades que, entre altres coses, indexi els consums culturals i realitzi un mapa de públics de Sant Just.

Síntesi territorial

Històricament Sant Just gaudeix d'un important tramut associatiu, tret que conserva encara avui en dia.

En les últimes dècades hi ha hagut un fort increment de la població. Els nouvinguts són majoritàriament catalans i estrangers de països europeus més desenvolupats econòmicament. La comunitat alemanya és la primera en nombre d'estrangers domiciliats.

La piràmide poblacional, igual que a la resta d'Europa, indica un envelliment poblacional amb possibles conseqüències negatives futures.

És una població majoritàriament benestant amb alts índexs de formació.

La taxa d'atur s'ha incrementat però continua estant comparativament per sobre de la de la resta del territori.

Síntesi cultural

Àmbit extern

Oportunitats

Les noves dinàmiques globals posicionen la cultura com a pilar fonamental en el desenvolupament social sostenible, i Sant Just fa anys que hi aposta.

El cicle d'activitat econòmica actual comprèn les activitats creatives i culturals com un motor econòmic local important, i Sant Just disposa de bastants empreses creatives i culturals.

Amenaces

La crisi i l'increment de l'IVA cultural ha provocat a tot l'Estat un fort descens de la despesa ciutadana en cultura.

La Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local, pot suposar una gran amenaça per a l'activitat cultural del municipi.

L'aplicació rigorosa de l'actual Llei d'espectacles (Llei 11/2009, de 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives) també podria ser una amenaça per a aquells municipis amb pressuposts més dèbils.

L'àmplia i variada programació cultural de la ciutat de Barcelona exerceix una atracció als públics culturals de Sant Just que condiciona molt els consums culturals dins del municipi.

Àmbit intern

Fortaleses

L'Ajuntament té per objectiu incrementar la participació més intensa de les entitats.

Sant Just dedica més pes pressupostari a la cultura que la majoria de municipis de característiques semblants.

Existeixen altes quotes d'associacionisme cultural entre la població santjustenca.

La població de Sant Just manté nivells formatius força alts, fet que pressuposa uns consums culturals més intensos.

Una part de la població santjustenca manté un estatus econòmic alt, cosa que pressuposa la possibilitat de consum cultural de pagament.

Increment dels canals multidireccionals de les TIC de l'Ajuntament (increment del diàleg).

La indústria cultural i creativa de Sant Just conté dos grans pols d'activitats: el disseny arquitectònic i les empreses d'activitats audiovisuals.

Les entitats culturals són el motor productiu de la majoria de les activitats culturals del municipi.

Els llocs destinats a les activitats es reparteixen en sintonia entre espais públics i privats.

L'Ajuntament manté una actitud participativa amb les entitats culturals.

Existeixen iniciatives associatives de segon nivell per a la gestió de festes populars.

Existeixen models de gestió innovadors que funcionen satisfactòriament (El Cellar).

Hi ha un llegat patrimonial arrelat des de l'antiguitat però que avui en dia continua construint-se. És un patrimoni cultural viu.

Molts serveis culturals estan situats en un mateix centre multidisciplinari (Can Ginestar).

Debilitats

No existeix un pla estratègic cultural sobre el qual es desenvolupin els serveis culturals.

No existeix una línia programàtica estratègica de les activitats culturals fora de les festes populars.

Els pressupostos en cultura es dediquen quasi en exclusivitat al pagament de despeses estructurals (personal propi i serveis externalitzats).

L'Ajuntament necessita racionalitzar els equipaments culturals perquè la gestió que en fa suposa més de la meitat del pressupost.

En quatre anys el pressupost en cultura ha caigut molt.

Les canviants dinàmiques pressupostàries en cultura impedeixen una planificació sostenible a mig i llarg termini.

L'estructura de treballadors municipals en l'àmbit cultural no representa la majoria dels treballadors en l'àmbit de la cultura municipal.

Apareixen dificultats per canviar dinàmiques organitzacionals per la presència de diferents agents privats en els serveis públics culturals (diverses empreses concessionàries).

Hi ha una excessiva dependència de les entitats als ajuts administratius locals.

Existeix plurimilitància associativa; certa endogàmia que evita l'actualització generacional.

Hi ha molt poc mecenatge cultural.

Hi ha poca presència del sector cultural empresarial en la programació cultural.

Hi ha poca presència d'expressions artístiques professionals.

La difusió cultural no és una tasca treballada exclusivament per la Regidoria de Cultura; això dificulta la realització de campanyes pròpies o reclams especialitzats.

Hi ha cert amateurisme en l'activitat cultural de Sant Just.

L'espai escènic més important està força malmès.

Els consums culturals dels santjustencs són dèbils; sobretot en les expressions públiques com ara festes, concerts o conferències.

Existeix una part de la població que vol evitar les activitats socialitzadores municipals que els puguin fer nosa.

Síntesi propostes de millora

Amb aquestes característiques i en aquest context, es presenta una bateria de mesures que poden ajudar a reforçar les fortaleeses, aprofitar les oportunitats, minimitzar les debilitats i evitar les amenaces.

Primerament, i d'acord amb la premissa de potenciar la vida de les entitats culturals, es proposa eixamplar-ne la zona d'impacte focalitzant les accions, no sols en la millora de les condicions que les afecten directament, sinó també en la revitalització del sistema cultural que les envolta, implicant lògicament l'Ajuntament, però també l'empresa privada. Per aconseguir una millor vitalitat de les entitats culturals de Sant Just, doncs, és imprescindible aconseguir un ecosistema cultural més viu.

Seguidament, per tal de progressar en la programació cultural municipal, tant en quantitat com en qualitat, es proposa una aposta per l'increment de la participació de la ciutadania en els serveis i actes culturals, que fa una aproximació decidida als infants i als nouvinguts i que reforça el màrqueting cultural municipal com a fórmula per al diàleg constant i sincer amb la comunitat.

Finalment, es proposa una ordenació dels serveis culturals i dels equipaments per tal de millorar-ne l'eficiència, entenent, però, que el que s'engega és un procés d'estudi i reflexió que ha de proporcionar les dades i les opinions necessàries per garantir l'èxit de possibles canvis.

Introducció

L'Ajuntament ha demanat suport tècnic a la Diputació de Barcelona, a través del Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC), a fi d'iniciar un procés per elaborar un pla d'acció cultural al municipi amb els següents objectius inicials:

- Impulsar un procés de reflexió a l'entorn de les programacions culturals al municipi.
- Cridar les entitats ciutadanes a participar en l'elaboració i implementació de les noves dinàmiques culturals del municipi.
- Proposar nous models per a la gestió dels equipaments municipals.

Aquests objectius responen a la singularitat de Sant Just Desvern, a les línies d'activitat del seu equip de govern i al context econòmic que afecta tot el país i proposen la redefinició d'usos dels espais culturals, la reflexió i el canvi dels models de difusió del patrimoni cultural local i l'obertura de la política cultural local a la ciutadania i a les entitats que la componen. Aquesta visió ha de permetre l'elaboració d'una programació cultural més integrada i participada en els valors propis del municipi i, per tant, més propera a les necessitats i els interessos de la ciutadania, amb l'objectiu de provocar un sentiment ciutadà de complicitat amb les polítiques culturals del municipi. Tot això atenent el planter creatiu de Sant Just Desvern i donant-li suport com a aposta futura responsable del desenvolupament cultural i social.

S'ha elaborat una proposta amb l'objectiu que sigui un punt de partida efectiu per a una nova reorganització de la dinàmica cultural del municipi en totes les seves vessants, i que sigui el fruit d'una entesa nova del fet cultural.

La cultura avui en dia està eixamplant el seu univers d'acció gràcies al fet de repensar els àmbits que li eren tradicionals i sumar-n'hi d'altres, com són els de les noves indústries creatives, per exemple. Un altre motiu és l'addició de les dimensions mitjançant les quals actua: les comunicacions via Internet són nous sistemes de relacions socials que coincideixen en els circuits comunicatius tradicionals, com són els familiars, els laborals o els veïnals, entre d'altres. Les TIC, al nostre entendre, són un nou element que ajuda a comprendre millor com evoluciona la societat contemporània, atès que impacten en les noves dinàmiques culturals i, a més, són agents actius que estan transformant la societat.

Aquesta nova concepció de la cultura ha de traslladar-se a l'àmbit municipal, per tal que entitats públiques com ara l'Ajuntament o la Diputació de Barcelona, administracions locals al cap i a la fi, apliquin al sector cultural el valor que es mereix: el del motor del benestar de la seva ciutadania.

Un dels reptes d'aquest treball és ajudar a entendre la cultura com a propulsor del canvi social. La cultura, amb aquesta nova perspectiva social basada en la multiplicitat de canals comunicatius i en el valor intrínsec del capital intangible de la ciutadania, canvia el seu rol social perquè les activitats culturals quotidianes de presentació pública o de producció d'obra artística o d'aprenentatge són en si mateixes grans generadores d'interaccions i, per tant, amb un gran valor. La pràctica cultural és, llavors, un àmbit que no sols propicia contextos socials relacionals de manera activa, sinó que també és generadora de nou coneixement, erigint-se com un camp fèrtil per a la innovació social, àmbit damunt del qual han de sorgir les noves idees que ajudaran al desenvolupament de la comunitat.

Amb aquest treball pretenem que la comunitat de Sant Just Desvern, sota l'aixopluc de l'Administració i el Govern local, explori i utilitzi aquest capital social compartit per revertir els seus beneficis en la millora constant de l'hàbitat d'interaccions que el genera, en l'ecosistema de ciutadans, investigadors, activistes, artistes i empreses.

El treball que aquí comença intentarà compartir amb els agents culturals de Sant Just Desvern i la Diputació de Barcelona el valor de la cultura dins la societat, així com proposar les eines necessàries per explotar el potencial simbòlic, social i econòmic de la comunitat. Aquest pla d'acció cultural que s'engega està basat en l'apoderament de les persones en el fet cultural local i en la coresponsabilitat, alhora que no té un tancament que estigui marcat de manera definitiva o taxativa.

Metodologia

La metodologia utilitzada respon fidelment a aquesta idea de la cultura i, per tant, es presenta com un procés obert, participat i coresponsabilitzador. Dinamitzar, engrescar, provocar l'acció, aconseguir agitar és el que es pretén.

A grans trets el treball s'estructura en dues fases:

- La primera fase mira de construir una diagnosi de la realitat cultural de Sant Just analitzant-ne els contextos geogràfics, sociodemogràfics i històrics. També es tenen en compte les polítiques públiques de cultura i després s'observen els diferents agents culturals que hi participen: els agents públics (la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament), les entitats culturals del municipi, els mitjans de comunicació i les empreses culturals i creatives. A continuació es focalitza l'atenció en els públics de la cultura del municipi i després s'analitza el programa d'activitats culturals. Finalment, es fa un repàs dels diferents equipaments culturals. Aquesta primera fase acaba amb el recull de les dades més significatives de l'anàlisi.

Per fer possible un estudi més curós, es programen diverses entrevistes preliminars exploratòries i específiques. En aquesta primera aproximació també s'acudeix a un consell d'entitats culturals per presentar l'equip redactor i per demanar la futura participació en el treball.

- La segona fase té un caràcter proponent, en què després del procés participatiu es proposen possibles solucions als reptes que planteja l'anàlisi.

El procés participatiu consisteix en una dinàmica plantejada en una reunió de grup els participants de la qual siguin el més representatiu possible: tècnics municipals, treballadors d'empreses culturals, entitats ciutadanes, ciutadans amb interessos culturals, polítics... La dinàmica consisteix en una trobada en què es plantegen els primers resultats de la fase analítica i es mira de contrastar les dades amb les opinions i intuïcions dels participants. Una vegada completat el contrast es busquen solucions mitjançant el mètode CAME (corregir, afrontar, millorar, explotar) de gestació d'estratègies per definir plegats les possibles solucions i la manera en què es poden vehicular.

No es tracta de fer un estudi de *benchmarking* i aplicar contextualitzadament models d'èxit d'arreu del món a Sant Just, sinó de trobar els protocols idonis d'apoderament social que funcionin en el municipi, interpel·lant als actors per a la detecció real de les necessitats del sector.

La implicació d'altres sectors i àmbits d'actuació es presenta com a desitjable, però la dimensió d'aquest estudi no permet un recorregut sistemàtic de tots els agents municipals, encara que la porta estarà oberta i la participació multidisciplinari al procés, altament agraïda.

Per desenvolupar el document ens basem en els estils i procediments de l'Agenda 21 de la cultura, perquè aquesta considera que l'espai de la política cultural és l'espai municipal, i que la cultura és transversal a tots els àmbits d'acció de govern. La dimensió rellevant de la política cultural és la dimensió local. Les relacions a partir d'aquest nivell, tant cap amunt com cap avall, han de compartir la filosofia de les accions en xarxa, en què la transparència i la participació siguin les seves característiques definidores. «Les ciutats i els espais locals són un marc privilegiat de l'elaboració cultural en evolució constant i constitueixen els àmbits de la diversitat creativa, en què la perspectiva de la trobada de tot allò que és diferent i distint (procedències, visions, edats, gèneres, ètnies i classes socials) fa possible el desenvolupament humà integral».¹

L'Agenda 21 de cultura es planteja uns objectius bàsics i fonamentals que aquest treball també subscriu:

- Foment de la diversitat.
- Increment de béns i serveis culturals.
- Foment de la creació i la innovació creativa.
- Democratització de l'accés a través de l'ampliació de l'audiència i la participació.

La veritable acció política, però, es presenta no en els objectius que resulten fàcilment reconeixadors en els discursos de tot tipus de colors polítics, sinó sobretot en els estils i procediments de l'aplicació d'aquests propòsits. És aquí on s'apliquen les eines d'intervenció que definiran el tarannà de la política cultural i on, per tant, apareixen les diferències. La política cultural ha de deixar de ser una acció ornamental de l'acció pública i esdevenir-ne un element central i, en conseqüència, requereix una planificació conjunta amb elements d'intervenció com són l'urbanisme o la política social, educativa o ambiental, entre altres².

En segon lloc, es reconeix la multiplicitat d'agents implicats, la necessitat ontològica que els processos siguin participats i transparents, tant a l'estadi del disseny i l'execució com en el moment de l'avaluació,³ així com forçar els processos de descentralització —no només administrativa, sinó inclusiva, de les expressions culturals perifèriques— i coordinació dels diversos governs locals que comparteixen un mateix territori.

El document final mira de donar alguna resposta al voltant de:

- Com es pot impulsar una programació cultural més participativa, inclusiva, diversa i rica que fomenti l'ampliació de l'audiència.
- Com es poden fer més partícips les entitats culturals municipals de la política cultural del municipi amb una visió global i no particularista.
- Com es pot canviar el model de la xarxa d'equipaments per optimitzar-lo; és a dir, per propiciar serveis que s'ajustin a les demandes.

¹ CIUTATS I GOVERNS LOCALS UNITS, «Principi 7» a Agenda 21 de la cultura, Barcelona, Ajuntament, Institut de Cultura, 2008. <<http://www.agenda21culture.net/index.php/ca/docman/agenda21/4-ag21cctpdf>> (última consulta: 17 d'octubre de 2014).

² CIUTATS I GOVERNS LOCALS UNITS, «Principi 10» a Agenda 21 de la cultura, Barcelona, Ajuntament, Institut de Cultura, 2008. <<http://www.agenda21culture.net/index.php/ca/docman/agenda21/4-ag21cctpdf>> (última consulta: 17 d'octubre de 2014).

³ *Ibidem*, «Principi 5» i «Principi 19».

Anàlisi territorial

Context geogràfic, situació i comunicacions

Sant Just Desvern és un municipi de 7,85 km²; és a dir, relativament petit. Es troba a la falda de la Serra de Collserola, apropant-se a les terres del litoral. Entre els municipis limítrofs tenim Esplugues del Llobregat, Sant Joan Despí i Sant Feliu del Llobregat, tots pertanyents al Baix Llobregat. Tant aquests municipis com Sant Just Desvern mateix es troben dins la influència de la metròpolis de Barcelona, que queda a molt pocs quilòmetres.

El nucli urbà està subdividit en les següents barriades, tot i que a Sant Just no existeix una divisió administrativa per barris:

- La Plana-Bellsoleig,
- La Miranda,
- Nord,
- Basses de Sant Pere i Can Modolell,
- Sud,
- Centre,
- Mas Lluí,
- Camp Roig,
- Illa Walden i Walden 7,
- etc.

L'antiga conca hidrogràfica de la riera de Sant Just determina encara avui la seva forma, que apunta cap a la desembocadura al Llobregat. Els límits per la part de muntanya els protagonitzen la penya del Moro (275 m), el turó de Sant Pere Màrtir (399 m), el turó de la Coscollera (362 m), el puig Aguilar (387 m) i el turó d'en Merlès (416 m), i és la cota d'aquest últim la que marca l'alçada màxima del municipi, encara que la part final del cim pertany al municipi de Barcelona. La part plana ha perdut, a primer cop d'ull, les seves fronteres perquè està fortament urbanitzada, tant per l'activitat econòmica com per l'ús residencial derivat de la seva proximitat a Barcelona.

Per aquest mateix veïnatge, Sant Just està travessat per grans vies de comunicació. Els mitjans de transport públic del municipi són principalment l'autobús i el Trambaix, encara que és una demanda històrica municipal la millora de les comunicacions públiques amb Barcelona. Majoritàriament l'habitant santjustenc utilitza més l'autobús per als seus desplaçaments en transport públic en comparació amb el Trambaix —tot i que hi ha poca

diferència—, però el transport privat en cotxe encara continua sent el mitjà de desplaçament més emprat.⁴

La Serra de Collserola és la protagonista del paisatge de Sant Just i hi confereix no sols un gran valor estètic per a la població, sinó també altres característiques mediambientals i d'oci que impacten positivament en la qualitat de vida dels habitants. El paisatge vegetal està dominat pels alzinars i alguns arbres caducifolis als indrets més humits.

Context historicopolític

La presència humana al territori que avui conforma Sant Just Desvern ja es remunta al bronze final (Can Cortès), si bé la primera agrupació d'habitatges cal situar-la entre el segle VI aC i el segle IV aC. La romanització va deixar-hi petja i es coneixen viles romanes als plans del municipi. La primera referència escrita cal situar-la al 965, quan rebíem el nom de Villa Birce. Al segle XVI la parròquia de Sant Feliu va segregar-se de la de Sant Just i passà a formar un municipi independent. Fins al segle XVIII no podem parlar de nucli urbà; fins aleshores coexistien dos ravals: el de l'Hostal de la Creu i el de l'Església, amb una munió de cases de camp aïllades que en conjunt sumaven uns 32 habitatges. Tot canvia quan a partir del 1763 es comença a construir la carretera i sorgeix un nou barri, que s'anirà formant al llarg de la fi del segle i durant tot el XIX.

Les primeres associacions de les quals tenim notícia apareixen al darrer quart del segle XIX: el Cor lo Pom de Flors, la Lira, el Casino o el Colomar. El moviment associatiu es concentrava entre el carrer Badó i el carrer Anselm Clavé (anomenat de la Sala, per la gran sala de ball existent al primer pis del Casino). Aquesta vida associativa, que beu dels moviments obreristes i de la germanor d'Anselm Clavé, conviurà i de vegades s'enfrontarà amb les associacions parroquials, que sorgeixen i viuen sota el paraigua de l'Església. A finals del XIX la població rondava el miler de persones, distribuïdes pel territori de manera molt dispersa: les masies de la muntanya, el nucli antic (parròquia, carrer de la Sala i carrer de Badó) i el raval de la Creu i el raval de la Carretera. El municipi ja comptava amb una escola pública sufragada pel comú.

El Sant Just actual és hereu en part d'aquesta tradició del XIX, però sobretot de les dues segones dècades del segle XX (1910-1930). En primer lloc, la urbanització de terrenys a l'entorn de la Rambla a partir del 1914 facilita un *boom* constructiu i l'arribada de diners procedents de propietaris barcelonins, que construeixen grans cases entre la carretera i el carrer de la Creu. L'arribada de la fàbrica de ciment Sanson (1917-1920) proporciona un salari fix a molts veïns de la població, que fins aleshores només vivien de l'agricultura. L'aparició de les primeres línies d'autobús —instigada pels nous veïns barcelonins—, la formació de noves escoles nacionals, la creació de l'Ateneu el 1917 i de l'Escola de l'Ateneu i la posada en funcionament del cinema Jardí i del cinema de l'Ateneu permeten parlar d'un pas cultural de gegant cap al 1925. L'Ateneu serà la nova entitat que deixarà desfasats el Colomar i el Casino, on es concentraran, però, les classes més populars de la població. Sant Just viu llavors en plena dictadura del general Primo de Rivera, amb el

⁴ *El Butlletí* (Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern), núm. 253 (febrer-març 2013).

representant del sector separatista, Daniel Cardona, exiliat a Perpinyà, i amb l'Ajuntament afí a la Unió Patriòtica, el partit promogut per l'autoritat militar. El creixement econòmic comporta un creixement demogràfic fruit, en part, de les primeres migracions de fora de Catalunya arribades a Sant Just. Aquest panorama s'estrancarà radicalment amb el crac del 1929, que deixarà centenars de treballadors sense feina i que, a més, coincidirà amb el final de les obres per l'Exposició Universal de Barcelona.

El món cultural «congelat» durant la dictadura (l'Ateneu, el club de futbol, el Colomar, el Casino, el Cor, els cinemes...) viurà un esclat a partir de la proclamació de la República, el 14 d'abril del 1931, que durarà fins al 6 d'octubre de 1934: es funda la Secció Excursionista Ateneu Santjustenc (SEAS), l'Agrupació Sardanista, la secció de teatre de l'Ateneu, el grup excursionista Els Isards, la petita biblioteca i les escoles Núria, es construeix el nou camp de futbol i s'estableixen les diades del llibre, entre d'altres. Aquestes entitats conviuen amb el Casino dels Senyors, una societat creada pels veïns i veïnes estiuejants de Barcelona, propietaris de torres i cases senyoriales a Sant Just, arribats d'ençà de principis de segle, que s'autoanomenen «colònia estiuenca». Conviuen amb un punt important de picabaralla amb els nadius de Sant Just i sobretot animen amb les seves festes la Festa Major. El període republicà coincideix amb l'alcaldia de Daniel Cardona, el fundador de l'Agrupació Patriòtica Nosaltres Sols, que farà possible el rescat i la municipalització de les escoles de l'Ateneu.

Amb el parèntesi del Bienni Negre (novembre del 1933 - febrer del 1936) arribem a les eleccions que reposaran l'alcalde Cardona i afrontaran l'aixecament militar frustrat del 18 de juliol, que desembocarà en una llarga guerra. Durant el conflicte l'Ateneu, el Colomar i el Casino segueixen funcionant amb ball i cinema, però a poc a poc els estralls de la guerra i la crida de lleves al front van apagant la vida associativa. L'ocupació de la població el 25 de gener de 1939 dona pas a quaranta anys de franquisme.

Durant el període 1939-1959, les velles entitats (el Colomar i el Casino) aniran disminuint la seva activitat fins a desaparèixer; l'Ateneu, per contra, que sabrà concentrar les noves generacions i fer la viu-viu amb les noves autoritats, sobreviurà i podrà ampliar-se. En aquest moment, sobretot a partir del 1955-1960, podem dir que gairebé el 70 % de l'activitat cultural de la població es concentra a l'Ateneu, i l'altra 20 % a la parròquia. La presència de l'Ajuntament a la vida cultural local es gairebé inexistent, tret de la Festa de la Vella i de la Festa Major, que a tot estirar concentren el 10 % de les activitats. Sant Just llavors ja té una població estimada de 5.000 habitants i ha vist com s'edificava el nou barri, situat al final dels carrers Major i de la Creu a tocar del carrer del Nord, al límit entre Sant Just i Esplugues, conegut popularment amb el nom d'Els Pisos i oficialment com a Pueblo Nuevo. En els primers anys de franquisme, les autoritats locals han donat suport a «entitats» estatals com ara el Frente de Juventudes, i han promogut noves instal·lacions esportives com són el camp de futbol o la pista de bàsquet, alhora que han anat aplanant el camí a equips de basquet, d'hoquei, d'handbol, de ciclisme... Cal parlar de la proposta del Cinema Texas, instal·lat a la carretera el 1955, una empresa privada que va oferir moltes tardes de cinema americà i que va significar una veritable finestra al món en una Espanya nacional-catòlica.

En la segona etapa de la dictadura franquista (1960-1979), la població també es beneficia de cert aperturisme i viu la recuperació d'entitats com ara la SEAS (refundada el 1964),

la construcció d'una biblioteca pública al Parador l'any 1965 per la Diputació i la creació anys més tard d'una escola catalana a l'Ateneu per una cooperativa de pares. L'Ateneu encapçala la iniciativa i capta cada dia més joves que s'allunyen dels locals que l'Organización Juvenil Española (OJE) manté al carrer de la Creu. No podem oblidar els moviments de joves que a redós de la parròquia sorgiran durant aquests anys —alguns de curta durada— i que crearan un tercer conjunt en la societat santjustenca: l'Agrupament Escolta Mossèn Antonino Tenas (fins al 1963), l'Agrupament Escolta Martin Luther King (creat el 1968), el Cinema Parroquial i el club d'esplai Ara Mateix.

El trasllat i tancament de la fàbrica de ciment el 1968 serà un alleujament pel veïnat del barri Sud, un barri aixecat durant els anys seixanta per damunt de les instal·lacions de la fàbrica i per sota del Sagrat Cor, que viu envoltat del fum de la cimentera. La sortida donarà lloc a la construcció del complex residencial Walden-7, noves propostes d'habitatge, nous veïns i veïnes, i la urbanització d'un espai situat en un territori situat al límit de Sant Just.

Noves propostes d'oci vinculades al món de l'esport associatiu i del club prosperen en aquest context: el Can Mèlich Club, el Club de Tennis Sant Gervasi i el Club Tennis Barcino, amb pocs usuaris locals i una clientela de poder adquisitiu alt, majoritàriament procedent de Barcelona i rodalia.

La nova població arribada amb els nous habitatges s'incorporarà de seguida a la lluita per la recuperació de les llibertats democràtiques que es desvetlla a la fi del règim, sobretot a partir de la mort de Carrero Blanco el 1973 i la de Franco el 1975 i en la preparació de les primeres eleccions municipals. Durant aquests anys de transició té lloc el naixement de l'Associació de Veïns de Sant Just Desvern, que no s'instal·larà dins dels locals de l'Ateneu i aplegarà molts dels integrants de les llistes que els partits polítics presentaran l'any 1979.

La presència de l'Ajuntament en la vida associativa s'ha concentrat més dins de l'àmbit de l'esport, gràcies a la qual s'ha arribat a construir una primera pista esportiva. Aquell any, amb l'Escola i les darreres obres, l'Ateneu tenia una economia en repte constant, però també una activitat molt potent. Dins d'un context de transició i de final de règim, l'Ajuntament de Rodolfo Sánchez Cuéllar, empès per la Coordinadora de Forces Polítiques, adquireix el novembre del 1978 la masia de Can Ginestar amb la intenció d'utilitzar-la com a casa de cultura.

El 23 d'abril del 1979 tenen lloc les primeres eleccions municipals. Amb aquest acte el franquisme es dona per acabat als ajuntaments, com també es considera finalitzada la transició d'un règim dictatorial, de Cortes Orgánicas i d'elecció d'alcaldes pel governador civil a un altre de democràtic en el món local. Amb la democràcia i l'endegament del sistema democràtic, a Sant Just sempre han sigut majoria els partits d'esquerra (PSC, ERC i IC), mentre que CIU ha arribat a guanyar en nombre de vots les eleccions municipals del 1987 i del 1991.⁵

⁵ «Resultats de les eleccions municipals. Vots a partits. Sant Just Desvern. Sèrie temporal» a: *IDESCAT* (en línia), Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya, Generalitat de Catalunya. <<http://www.idescat.cat/territ/BasicTer?TC=5&V0=1&V1=08221&V3=372&V4=392&ALLINFO=TRUE&PARENT=25&CTX=B>> (última consulta: 13 d'octubre de 2014).

Síntesi sociodemogràfica

Evolució de la població

Sant Just està format per una població de 16.859 habitants (dades del 2013), el que suposa dos milers més de persones que el 2002 (14.557).⁶ Aquesta tendència de creixement és comuna a tot el territori català amb lleugeres diferències entre municipis, diferències sobretot detectades en el creixement de les forquilles temporals. Per regla general la pujada poblacional és més intensa del 2002 al 2007, mentre que a Sant Just el creixement més important es dona entre els anys 1996 i 2002 i el 2010 a causa de l'ocupació de les quatre promocions públiques construïdes per PROMUSA a l'Illa Walden, Can Roig, Can Candeler i Mas Lluí.

La crisi sembla distorsionar la tendència, i des del 2011 la població decreix sensiblement fins una xifra per sota dels nivells del 2010. Aquest daltabaix, però, es remunta l'any següent, que puja fins prop de 1.000 persones més, el que suposa quasi un 6 % d'increment de població.⁷

Taula 1. Padró municipal d'habitants de Sant Just Desvern

Sant Just Desvern	Població
2013	16.859
2012	15.874
2011	16.253
2010	15.923
2009	15.811
2008	15.365
2007	15.391
2006	15.327
2005	15.282
2004	14.910
2003	14.809
2002	14.557
2001	14.182
2000	14.030

Font: Elaboració del Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT).

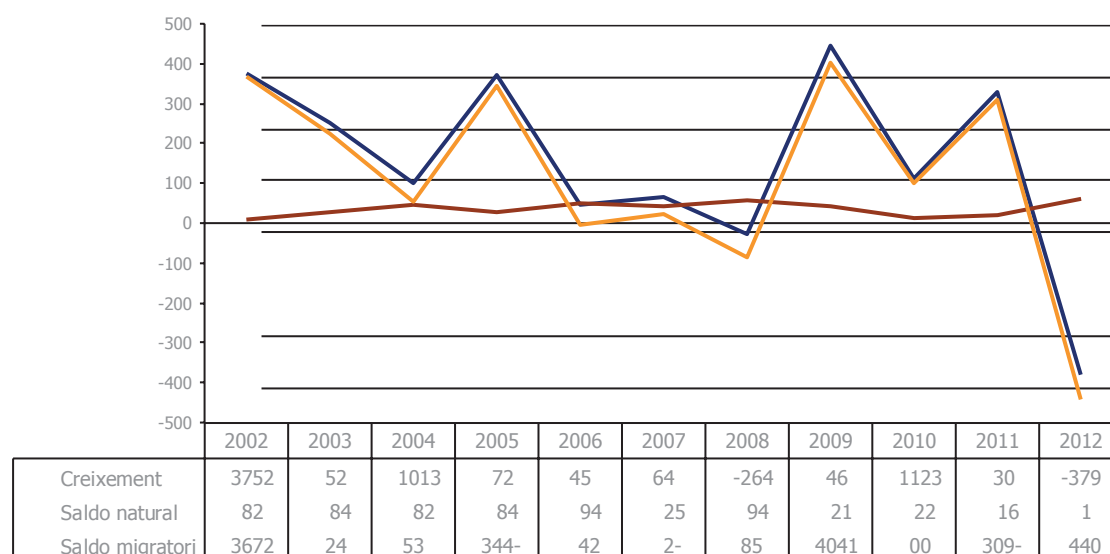
Les dades de creixement poblacional a Sant Just deixen entreveure la repercussió que la població immigrada té respecte d'aquest indicador: el saldo de naixements i defuncions

⁶ Segons dades del padró municipal facilitades per la Regidoria de Cultura, existeixen entre 200 i 1.000 persones més que no apareixen en les dades de l'IDESCAT entre els anys 2010 i 2013. Padró de Sant Just: 16.076 (2010), 16.527 (2011), 16.921 (2012), 17.383 (2013), 17.540 (2014).

⁷ Segons el padró de Sant Just, el 2012 hi hagué un error quan van fer donar de baixa unes 600 persones.

des del 2002 dóna una mitjana positiva al voltant dels 40 habitants nous per any, i és el saldo migratori el que més contribueix a la taxa de creixement fent variar els valors que van des dels 446 del 2009 als 379 del 2012.⁸ Si ponderem aquest indicador dels anys anteriors trobem que el creixement poblacional de Sant Just és en un 72 % imputable al saldo migratori (del 2002 al 2012).

Gràfic 1. Evolució del creixement de la població (Sant Just, 2002-2012)

Font: Diputació de Barcelona

Sant Just Desvern manté un índex de variabilitat molt alt pel que fa al lloc de naixement. El 2013 s'instal·len molts estrangers nous, però també ho fan molts catalans de la mateixa comarca i molts més d'altres comarques. Aquestes diferències poblacionals en aquests anys suposen una diferència de quasi el 6 %, és a dir: més de cinc punts i mig per sobre la mitjana.

Així, aquest saldo no manté una clara tendència i varia molt d'any en any, possiblement com a resposta a les dinàmiques del mercat laboral de la zona, per la manca de lligams amb el municipi i també possiblement a causa d'accions municipals com ara el creixement del parc d'habitatges de protecció oficial, que amb prop de 1.000 habitatges suposa un ajut a l'assentament de població amb recursos limitats. Atès que l'univers és relativament petit, canvis macroeconòmics, com és la caiguda del mercat laboral, poden provocar variacions importants: es pot comprovar que la dinàmica comença a agitar-se amb el començament de la crisi, cosa que pot refermar la teoria segons la qual la variació està en relació amb el mercat laboral de la zona.

El gràfic següent sembla apuntar cap a aquesta direcció, ja que també hi ha uns fluxos molt aguts quant a l'evolució dels assalariats al municipi, que marquen unes diferències

⁸ Amb la nota anterior s'entén llavors que l'anàlisi canvia i dóna com a resultat un increment d'unes 400 persones.

del voltant de 1.000 nous assalariats d'un trimestre a l'altre; i al contrari també, cosa que suposa variacions del 10 % de la població treballadora de Sant Just.

Gràfic 2. Evolució trimestral d'assalariats (Sant Just, 2011-2013)

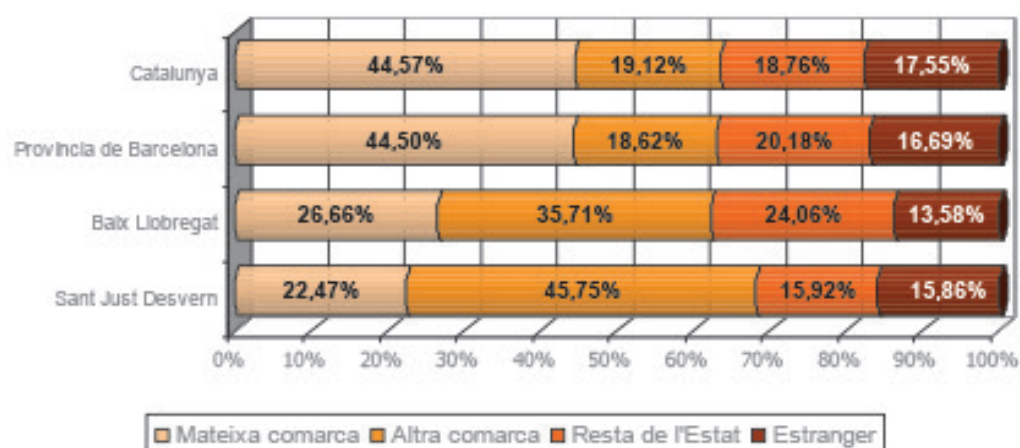

Font: Diputació de Barcelona.⁹

Sant Just, doncs, manté una gran comunitat d'habitants temporals, no necessàriament pertanyents a una comunitat anterior determinada, i que no fa arrels al municipi. En aquest sentit es pot parlar d'una ciutat dormitori, encara que convé ser molt prudents a l'hora de comparar a curt termini el creixement del saldo migratori amb el d'altres municipis i amb el del conjunt de Catalunya, perquè la diferència entre un any i l'altre pot esbiaixar les conclusions depenent de la franja estudiada.

El següent gràfic sí que referma la idea que Sant Just és un municipi que des de fa temps ha rebut un gran flux d'immigrants majoritàriament provinents d'altres comarques catalanes, on la gran majoria ha acabat fent la seva llar, excepte per aquesta part, relativament petita, que fluctua any rere any.

⁹ Programa Hermes (en línia), Barcelona: Diputació de Barcelona. <http://www.diba.cat/hg2/informes/sintesi_municipal_1.asp> (última consulta: 1 d'abril de 2014).

Gràfic 3. Població segons el lloc de naixement (Sant Just i comparada, 2013)

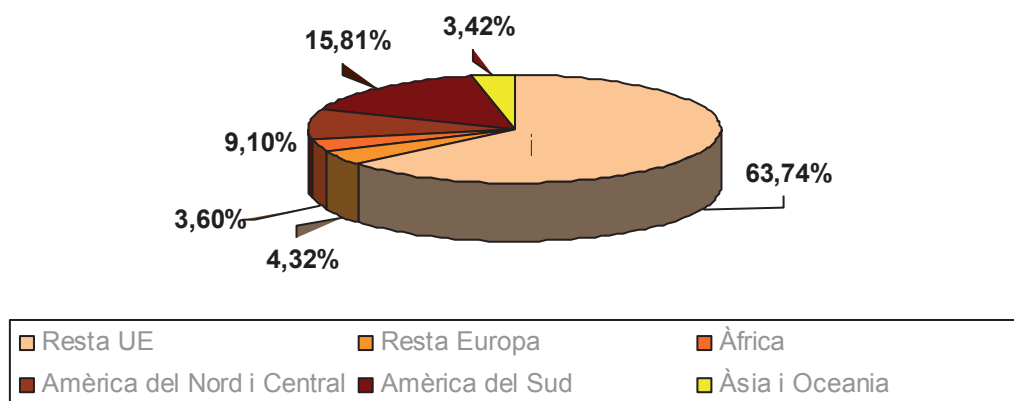
Font: Elaboració del CERC a partir de dades de l'IDESCAT.

Origen de la població: immigració

Si seguim analitzant el gràfic anterior corresponent a la població segons el lloc de naixement, es pot observar com la ciutadania de Sant Just prové sobretot d'altres comarques catalanes. Fa pocs anys, però, la població d'immigrants estrangers era molt inferior, cosa que permet deduir que en els últims anys l'increment de la població és principalment degut als nouvinguts provinents majoritàriament de la resta de la Unió Europea.

Deduïm, per tant, un flux migratori d'anys anteriors possiblement provinent de la ciutat de Barcelona, persones que arribaren al municipi buscant un ambient més tranquil i familiar, i/o provinents de comarques més rurals de Catalunya que miraven d'apropar-se al cercle metropolità de la ciutat de Barcelona, que suposa quasi la meitat de la nova població de Sant Just. El flux inicial també va venir de la resta de l'Estat, però molt menys que la resta de Catalunya. És, doncs, un municipi en el qual la majoria de la població és nouvinguda, però format principalment per persones coneixedores de la llengua i la cultura catalana i, per tant, més fàcilment adaptades als costums tradicionals del municipi.

Quant als nouvinguts actuals, com ja s'ha apuntat, majoritàriament provenen de la resta de la Unió Europea.

Gràfic 4. Població estrangera segons el lloc de naixement (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració del CERC a partir de dades de l'IDESCAT.

Una majoria de població immigrant de la Unió Europea prové de terres alemanyes, seguida de lluny per francesos i italians. La població alemanya constitueix el primer grup de residents estrangers dins el municipi, i s'ubica de manera desigual pels barris de La Miranda i Bellsaleig, propers a l'Escola Alemanya, pel Casc Antic i Walden o per Can Sagrera i Can Candeler, a tocar del Parc de Collserola. Aquest grup manté unes bones relacions amb el municipi: un percentatge significatiu participa als tallers d'arts plàstiques municipals i segueix les diverses exposicions d'art al Cellar de Can Ginestar, col·labora amb entitats com ara Sant Just Solidari, participa a Sant Just al Carrer i assisteix a les classes de català del CNL. En aquest grup el nivell d'atur es gairebé insignificant. Les bones relacions amb el municipi, però, no suposen una participació activa, i de vegades es queden lluny de l'acció cultural i ciutadana. També el fet que al municipi veí d'Esplugues hi hagi l'Escola Alemanya de Barcelona fa de reclam a aquestes famílies d'origen germànic. També a Sant Just existeix una entitat amb el mateix nom del municipi germànic que mira d'establir encara millors relacions.

Gràfic 5. Població estrangera segons el lloc de naixement a Sant Just (2013)

Font: Diputació de Barcelona.¹⁰

¹⁰ Programa Hermes, op. cit.

Taula 5. Població estrangera segons el lloc de naixement a Sant Just (2013)

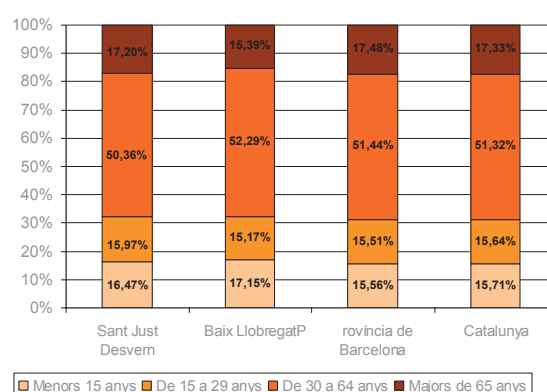
Població estrangera	2.220
Variació anual	13,38%
Variació 2009-2013	14,43%
Edad mitjana	35,04%
Taxa d'estrangeria	13,17%
5 principals nacionalitats	1.121
Alemanya	556
França	243
Itàlia	136
Regne Unit	97
Romania	89

Font: Diputació de Barcelona.¹¹

Aquest fet marca una singularitat important del municipi: la immigració estrangera que rep és majoritàriament provinent de països més desenvolupats d'Europa, amb taxes d'atur molt inferiors a les de l'Estat espanyol, la qual cosa proposa un escenari d'una comunitat d'immigrants altament qualificada i vinculada a grans corporacions industrials, amb empresa pròpia, lligada al món financer, a centres educatius propers i també integrada per personal consular i jubilats que no han retornat.

Estructura de la població

La distribució per edats a Sant Just Desvern s'adequa als paràmetres dels contextos més propers, amb els quals presenta diferències poc significatives. Els infants, la joventut i la tercera edat són franges de pes social molt semblant, mentre que els adults copen la meitat de la població de Sant Just.

Gràfic 6. Distribució de la població per edats (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració del CERC a partir de dades de l'IDESCAT.

¹¹ *Ibidem.*

La piràmide d'edats marca l'envelliment de la població en una dinàmica en sintonia amb la resta de l'Estat i la resta d'Europa. Aquestes dades pressuposen un problema important pel municipi perquè la campana de la piràmide de població a poc a poc anirà invertint-se i els serveis (com és la cultura) que assumeixen els ajuntaments també hauran de variar enormement.

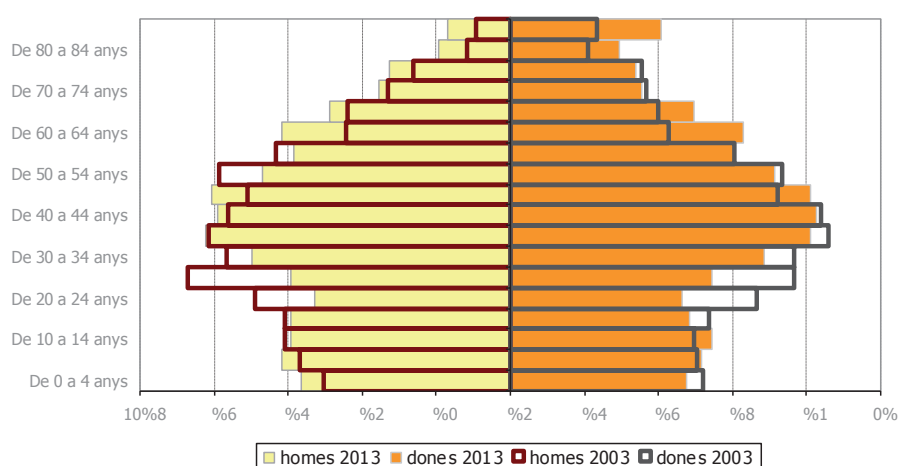
Gràfics 7 i 8. Distribució de la població per edats i gènere (mitjana total de la comarca i Sant Just, 2013)

Font: Diputació de Barcelona.¹²

Si comparem Sant Just amb la resta de la comarca veiem que existeix una mica més de població jove (entre els 10 i els 19 anys), i al voltant de mig punt més entre la població que avui en dia sol plantejar-se procrear (entre els 30 i els 44 anys).

Gràfic 9. Distribució de la població per edats i gènere (Sant Just, 2003-2013)

Font: Elaboració del CERC a partir de dades de l'IDESCAT.

¹² Programa Hermes, op. cit.

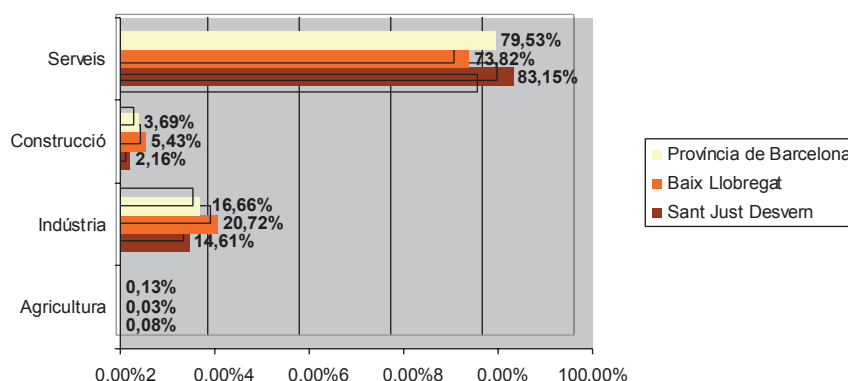
L'evolució de la població en els últims deu anys a Sant Just agreuja el problema de l'envel·liment, perquè es perd població en els anys fèrtils i es guanya en les edats superiors. Aquest important decreixement entre la franja d'anys que va dels 20 als 34, tal i com es comprova a la comparativa amb la mitjana de la comarca, no ha suposat una baixada dels naixements o dels empadronaments de nens petits, fet motivat segurament per l'arribada de famílies europees amb infants.

Activitat econòmica i ocupacional

Sant Just Desvern és un municipi amb un nivell econòmic relativament alt dins el seu context; la renda per habitant el 2012 va arribar a 22.792 €, mentre que la mitjana de la província era de 15.577 €. ¹³

El teixit empresarial del municipi està format majoritàriament per petites i mitjanes empreses; un perfil sociològic, doncs, emprenedor.

Gràfic 10. Comparativa del nombre d'ocupats segons l'activitat econòmica (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració del CERC a partir de dades de l'Àrea de Promoció Econòmica i Ocupació de la Diputació de Barcelona. ¹⁴

L'activitat laboral és majoritàriament del sector serveis, en el qual queden quasi sense representació les persones dedicades a l'agricultura i, amb poca més presència, les dedicades a la construcció. Aquesta polarització de l'activitat econòmica és comuna a la comarca i a tot el país. Sant Just, en comparativa, agreuja tots els indicadors de polarització, però de retruc ha provocat un menor impacte de la caiguda del sector de la construcció. Aquesta petita diferenciació també pot ajudar a entendre l'impacte de la crisi en les dades d'atur del municipi, atès que actualment la taxa d'atur se situa al voltant del 9,39 % (2013), ¹⁵ sis punts per sota de la mitjana de la província.

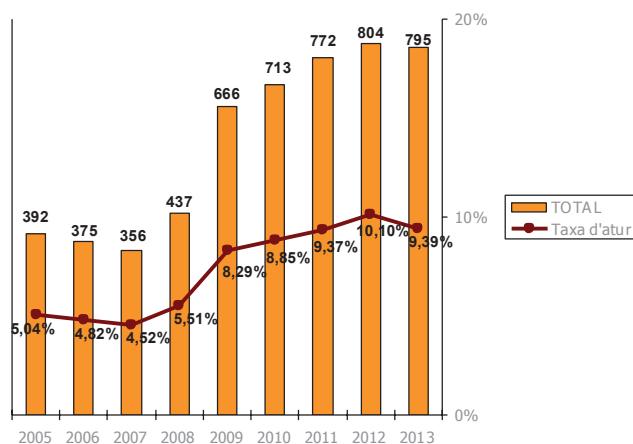
¹³ Programa Hermes, op. cit.

¹⁴ Programa Hermes, op. cit.

¹⁵ Podria existir cert volum de ciutadania sense feina i no enregistrada en les llistes de l'atur, sobretot del jovent, per la manca de valor que confereixen al fet d'apuntar-s'hi.

Això, però, no minva el drama de l'atur, ja que aquesta taxa suposa un increment de cinc punts respecte als sis anys anteriors a Sant Just.

Gràfic 11. Evolució de l'atur (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració del CERC a partir de dades publicades per l'Àrea de Desenvolupament Econòmic de la Diputació de Barcelona.¹⁶

Pel que fa al perfil de la persona aturada en relació a l'edat, és similar a la de la resta de la comarca, amb un grup més nombrós de majors de 44 anys; seguidament, els grups van decreixent en nombre de persones aturades conforme baixa l'edat.

Taula 6. Taxa d'atur registrat (2014)

Tasa d'atur registrat (Març 2014)	9,18 %
Homes	8,71 %
Dones	9,67 %
De 16 a 24 anys	4,44 %
De 25 a 34 anys	7,6 %
De 35 a 44 anys	8,86 %
> 44 anys	11,33 %

Font: Diputació de Barcelona.¹⁷

A aquestes dades s'hi ha de sumar una sèrie d'aturats no enregistrats que majoritàriament són joves, perquè no reben cap tipus de prestació i el tràmit de registre no els sembla útil.

Una dada important de les persones aturades de Sant Just és que tenen un nivell de formació bastant superior a la mitjana: la mitjana de la província és d'un 7,5 % del total d'aturats amb un nivell formatiu alt, i d'un 92,5 % que tenen un nivell formatiu baix; mentre que a Sant Just compten amb un 55 % amb nivell formatiu alt i un 45 % amb nivell formatiu

¹⁶ Programa Hermes, op. cit.

¹⁷ Ibidem.

baix. Aquesta dada també pot ajudar a entendre la baixa taxa d'atur que suporta el municipi, així com una població amb un nivell cultural per damunt la mitjana.

Taula 7. Comparativa del nivell d'estudis entre municipis

	Sant Just	%	Sant Feliu	%	Esplugues	%	Sant Joan	%
Ni llegir ni escriure	---	0,00	532	1,51	671	1,71	499	1,89
Sense estudis	612	4,92	2.813	8,00	3.767	9,58	2.536	9,61
Primària	861	6,92	4.076	11,60	4.662	11,85	2.799	10,61
ESO	2.157	17,35	9.805	27,90	10.580	27,58	7.586	28,74
Batxillerat superior	2.059	16,56	4.955	14,10	5.950	15,13	3.903	14,79
FP grau mig	570	4,58	2.811	8,00	2.854	7,26	1.793	6,79
FP grau superior	879	7,07	3.042	8,66	2.673	6,80	2.086	7,90
Diplomatura	1.398	11,24	2.443	6,95	2.315	5,89	1.885	7,14
Grau universitari	764	6,14	793	2,26	949	2,41	351	1,33
Llicenciats i doctorats	3.135	25,21	3.876	11,03	4.643	11,80	2.954	11,19
Total	12.502		35.146		39.063		26.392	

Font: Ajuntament de Sant Just (dades no contrastades).

Resum

- El municipi, que compta amb una important història, ha sofert una transformació brusca en les últimes dècades que s'ha traduït en la duplicació de la població i un increment notori de la superfície construïda. Malgrat això, continua sent un municipi que mira a la muntanya i conserva molts trets del seu passat.

Aquest augment de la població ha estat produït per l'existència de nouvinguts majoritàriament d'altres comarques com ara el Barcelonès, encara que últimament també n'hi ha una part significativa provinent de països rics d'Europa, alguns dels quals han establert colònies importants.

- És un municipi amb una renda per capita bastant per damunt de la resta del seu context —existeix una minoria de població domiciliada amb rendes molt altes que fan pujar la mitjana— i suporta una taxa d'atur (d'entre el 8 i el 9 %) inferior a la catalana. Tot i que molta població jove resident a la llar familiar és públic i notori que no està inscrita al SOC, podem deduir que la majoria de la població ha vist disminuir el poder adquisitiu (retallades salarials i pèrdua de prestacions de natalitat, educatives, mèdiques, etc.) però manté un nivell de confort força correcte. La població no activa i pensionista ha augmentat i ha vist disminuir el seu poder adquisitiu.
- La proximitat a la ciutat metropolitana pot ser una de les causes que provoca fluctuacions importants de població a Sant Just, ja que bona part dels nouvinguts resideix temporalment al municipi depenent del mercat laboral de Barcelona i altres pobles veïns, fet que provoca variacions no sempre determinades per les dinàmiques pròpies de Sant Just.
- El nivell formatiu de la població és alt.
- La piràmide poblacional, igual que a la resta d'Europa, d'Espanya i de Catalunya, indica un envelliment de la població.

La cultura, de global a local

Context global

A Sant Just, d'acord amb les dades sociodemogràfiques i econòmiques, veiem certa particularitat que fa referència a una població benestant i amb un poder adquisitiu relativament alt. El procés d'individualització en les societats occidentals ha influït clarament en les formes i els patrons de consum, i en el fet que la cultura s'ha convertit en un valuós i essencial productor de béns de consum. Els consumidors cerquen l'apropiació de signes i valors inherents als productes culturals mateixos que els permetin destacar i esdevenir singulars. Així, en un municipi com Sant Just, les nombroses associacions juvenils o de caràcter popular funcionen com a col·lectius que ajuden els membres a construir i conservar la seva identitat i la del seu entorn, en un context en què apareixen noves necessitats de relació interpersonal que miren les necessitats socials.

Les poblacions amb cert grau de poder adquisitiu i amb alts nivells formatius solen mantenir una demanda de béns i serveis culturals més forta. A la vegada també es pressuposa que les necessitats bàsiques queden cobertes, i d'aquesta manera els patrons de consum tenen un caràcter marcadament intangible i cultural, que es veuen encara més accentuats per la disponibilitat de temps lliure, un factor important en el desenvolupament de la demanda i el consum de la cultura en la societat contemporània.

Sant Just Desvern també es caracteritza per una despesa en cultura per habitant molt superior a la del seu context, com veurem en el capítol de pressupostos. Per tal de trencar l'estigma de les arts com a producte «elitista», el municipi ha treballat per la democratització cultural obrint moltes activitats culturals fins ara minoritàries a tots els públics municipals i creant línies de suport a la creació artística, com més endavant es descriurà.

En un altre sentit, cal veure el procés d'interrelació entre economia i cultura que es desenvolupa a Sant Just. Més enllà de les característiques econòmiques que se li reconeixen a la cultura, cal veure quina influència ha rebut l'esfera econòmica per part del fet cultural: en la nova societat del coneixement és cabdal un bon nivell del capital cultural de la ciutadania, perquè d'aquest depenen els èxits de la nova economia. L'educació i la cultura esdevenen sistemes d'impacte amb un gran protagonisme. En el context de l'economia global i local, en els productes de consum es nota una creixent «estilització» del cicle d'activitat econòmica, des de la producció (cada cop més basada en el disseny), la comercialització (a través de la publicitat) i el consum en si. Això es deu al fet que els productes de tot tipus han assumit les característiques pròpies dels productes culturals. Els productes transmeten idees i valors, gustos i coneixements que estimulen les facultats intel·lectuals i emocionals dels individus i, per tant, tenen un important paper social. En

aquest sentit Sant Just té avantatges competitius respecte als seus veïns perquè manté una població amb bon nivell de capital cultural capaç de no sols desenvolupar-se en els cercles econòmics creatius, sinó en altres àmbits que prenen certes característiques dels productes culturals.

Sant Just comença a apostar per les noves tecnologies per procurar donar resposta als nous processos de canvi social i cultural en els quals està immersa la societat actual. Aquests canvis vénen marcats per la proliferació de l'ús de les noves tecnologies. El camp dels continguts culturals s'ha tornat més complex per la hibridació de suports i de llenguatges, la multiplicitat de modalitats de treball i creació, les formes d'ús i de consum, i el tipus de personalitats i capitals que integren mercats i sistemes.

Cal valorar obertament l'oportunitat que aquestes tecnologies poden suposar per a Sant Just. Les noves tecnologies i Internet permeten que els públics culturals es converteixin en agents actius dels processos de creació, producció i avaluació dels productes. D'aquesta manera, s'obre la possibilitat de feedback entre els públics i els creadors, entre els consumidors i els productors, i entre els ciutadans i els polítics. Aquest fet ha de facilitar la participació de la ciutadania en el sistema cultural municipal.

Les polítiques culturals locals a Sant Just Desvern

L'anàlisi de les polítiques culturals locals a Sant Just no pot negar el fet que durant dècades Catalunya ha estat governada per voluntats i interessos contraris a la realitat social i cultural del país. Aquesta circumstància ha fet de la política cultural un «factor substancial en la construcció nacional catalana».¹⁸

Amb la recuperació democràtica, als anys vuitanta, l'Ajuntament de Sant Just Desvern centrava els esforços en la recuperació del patrimoni festiu i la cultura popular i les seves representacions a l'espai públic. Quant a equipaments culturals, per la seva idiosincràsia de poble amb moltes associacions, Sant Just ja disposava d'algunes infraestructures culturals mínimes tant públiques com privades que podien oferir una programació cultural. El 1979, quan es constitueix el primer ajuntament democràtic, només es compta amb:

- Ateneu de Sant Just Desvern. Entitat privada
- Cinema Texas. Empresa privada
- Biblioteca pública del Parador. Diputació de Barcelona

Aquestes instal·lacions, però, encara quedaven lluny de ser les òptimes. Temps després, la política cultural mirava d'incidir en la manca d'equipaments culturals, i es va engegar el procés que va propiciar la remodelació de Can Ginestar, la creació dels centres culturals i la construcció de la nova biblioteca de la mà de la Diputació de Barcelona.

¹⁸ VILLARROYA, Ana, *Informe de política cultural a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2011.

1983	Trasllat de la biblioteca a Can Ginestar i obertura de la masia. Trasllat de l'Escola Permanent d'Adults i el CNL a Can Ginestar. Creació del Patronat Municipal de Cultura, Esports i Joventut.
1985	Creació de Ràdio Desvern a Can Ginestar. Tancament del Cinema Texas L'Ajuntament lloga la sala gran a l'Ateneu.
1985?	Instal·lació del Carrau Blau a Can Ginestar.
1988	Creació de l'Escola-taller Daniel Cardona a Can Ginestar.
1989	Fundació de l'Arxiu Municipal a Can Ginestar. Funcionament dels Consells Populars de Cultura.
1990	Funcionament a ple rendiment d'El Celler com a sala d'exposicions. Funcionament de la Comissió de Festes de Tardor.
1992	Posada en funcionament del Centre Cívic Salvador Espriu.
1994	Dissolució del Patronat Municipal de Cultura, Esports i Joventut.
1999	Inauguració del nou Casal de Joves.
2003	Inauguració de la nova biblioteca a Can Ginestar i ampliació de la ràdio. Posada en funcionament de La Vagoneta i trasllat del Carrau Blau (que era a Can Ginestar). Posada en funcionament del Centre Cívic Maragall.
2007	Reforma integral de Can Ginestar i trasllat dels cursos d'arts plàstiques.
2009	Inici de la reformulació de la Festa Major, amb la creació dels grups de Blaus i Grocs i una «aliança» de les regidories de Cultura i Joventut.
2013	Inauguració del nou equipament de Les Escoles. ¹⁹

Aquest procés, però, no sembla estar resolt en la seva totalitat, perquè la sala escènica municipal, de titularitat privada però de gestió pública, presenta dèficits arquitectònics i una manca de les infraestructures tècniques necessàries per poder oferir una programació estable: sistemes lumínics moderns, equipament sonor actual, infraestructures escèniques mecanitzades, etcètera.

El finançament per portar a terme els projectes infraestructurals de Sant Just provenen de les administracions supramunicipals (Diputació de Barcelona) i nacionals (Generalitat de Catalunya), però actualment —i seguint una evolució que ve des dels anys noranta— els recursos públics minven i disminueix la capacitat per engegar i mantenir projectes en l'àmbit de la cultura.

L'esclat de la bombolla immobiliària internacional, a part de paralitzar els nous projectes de construcció d'arreu, obliga les institucions i equipaments a diversificar les fonts de finançament per explotar i mantenir l'actual xarxa. Aquest procés s'accelera en els anys de la crisi i els ajuntaments cerquen fórmules de col·laboració amb la iniciativa privada i una millora de l'eficàcia de l'acció cultural.

Actualment molts municipis, utilitzant models de gestió controvertits pel sector cultural, incorporen criteris d'eficiència i transparència en les polítiques culturals i en la seva pròpia gestió. Per exemple, en el context de crisi actual, es procura que la subvenció sigui un

¹⁹ Dades facilitades per la Regidoria de Cultura de Sant Just Desvern.

incentiu i no un dret, amb la intenció que els agents culturals adoptin actituds proactives i cerquin la màxima eficiència possible en les activitats. Tot i no abandonar les polítiques de subsidiarietat, l'Ajuntament sí que aplica criteris per propiciar el finançament propi dels agents culturals; això sí, no s'exigeix que els projectes engegats tinguin una repercussió mercantil o un perfil econòmicament sostenible en el temps.

La política cultural de Sant Just no ha defugit de la problemàtica que ha crescut per la bonança econòmica, i encara que no s'han construït grans equipaments culturals amb la intenció de canviar l'economia local, sí que se n'han aixecat que no responen a les previsions inicials, com ara el centre La Vagoneta. Va ser construït el 2003 i inicialment no tenia una funció cultural; vuit anys després, però, se'n reformula el servei públic inicial a causa de la falta de creixement de població previst, dels elevats costos del servei i de la caiguda de l'ocupació, que al seu torn sembla derivada d'una estratègia a curt termini en què s'oferia un servei a nadons i famílies principalment d'un barri de nova construcció, i en pocs anys els nadons i infants han crescut i han deixat de necessitar el servei.

L'externalització de serveis és una opció de gestió política anterior a la crisi, que també s'ha implementat a Sant Just amb força per mirar de reduir el múscul administratiu i buscar l'eficiència del servei. Apareixen, però, problemes amb aquestes fórmules de gestió; amb les externalitzacions es perd capacitat de coordinació i de fer xarxa, cosa que pot impedir la generació de sinergies entre serveis que redueixin costos i millorin el servei global.

Resum

- Entre les dinàmiques econòmiques globals actuals, en què el capital cultural de les societats postindustrials és una característica diferencial que ajuda a crear nous camps de desenvolupament, Sant Just Desvern manté un perfil amb certs avantatges. L'alt nivell formatiu dels seus habitants, la seva història associativa i la despesa cultural per habitant configuren un context més preparat per fer front a les actuals i les futures necessitats de la societat del coneixement. També aquestes característiques posicionen la seva ciutadania dins d'un rang d'alt consum de productes i serveis culturals, cosa que podria ajudar a la creació i pervivència de més empreses culturals al municipi.
- Les polítiques culturals aplicades al municipi des de la transició democràtica han anat enfocades primerament a recuperar les festes tradicionals i després han mirat de completar la xarxa d'equipaments culturals.
- Aquesta política atén més al continent que al contingut, i després prova de reduir costos externalitzant serveis, fets que poden suposar una falta d'atenció en les activitats i serveis culturals, i una pèrdua de possibles sinergies entre serveis i centres, respectivament. Respon, per tant, a una visió a curt termini en la qual es busca més el ràpid impacte dels nous equipaments i serveis que no pas la millora del servei cultural.
- Davant aquest panorama de caiguda contínua del pressupost, les TIC aplicades a la cultura poden ajudar la ciutadania a apoderar-se i participar de la responsabilitat de fer cultura. Aquest procés, encara que implica certa pèrdua de poder per part de l'administració, pot prevenir també els possibles problemes derivats de la nova llei de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local.

Agents culturals de Sant Just Desvern

Els agents públics que desenvolupen les polítiques i l'acció cultural a Sant Just Desvern es diferencien segons els diversos nivells d'administració: la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, el Consell comarcal del Baix Llobregat i l'Ajuntament mateix.

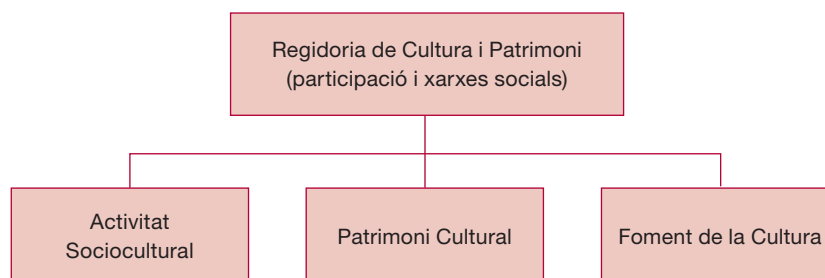
Ajuntament

L'Ajuntament de Sant Just Desvern és l'agent que més treballa la cultura al territori.

Organització

L'activitat de l'Ajuntament es distribueix sota quatre grans àrees: Alcaldia-presidència; Serveis generals, economia i sostenibilitat; Política territorial, habitatge i medi ambient, i Serveis a la persona. D'aquesta última àrea sorgeixen cinc regidories, una de les quals és exclusiva de l'activitat cultural (Regidoria de Cultura i patrimoni, participació i xarxes socials). De la mateixa manera, aquesta regidoria es subdivideix en tres subàrees, la dedicada al Patrimoni cultural, al Foment de la cultura i a l'Activitat sociocultural. Aquesta última subàrea està també vinculada a la de participació associativa.

Gràfic 12. Organigrama de la Regidoria de Cultura de Sant Just Desvern (2013)

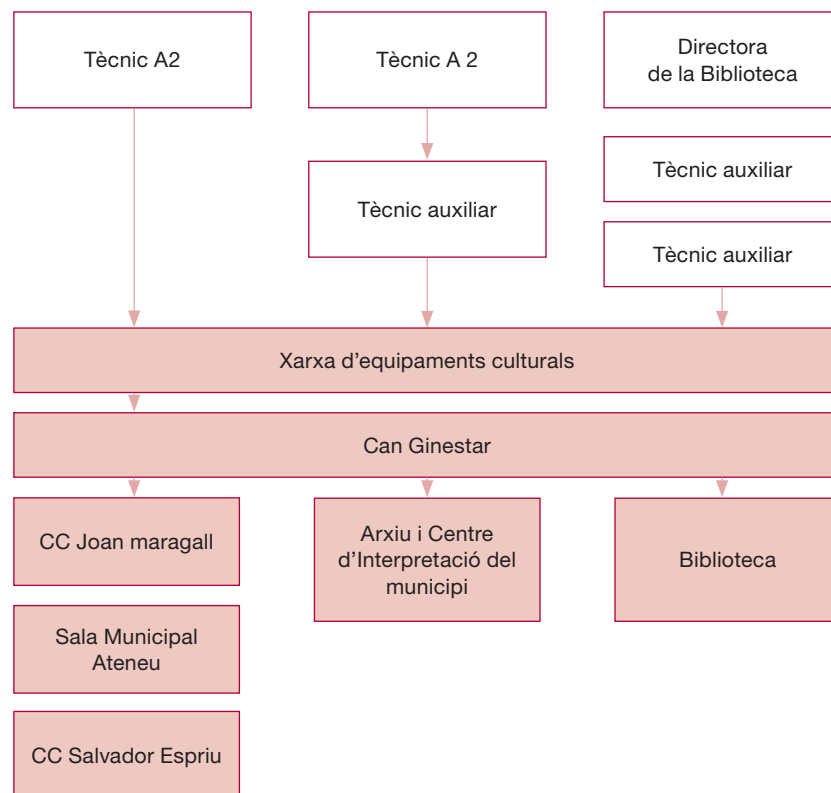
Font: Elaboració pròpia.

La subàrea de Patrimoni cultural coordina l'activitat de l'Arxiu Històric i del Centre d'Interpretació del Municipi, que es troben a Can Ginestar. Més endavant s'exposaran les característiques d'aquest servei arxivístic i de la resta de serveis dels equipaments públics quan es parli dels equipaments culturals. És llavors quan es comprovarà la interdisciplinarietat dels seus serveis.

Foment de la cultura i Activitat sociocultural també tenen forta implicació amb altres equipaments com ara la Biblioteca Joan Margarit, a la qual es dediquen bastants recursos humans de la Regidoria. Altres equipaments públics culturals són també responsabilitat de la Regidoria: el Centre Cívic Joan Maragall, el Centre Cívic Salvador Espriu, la Sala Municipal de l'Ateneu, el Mas Lluí i Can Ginestar.

L'organigrama de la Regidoria està format per un regidor, dos tècnics de categoria A2, un tècnic auxiliar, la directora de la Biblioteca i dos tècnics auxiliars més per a la Biblioteca mateixa.²⁰

Gràfic 13: Organigrama personal de la Regidoria de Cultura de Sant Just Desvern (2013)

Font: Ajuntament de Sant Just Desvern.

Es tracta d'un organigrama estructurat principalment pels equipaments culturals, fet que ajuda a la seva autonomia però que resta possibilitats de sinergies i provoca desconeixement entre àrees. Mentre que els responsables de la gestió de l'Arxiu Històric i el Centre d'Interpretació del Municipi i de la Biblioteca responen a les tres subàrees vinculades a la Regidoria (Activitats socioculturals, Patrimoni cultural i Foment de la cultura), la coordinació de la resta de centres no en depèn: o estan externalitats o no tenen un programa d'activitats gaire estable o actiu que permeti establir accions que reforcin els seus objectius.

²⁰ A la Biblioteca hi ha una persona més, que depèn de la Diputació de Barcelona.

Aquest equip rep el suport d'una sèrie de treballadors dels serveis externalitzats:

Festa Major	Externalitzat	Suport puntual
Festes de Tardor	Externalitzat	Suport puntual
Flama del Canigó i revetlla de Sant Joan	Externalitzat	Suport puntual
Sant Jordi	Externalitzat	Suport puntual
Castanyada	Externalitzat	Suport puntual
Arts Plàstiques	Externalitzat	3-4 persones/curs
Carrau Blau	Externalitzat	3 persones/curs
Consergeries Can Ginestar i CC Maragall	Externalitzat	2-4 persones/curs
Sala Ateneu	Externalitzat	1 persona

Font: Regidoria de Cultura de Sant Just Desvern.

Al personal municipal se li ha de sumar tot aquell adscrit a serveis culturals externalitzats: la consergeria i dinamització de Can Ginestar i del Centre Cívic Joan Maragall està adjudicada a l'empresa Iniciatives i Programes. A Can Ginestar també s'ha externalitzat el servei de formació d'arts plàstiques, concurs que ha guanyat l'empresa Gaudim Creant Art. El Centre Cívic La Vagoneta també està externalitzat a l'empresa Carrau Blau, i la zona de jocs infantils, a Iniciatives i Programes. De la consergeria d'aquest espai, del Centre Cívic Salvador Espriu i del Mas Lluí se n'encarrega l'empresa Prograss.

Finalment, la producció de les festes (Carnestoltes, Festes de Tardor, Nadal, Festa Major i revetlla de Sant Joan i Flama del Canigó) també s'externalitza mitjançant un concurs anual, així com altres serveis menors com són la neteja, la seguretat, el disseny de comunicacions o la impremta. La responsabilitat de les festes correspon a diferents seccions de l'Ajuntament.

S'entén, doncs, que hi ha una part molt significativa de treballadors de l'àmbit de la cultura que no treballen per l'Ajuntament, sinó que són contractats per empreses privades.

Resum

- El govern municipal en el seu mandat presenta la seva intenció d'esperonar encara més les entitats culturals del municipi perquè programin més activitats, però aquesta voluntat encara no s'ha consolidat com un conjunt d'accions dirigides a l'increment de la pluralitat de visions i de públics, i en una programació més professional.
- La xarxa d'equipaments actual es troba fragmentada com a conseqüència de les diferents externalitzacions i de la caiguda del pressupost, en un moment en el qual l'esforç per mantenir-los és el més important. La solució implica repensar, no la xarxa d'equipaments, sinó els serveis que es volen i es poden oferir, i a partir d'aquí mirar d'utilitzar els diferents continents municipals per treballar-los. Aquesta planificació també hauria de preveure fórmules d'autonomia per tal d'incrementar les possibles fonts de finançament. Aquesta visió integral hauria de poder engegar, amb el pres-

supost actual, un pla amb uns serveis iguals o millors que els vigents gràcies a les economies d'escala i a les sinergies.

- L'àmplia presència de les entitats culturals presenta un govern que valora molt el treball que realitzen les entitats, tasca intensa i protagonista, però a la vegada també pot contenir el perill d'excés de clientelisme. Aquest perill suposa la possibilitat de delegar certs àmbits de govern a les entitats, que no representen necessàriament de manera adequada la ciutadania de Sant Just.

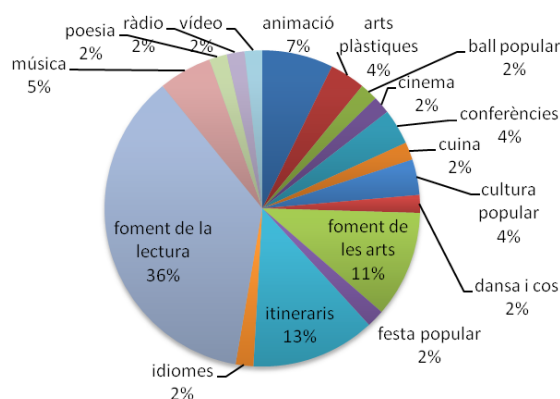
Activitats

L'activitat cultural de l'Ajuntament,²¹ al igual de la de la resta d'agents programadors del municipi, està fortament mediatitzada per la proximitat de la capital catalana. Barcelona exerceix una influència important en els consumidors culturals de tota l'àrea metropolitana i fins i tot de més enllà.

Condicionat per aquest fet, l'Ajuntament de Sant Just Desvern realitza un treball de programació cultural que encara que no suposa el motor protagonista de tota l'activitat pública cultural municipal, sí que en monopolitza alguns camps.

Les accions vinculades amb l'equipament de la Biblioteca destinades al foment de la lectura prenen protagonisme en nombre d'activitats, així com les exposicions d'El Cellar i els itineraris culturals i històrics. Val a dir que moltes d'aquestes accions es fan amb la col·laboració d'entitats culturals municipals o d'empreses culturals, com és el cas dels itineraris (realitzats normalment amb la Secció Excursionista Ateneu Santjustenc), o les empreses de dansa i cos o de cuina (accions realitzades amb empreses de formació cultural i artística).

Gràfic 14: Activitat cultural produïda per l'Ajuntament de Sant Just

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

²¹ Com que no existeix un sistema d'indicadors del nombre, el tipus d'activitat i l'impacte de la programació cultural, hem fet un buidatge de la font més completa i sistemàtica que hem trobat: el butlletí municipal.

Pressupostàriament, però, i respecte a l'impacte social, les activitats de festa popular i d'animació solen ser les més costoses i les més concorregudes segons algunes persones enquestades, encara que en el gràfic apareixen com a poc significades. Aquestes activitats són serveis acordats amb la població que, en la seva part de producció, se solen externalitzar mitjançant un concurs públic anual.

Per tant, trobem que la programació d'activitats culturals de l'Ajuntament primerament suposa al voltant d'un 30 % del total d'activitats culturals municipals²² i que principalment se centren en el foment de la lectura, en exposicions d'arts plàstiques, en el foment patrimonial i en les activitats formatives de caràcter cultural i creatiu. També, i com és lògic, coordina la producció de les festes populars del municipi.

En l'apartat d'activitat cultural s'aprofundirà més al voltant de la programació.

Recursos

Atès que ja s'han descrit els recursos humans que Sant Just dedica a la Regidoria de Cultura, en aquest apartat s'examinaran els recursos econòmics que s'hi destinen.

El pressupost de l'Ajuntament de Sant Just Desvern en cultura ha sofert molt l'impacte de la crisi: en una franja temporal de tres anys, s'ha vist reduït fins a prop de tres vegades respecte al que hi havia hagut en l'època de major despesa, com després es justifica.

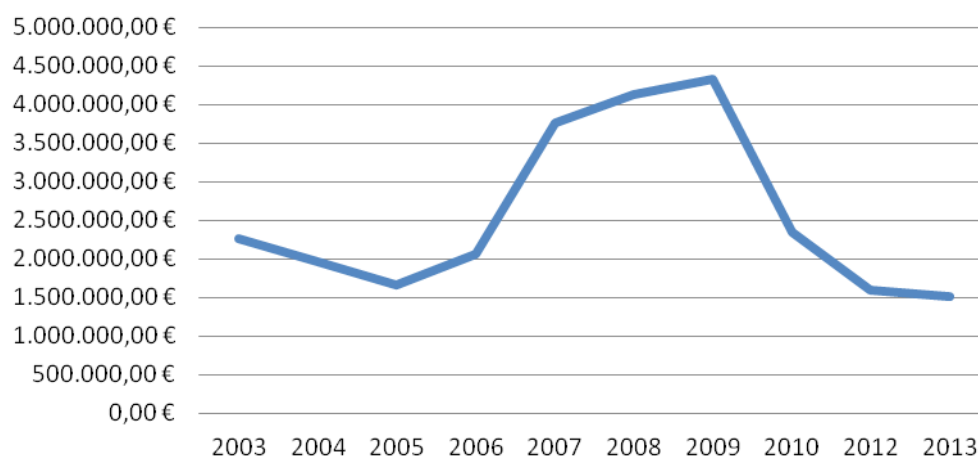
Fixant la mirada en els últims deu anys veiem que a partir del 2006 creix molt el pressupost, amb un increment en un sol any d'1,7 milions d'euros (2006-2007).²³ Hi ha una caiguda, però, anys després, molt pronunciada i que arriba a decreïxer en un sol any 2 milions d'euros (2009-2010).

El resultat final és que els pressupostos dels darrers tres anys són els més baixos de la dècada si no tenim en compte el pressupost de 2011.²⁴

²² Dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just, corresponents al 2013.

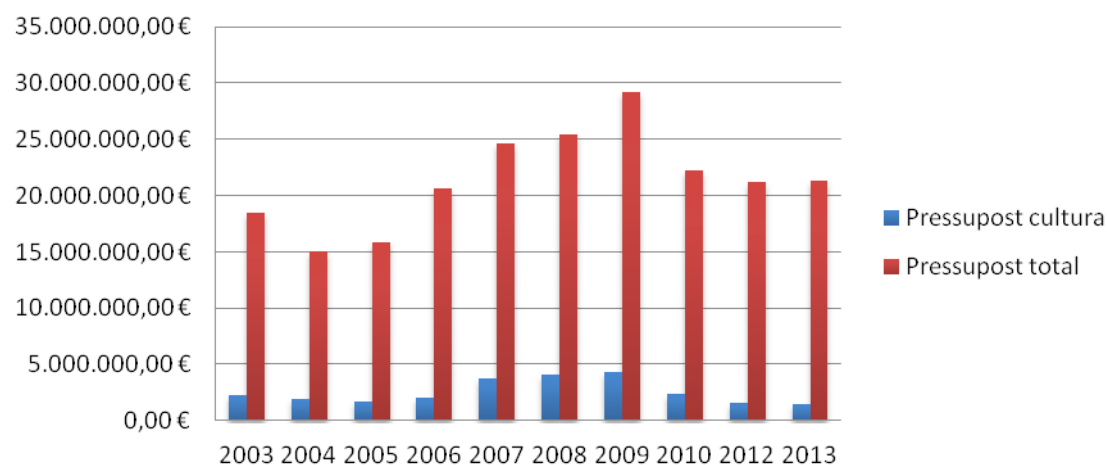
²³ Podria deure's en part a alguna partida pressupostària dedicada al final de les operacions immobiliàries a Can Ginestar.

²⁴ La corba de l'evolució del pressupost s'ha fet a partir de dades provinents de la Diputació de Barcelona (CERC), les quals els diferents ajuntaments els proveeixen any rere any. El 2011 la Diputació no va rebre cap dada pressupostària de Sant Just Desvern. Les dades pressupostàries del 2011 que aquesta consultora ha aconseguit gràcies a una tramesa directa de l'Ajuntament no sembla que siguin comparables, la qual cosa provoca diferències massa agudes per entendre que no responen al mateix criteri que es va seguir per fer la resta de mesures. En aquest estudi, encara que disposem d'una tramesa de dades de l'any 2011, no es tindran en compte per la possible esbiaixada de l'anàlisi que aquestes poden provocar.

Gràfic 15. Evolució del pressupost destinat a cultura (Sant Just, 2003-2013)

Font: Diputació de Barcelona (sense dades del 2011).

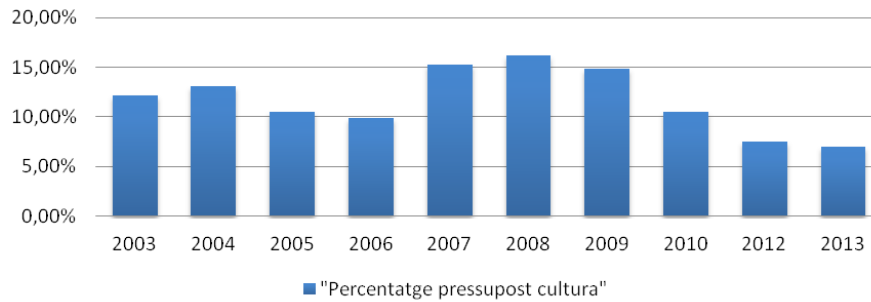
Si comparem aquestes dades amb el pressupost de tot l'Ajuntament, trobem un paral·lisme en les dinàmiques pressupostàries, amb un increment de tota la despesa entre els anys 2007 i 2009, i amb la conversió d'aquest últim any en un punt d'inflexió negatiu. Val a dir que el pressupost municipal total del 2013 (i, per tant, pressupost encara no consolidat) sembla recuperar-se lleument.

Gràfic 16. Evolució del pressupost destinat a cultura i del pressupost total (Sant Just, 2003-2013)

Font: Diputació de Barcelona i Butlletí Oficial de la Província de Barcelona (BOPB).²⁵

El percentatge de la despesa que suposa la cultura en el total del pressupost és indicatiu de la importància que la cultura té any rere any per l'equip de govern.

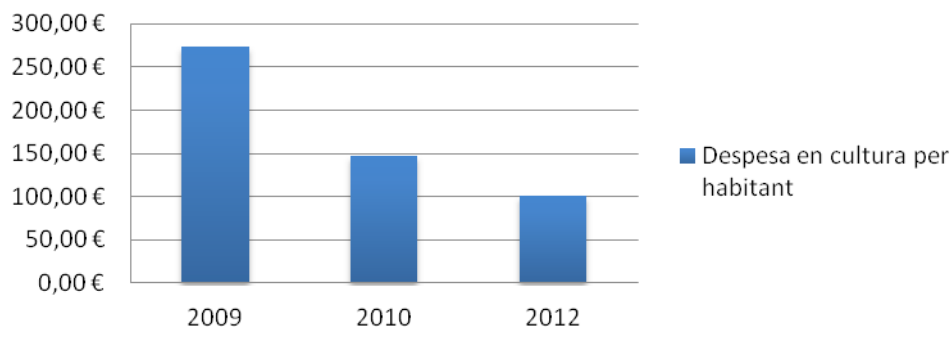
²⁵ Les dades del pressupost total de l'Ajuntament de Sant Just Desvern del 2013 provenen del *Butlletí Oficial de la Província de Barcelona*, publicat el divendres 4 de febrer de 2013. Són dades del pressupost provisionals.

Gràfic 17. Part del pressupost total que correspon a cultura (Sant Just, 2003-2013)

Font: Diputació de Barcelona i BOPB

Les dades demostren que a Sant Just com més gran és el pressupost total més important és la partida per a la cultura, que arriba al 16 % en el millor dels anys (2008). A la inversa la regla també funciona: com pitjor és l'any, més cau el percentatge, com passa en l'últim any, que davalla fins al 7 %. Això sí, en els dos últims anys el pressupost total de l'Ajuntament ha escalat fins a superar la cota dels anys 2005 i 2006, fet, però, que no s'ha reflectit en un increment del pressupost en cultura, que ha continuat decreixent.

Sembla que la cultura (sobretot els equipaments) és un àmbit que absorbeix dèficits i superàvits d'altres àrees municipals, fet que configura unes dinàmiques poc sostenibles a mig i llarg termini, depenent d'on s'apliquin les variacions.

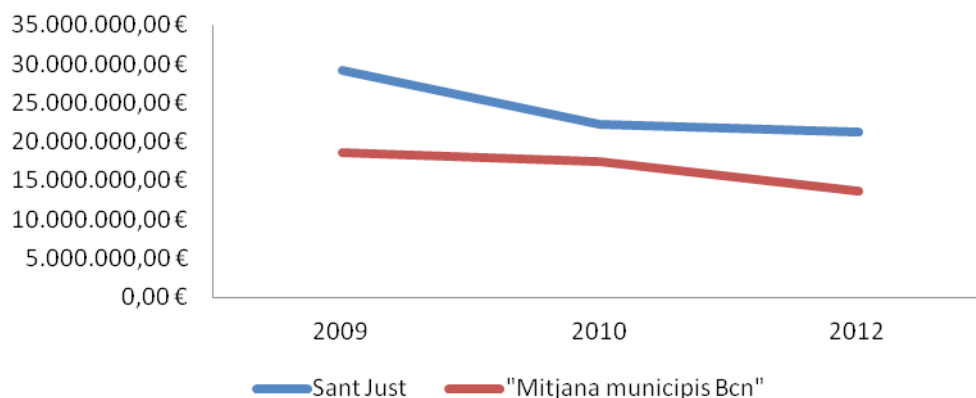
Gràfic 18: Despesa per habitant en cultura (Sant Just, 2009-2012)

Font: Diputació de Barcelona i BOPB.

La despesa per habitant en els últims quatre anys, doncs, també segueix aquesta dinàmica decreixent, i és el 2012 l'any amb menys pressupost (sense dades del 2011): 100 € per habitant, respecte als 270 € per habitant del 2009. Tanmateix, la comparativa amb altres municipis de la província de Barcelona denota que fins i tot en els pitjors anys l'esforç per habitant és molt superior al de la major part dels municipis.

L'Ajuntament argumenta que la davallada s'ha aplicat als equipaments però no tant a l'oferta cultural, i que alguna part de la caiguda es deu a moviments en la comptabilitat de les partides pressupostàries amb altres àrees municipals.

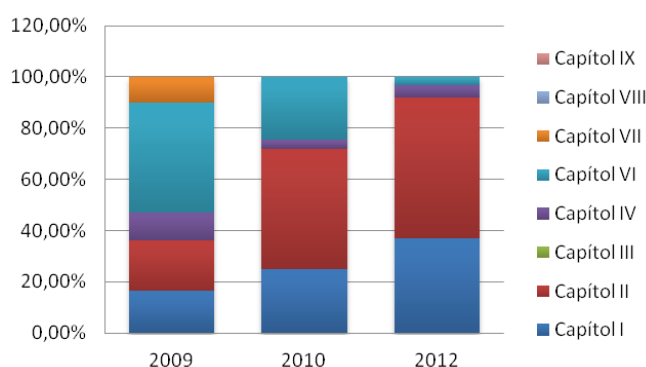
Gràfic 19: Pressupost destinat a cultura (mitjana provincial i de Sant Just, 2009-2012)

Font: Diputació de Barcelona i BOPB.

Veiem que la despesa en cultura es reparteix en funció dels condicionants anteriorment descrits i que en anys com el 2009, pel fet d'existir molts més recursos, s'incrementen capítols com ara les subvencions, les inversions en cultura i les transferències de capital. Aquesta despesa arriba el 2009 a ser superior al 50 % del total del pressupost (2,2 milions, aproximadament).

Gràfic 20: Evolució del pressupost destinat a cultura per capítols (Sant Just, 2009-2012)

Font: Diputació de Barcelona (sense dades per despesa per capítols del 2011).

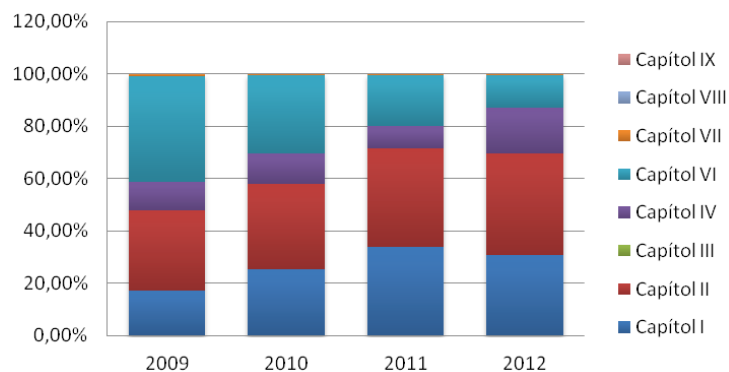
El 2012, i amb la forta caiguda del pressupost destinat a cultura, l'estructura de personal i els béns corrents i de serveis arriben a suposar més del 90 % de tot el pressupost, despesa no estructural que es completa amb una partida petita de menys del 10 % (menys de 150.000€).

És rellevant la variació del capítol II al llarg de la sèrie històrica: mentre que el 2009 suposava un esforç de 853.000 € (el 19,70 % del total), l'any següent ja s'enfila per damunt el milió d'euros (46,82 %), any en què el pressupost en cultura patia la major de les caigudes i fins i tot decreixia la partida de personal (capítol I). Segurament aquest increment del 2010 es deu a l'externalització de serveis a empreses privades, que s'enduia quasi la meitat del pressupost, xifres molt per sobre de la mitjana de les poblacions veïnes similars.

El capítol IV, que representa les subvencions de cultura en els últims anys, no ha variat gaire (al voltant dels 80.000 €/any), però anteriorment havia patit una caiguda dràstica des dels mals anys (428.000 € el 2009).

Si comparem les partides pressupostàries amb les de la resta de municipis de la província de Barcelona de dimensions semblants, a part de la diferència ja assenyalada, veiem com se segueixen dinàmiques semblants a causa de la caiguda del pressupost en cultura i com, doncs, s'incrementa el percentatge necessari per cobrir les despeses estructurals que són les menys modificables.

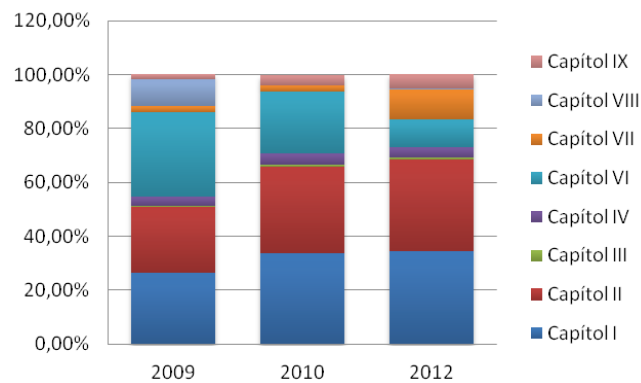
Gràfic 21: Evolució del pressupost destinat a cultura per capítols (municipis de 10 a 20 mil habitants, 2009-2012)

Font: Diputació de Barcelona.

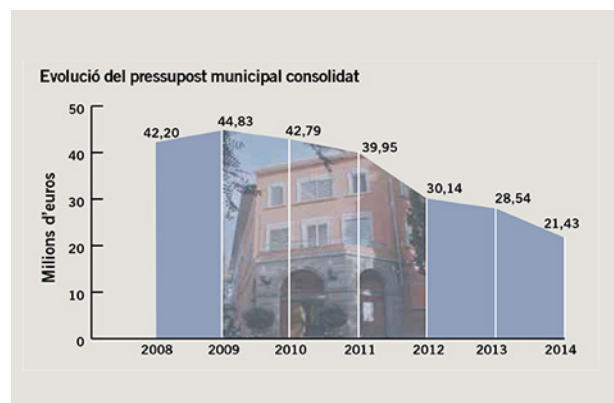
Algunes diferències particularitzen el sistema de repartiment de Sant Just. Primerament sembla que en els anys de bonança Sant Just dedica molt més recursos a l'activitat cultural que la resta, però que un any després (2010) canvien les tornes i no arriba a la mitjana quant a despesa en activitat. És a dir que encara que Sant Just manté una despesa per habitant superior a la mitjana (diferència que cada any és més petita), l'esforç pressupostari en activitats culturals de la majoria de municipis semblants és actualment superior a la de Sant Just.

Si posem atenció a la despesa total de l'Ajuntament de Sant Just, trobem que el 2009, amb un pressupost ampli, les despeses estructurals per poc superen el 50 %, i es dediquen grans partides a inversions i actius financers. Amb l'arribada de la part més dura de la crisi i amb la caiguda dels ingressos, es redueixen les inversions i quasi desapareixen els actius financers, cosa que col·loca la despesa de personal i de serveis en cotes properes al 70 % del total.

Gràfic 22. Evolució del pressupost total per capítols (Sant Just, 2009-2012)

Font: Diputació de Barcelona (sense dades per despesa per capítols del 2011).

És destacable l'alt increment en la despesa total de l'Ajuntament del capítol VII en l'últim any amb dades (2012), que suposa un pujada de la partida dedicada a transferències de capital de prop del 500 % (de 477.000 € el 2010 a 2,3 milions el 2012).

Gràfic 23: Evolució del pressupost consolidat (Sant Just, 2008-2014)

Font: Gràfic i fotografia procedents del web municipal <<http://santjust.net/pressupostmunicipal>>.

El problema sembla néixer en la radical caiguda dels ingressos del municipi pel decreixement de les inversions immobiliàries. Això ha succeït perquè els ingressos del municipi provenien amb una quota molt important de les taxes a les inversions (immobiliàries) que es realitzaven al municipi —més del 35 % de les construccions del municipi són de després de l'any 2000—,²⁶ taxes que s'han vist decreixen quasi a zero en els últims anys: 249 habitatges començats a construir el 2009, 3 començats el 2012.²⁷

²⁶ Programa Hermes (en línia), Barcelona: Diputació de Barcelona.
<<http://www.diba.cat/hg2/informes.asp>> (última consulta: 17 d'abril de 2014).

²⁷ *Ibidem*.

Aquest fet comporta que l'Ajuntament hagi de treballar amb la meitat del pressupost que tenia fa cinc anys i amb poques esperances per pensar que la situació torni a estar com abans.

Resum

- Sant Just és un municipi amb un pressupost per a cultura superior a la mitjana, però que amb la crisi ha vist reduïda aquesta diferència. En els últims anys, però, la major part del pressupost s'ha dedicat a cobrir els costos estructurals, inclosa la partida dedicada als serveis externalitzats, fet que ha minvat molt la capacitat de fer accions culturals.
- Aquesta circumstància provoca que hi hagi pocs diners per a l'activitat cultural promoguda per l'Ajuntament. La contínua disminució de pressupost en cultura també respon a una caiguda general del pressupost municipal; això sí, l'esforç pressupostari general en cultura ha caigut més en percentatge que a altres àrees municipals.
- Sant Just ha passat en menys de cinc anys a haver de treballar amb menys de la meitat del pressupost. Això es deu al fet que els ingressos del municipi provenien amb una quota molt important de les taxes a les inversions (immobiliàries) que es feien al municipi, les quals han patit un decreixement fins a arribar quasi a zero en els últims anys.
- A la vegada, l'Ajuntament sembla estar sanejant els comptes de les empreses municipals del sector immobiliari, fet que està llastrant els pressupostos de totes les àrees municipals, i especialment la de cultura.

Entitats

A Sant Just Desvern hi conviuen 131 entitats ciutadanes (2013),²⁸ de les quals 58 responen a una finalitat principalment cultural, cosa que posiciona el municipi en una normalitat molt semblant a la de la resta de municipis del Baix Llobregat i fins i tot a la de la mitjana de la província de Barcelona respecte al percentatge d'entitats culturals amb relació a tot el tercer sector.

Malgrat tot, una forta particularitat rau en el percentatge d'entitats (culturals i no culturals) per cada 1.000 habitants, que arriba a quasi duplicar les dades referents a la comarca del Baix Llobregat, i que supera en més de 20 punts la mitjana de la província. Aquestes dades semblen desmentir el prejudici que defineix Sant Just com a ciutat dormitori, i reflecteixen una comunitat activa, conscienciada i cohesionada.

Contràriament, però, de les sessions participatives sembla despendre's la creença de la presència d'un nínxol veïnal que utilitza el municipi com a ciutat dormitori i que evita tota participació en activitats comunals i fins i tot demana activament el seu dret al descans per damunt els drets comunals a l'esbarjo i a les activitats socialitzadores.

²⁸ Vegeu l'annex 1, que conté el llistat complet de les entitats locals.

Taula 8. Nombre d'entitats (Sant Just i comparativa, 2012)

2012	Entitats	Entitats culturals	% d'entitats culturals/ entitats
Sant Just Desvern	131	58	44,27
Baix Llobregat	4.324	1.914	44,26
Província de Barcelona*	39.839	17.986	45,15

Font: Elaboració del CERC a partir de dades publicades pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya (setembre de 2013).²⁹

Taula 9. Nombre d'entitats culturals. Comparativa per 1.000 habitants

2012	Entitats	Entitats/1000 hab.	Entitats culturals	Entitats culturals/1000 hab.
Sant Just Desvern	131	1,83	58	0,81
Baix Llobregat	4.324	0,99	1.914	0,44
Província de Barcelona *	39.839	1,20	17.986	0,54

Font: Elaboració del CERC a partir de dades publicades pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya (setembre de 2013).³⁰

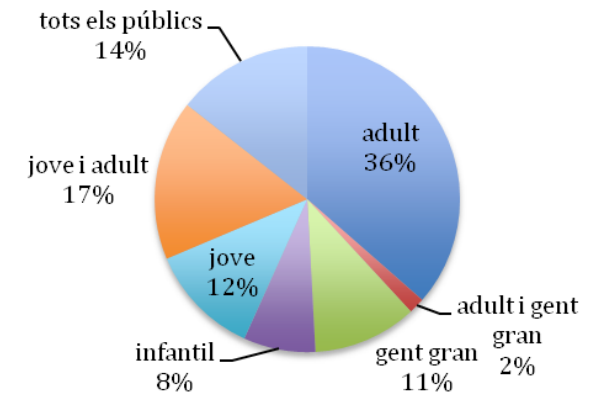
En les sessions participatives també s'ha destacat que hi ha un percentatge d'aquestes entitats que tenen poca activitat. A banda, també cal destacar la presència, en molts casos, del mateix individu en diferents entitats del municipi. Aquest fet pressuposa cert encapsulament dels activistes culturals, i a la vegada també instaura certes barreres d'accés a noves persones interessades a participar-hi.

Aquest 2013 les entitats que més accions públiques han programat han estat l'Ateneu de Sant Just i les seves diferents seccions, el Cineclub Utopia, la Casa Regional de Extremadura i l'Associació de gent gran de Sant Just. Això, però, no vol dir que siguin les entitats amb més impacte al territori, sinó que tenen força activitat programada.

L'Ateneu de Sant Just manté una posició important, per activitat, per història i per nombre d'afiliats. El Centre d'Estudis Santjustencs es pot considerar també com una força viva dins del tercer sector cultural del municipi, i el segueix pel seu dinamisme i pel nombre de socis la Casa Regional de Extremadura. Amb bastant pes també hi ha la Colla Gegantera, que amb les trobades bianuals revolucionen la població per uns dies, els Dimonis de Sant Just, els Apagallums de Cama Blanca i el Drac de Sant Just i finalment el videoclub vinculat al Casal de Joves, que fa molta activitat.

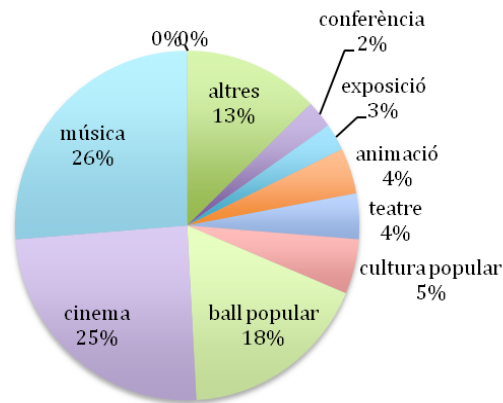
²⁹ Dades facilitades el 27 de maig de 2013 per la responsable d'administració de sistemes d'informació del Servei de Coordinació Tècnica i Assessorament d'Entitats de Dret Públic (Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya).

³⁰ *Ibidem*.

Gràfic 24. Públics als quals s'adreça l'activitat cultural de les entitats culturals (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

Les activitats que programen les entitats culturals solen estar referides a un públic adult, i encara que existeixen moltes activitats per a tots els públics, el jovent, la gent gran i el públic infantil no arriben a les quotes que la demografia municipal presenta.

Gràfic 25. Tipus d'activitats culturals de les entitats culturals (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

Les activitats musicals i el cinema són les accions més programades per aquestes entitats, ja sigui per la aflluència de públic o per la facilitat de producció, i queden poc significades altres expressions com són el teatre, les exposicions, les conferències o les activitats relacionades amb la literatura. El ball popular, però, manté una presència significativa gràcies a l'Agrupació Sardanista Sant Just, la secció de balls de saló de l'Ateneu, els balls per a la gent gran, els balls regionals de la Casa Regional de Extremadura... Tenim, doncs, un panorama de caràcter ludicofestiu de cultura popular majoritàriament.

Les associacions s'ocupen de treballar per al seus socis i per al bé cultural del municipi, i encara que tenen fites d'alta volada els seus objectius a curt termini han d'estar adaptats a la idiosincràsia del tercer sector: ritmes lents, pocs recursos, voluntarietat, amateurisme...

Tanmateix, comencen a formar-se les primeres agrupacions de segon ordre, gràcies tant a iniciatives de l'Ajuntament com de la base mateixa (El Nucli). L'Ateneu de Sant Just és una única entitat, però pot entendre's també com una entitat d'entitats: conté diferents seccions i compta amb una història i una activitat molt important. A la vegada manté acords amb l'Ajuntament, per exemple en la gestió de la sala de teatre Municipal, i ostenta també un pes polític destacat. Per tot això s'ha decidit dedicar-li el següent apartat especial en aquest treball.

Continuant amb la coordinació, el Consell Municipal de Participació de Cultura és un instrument de participació en què l'Ajuntament informa i pregunta a les entitats al voltant de les accions culturals fetes i de les previstes. A Sant Just succeeix, com en molts altres municipis, que els consells solen tenir una escassa participació de les entitats —entre altres problemes— a causa d'un cert distanciament de la joventut actual respecte als representants públics.

El Nucli³¹ és una altra eina de coordinació d'entitats que té entre els seus objectius la programació d'activitats a la Festa Major, altres activitats puntuals i part de les Festes de Tardor. Aquest caràcter pràctic i directe aconsegueix una alta participació, encara que condicionada a les necessitats puntuals de cada entitat en el moment de la programació de les festes, per bé que aquesta programació es fa des de la Comissió de Festes.

Les entitats han sofert una davallada en el volum de les subvencions molt gran del 2009 al 2010,³² però en els últims anys s'ha notat sobretot en el pagament de les activitats públiques de festes o esdeveniments. L'Ajuntament argumenta que manté les subvencions a entitats culturals —però que, com que hi ha més associacions, la partida proporcional pot haver minvat per cada entitat— però ha reduït enormement la despesa en activitats culturals. Algunes entitats gaudeixen de l'ús d'espais públics per a les seves reunions i per a la producció de les seves activitats. El Centre Cívic Salvador Espriu funciona també com un hotel d'entitats i dona servei a quinze d'aquestes.

A banda de les subvencions, les entitats gaudeixen d'altres ajudes de l'Ajuntament quan realitzen activitats públiques: equips de megafonia, cadires, entarimats o bastides, entre d'altres, i anys enrere —més que no pas actualment— pagaven algun catxet per les actuacions no incloses en les subvencions.

Al Centre Cívic Joan Maragall també hi conviuen entitats, i a la Sala Isidor Cònsul de Can Ginestar també hi ha dos despatxos per a reunions on es troben les entitats d'estudis històrics i culturals del municipi. Finalment, la resta d'equipaments també acullen algunes entitats: la Sala Municipal de l'Ateneu acull dues entitats, i La Vagoneta, dues més.

³¹ Vegeu l'apartat «Festa i cultura popular».

³² La informació prové de les entrevistes, però no hem pogut comprovar si es deu a una caiguda del pressupost o bé a un increment de les entitats entre aquests anys i és, per tant una caiguda del percentatge relatiu de cadascuna d'elles.

Per regla general la concessió d'espais per a les activitats de les entitats i la coordinació horària es fa directament des de la Regidoria de Cultura. També les entitats que gaudeixen d'espais participen activament en la programació, sobretot en el Centre Cívic Salvador Espriu, encara que també a Can Ginestar i a la Sala Municipal de l'Ateneu. L'accés a l'espai de moment és gratuït i es pot garantir per a totes les entitats demandants, encara que la disponibilitat comença a estar limitada.

Resum

- A Sant Just històricament i en l'actualitat hi ha un gran hàbitat d'entitats culturals. D'elles és l'autoria de la major part de les accions culturals que es programen al municipi, el qual té una programació cultural important en volum i en diversitat. L'Ajuntament les ajuda molt en aspectes tant econòmics com infraestructurals.
- Prioritzar les propostes culturals de les entitats en l'agenda cultural municipal pot ajudar a un bon enteniment entre govern i entitats, i inclús a una contenció de la despesa, però minora les possibilitats de construir una estratègia municipal de programació cultural.
- L'excés d'aquest ajut per part de l'Ajuntament cap a les entitats, però, pot comportar perills que poden provocar situacions indesitjables no previstes: programacions culturals massa amateurs —cosa que a la vegada comporta l'exclusió d'alguns nínxols de ciutadans— o l'excés de dependència de les entitats cap a l'Administració —fet que pot provocar dinàmiques negatives en els criteris de subvencions o en les programacions d'accions públiques. Aquestes situacions no són bones ni per les entitats, que poden veure condicionada la seva llibertat a les mateixes necessitats de pervivència econòmica, ni per les administracions, que generen unes dinàmiques que a la llarga se'ls poden girar en contra.

Mitjans de comunicació

Sant Just Desvern gaudeix d'uns mitjans de comunicació dimensionats segons la seva població i centra l'esforç municipal en dos grans canals: la Ràdio Desvern i *El Butlletí*. Si més no, però, en els últims temps l'acció de govern ha propiciat altres canals que potencien l'impacte d'aquests mitjans, sobretot utilitzant les noves tecnologies.

Mitjans tradicionals

- Ràdio: Ràdio Desvern, 98.1 FM. Especial mèrit és l'aniversari aquest 2014 dels seus 30 anys.
- Televisió: ETV Llobregat / TV Esplugues. Encara que no és una televisió municipal, sinó que respon a un territori superior, aquesta televisió és vista pels santjustencs i la senten com a molt pròxima i un bon mitjà per informar-se sobre la realitat de Sant Just.
- Publicacions en paper: *El Butlletí* i La Vall de Verç, publicació de l'Ateneu de Sant Just.

Mitjans TIC

- Portal web Santjust.net <<http://santjust.net/>>. Portal de l'Ajuntament.
- Portal web Santjust.net <<http://santjust.net/agendaiframe/>>.
- Agenda d'activitats de l'Ajuntament.
- Portal web Santjust.cat <<http://www.santjust.cat/entitats/index.htm>>. Portal del tercer sector de Sant Just.
- Portal web Desvern Cultura <<http://desverncultura.wordpress.com/>>. Blog de cultura de Sant Just.
- Portal web Informatiu Comarcal <<http://www.informatiucomarcal.com>>. Hi participa Ràdio Desvern.
- Portal web Arxiu Històric <<http://www.santjust.cat/arxiu/index.htm>>. Portal d'activitats de l'Arxiu.
- Portal web Ràdio Desvern <<http://www.radiodesvern.com/>>. Portal de Ràdio Desvern amb canal de TV en streaming i programes en reemissió.
- Butlletí electrònic. Publicació periòdica d'activitats i notícies de Sant Just.
- Stjust sms <<http://santjust.net/santjustsms>>. Servei de missatges SMS d'avís a mòbil sobre les notícies, alertes i activitats de Sant Just. Es pot combinar amb la nova aplicació.
- Twitter @santjustcat <<https://twitter.com/santjustcat>>. Xarxa social.

- Gestor de notes informatives <<http://informacio.santjust.net/llista/>>. Gestor de notícies de Sant Just vinculables a les xarxes socials.
- Plens online <<https://enacast.com/plens/plenssantjust>>. Canal en streaming i en arxiu dels plens municipals.

En l'estudi «Participació ciutadana i mitjans de comunicació a Sant Just Desvern», realitzat per MDK Investigación de Mercados per encàrrec de l'Ajuntament el 2010, els santjustencs consideraven que estan suficientment informats del que passa a Sant Just, i en general consideraven que la informació que els oferia l'Ajuntament era adequada.

La publicació santjustenca més llegida és *El Butlletí*, i dels mitjans TIC el web de l'Ajuntament és el més visitat. Val a dir que quan van fer l'estudi encara no estaven implantats la majoria de canals TIC i que, per tant, no van poder ser valorats. El número 253 d'*El Butlletí* va publicar indicadors d'ús de les aplicacions TIC:

- Stjust sms: 482 usuaris.
- @santjustcat (Twitter): 115 seguidors.
- Santjust.cat: 100.000 visites.
- Plens online: 100 visites (dos mesos d'activitat).
- Portal web Ràdio Desvern: 15.000 visites mensuals.
- Blog de l'Arxiu i Patrimoni <<http://desverncultura.wordpress.com>>.

Aquesta obertura estratègica de nous canals de comunicació informàtics, a part de constituir una millora en la comunicació cap al ciutadà, també suposa un canvi en la relació amb aquest. Són canals de doble sentit en què es trenquen les barreres entre la persona emissora i la receptora. L'entitat pública que engega aquests tipus de canals ha d'estar predisposada a la crítica, a la comunicació sincera i a la transparència, perquè és molt difícil aconseguir ser considerat un interlocutor creïble, però molt fàcil perdre l'estatus per una petita mentida o encobriment.

Resum

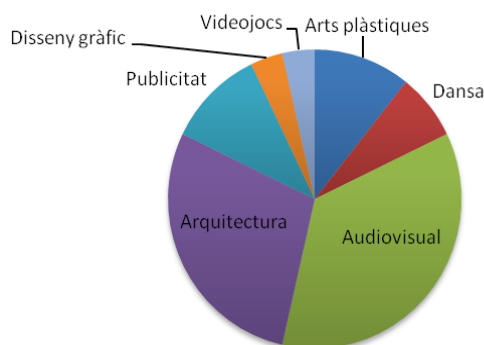
- Els mitjans de comunicació a Sant Just són adequats i responen a les expectatives dels seus habitants. S'ha engegat un procés de desenvolupament de canals TIC que, a part de suposar una millora en la comunicació directa amb la ciutadania, també obre la porta a un diàleg directe, així com a una reducció de costos. Aquest fet ha d'ajudar al reconeixement de les necessitats culturals de la ciutadania i a una major agilitat en la gestió dels serveis públics.

Iniciativa empresarial i mecenatge empresarial

Iniciativa empresarial cultural i creativa

L'activitat cultural empresarial del municipi està marcada per dos grans àmbits; un està diferenciat per les activitats de disseny arquitectònic i l'altre nòdul es concentra al voltant de les activitats audiovisuals, amb importants equipaments com ara el Media Park, i grans firmes del sector com és El Terrat, segurament presents per la proximitat a les instal·lacions de TV3 a Sant Joan Despí.³³

Gràfic 26: Indústries culturals i creatives (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

A Sant Just, a part d'aquests dos grans nòduls que protagonitzen el panorama empresarial creatiu, apareixen una sèrie d'empreses de serveis a banda d'aquelles primeres empreses, com són el sector publicitari i el de disseny gràfic (i escoles de disseny gràfic). Existeixen, però, altres organitzacions desvinculades d'aquests àmbits que treballen sobretot aspectes més de caràcter docent, com són les escoles de dansa i els tallers d'arts plàstiques, relacionades principalment amb l'ensenyament amateur per a nens, joves i gent gran. Aquestes dades es desprenen de l'anàlisi de la programació cultural i es pot veure com moltes de les activitats es fan en espais públics o hi acaben tenint alguna expressió (balls de final de curs, exposicions de ceràmica, exposicions de pintura...).

Algunes empreses privades com ara Gaudim Creant Art són empreses que realitzen serveis públics dins d'espais públics. Aquest caràcter especial de subsistència les arrela en

³³ Per veure el llistat d'empreses culturals, vegeu l'annex II.

el territori i les fa partícips de la vida quotidiana, al contrari de la indústria del disseny arquitectònic i de l'audiovisual, que no participa quasi en cap expressió pública.

Des de la Regidoria de Cultura tampoc no s'està treballant l'apropament a aquestes empreses importants, que es queden fora de l'activitat pública perquè organitzativament correspon a l'àrea de Promoció econòmica aquesta tasca, la qual també s'ocupa de l'emprenedoria, sense especial atenció a les indústries creatives. Aquest fet allunya la Regidoria de l'àmbit comercial de la cultura i fa molt difícil el canvi de les dinàmiques instal·lades al municipi en aquest àmbit. Hi ha, però, petites mesures que l'Ajuntament està començant a implementar, com són els espais de lloguer per a creatius a la primera planta de l'edifici d'oficines Sant Just-Proecsa, o els nous espais d'exposicions dins dels equipaments culturals, per exemple.

Mecenatge cultural

Organitzativament, es considera el patrocini com una activitat de l'àmbit de la promoció econòmica i no tant de la cultura. Aquesta lògica torna a retallar les possibilitats de millora del servei sense un increment de l'esforç pressupostari públic.

Un municipi com el de Sant Just, amb uns alts nivells de renda i amb zones residencials d'alt nivell, podria ser un context propici per desenvolupar-hi accions encaminades a una participació més activa del sector privat empresarial en el finançament d'algunes activitats culturals públiques. No obstant això, treballar-ho des d'una altra regidoria dificulta en excés la interlocució i la correcta posada en valor de les activitats culturals.

En els darrers anys ha anat en augment una alternativa de finançament per a projectes culturals i socials de tota mena; és l'anomenat micromecenatge o *crowdfunding*, el qual de vegades també han utilitzat les administracions municipals per poder desenvolupar projectes de col·laboració publicoprivada i en el qual la ciutadania ha pres protagonisme.

Resum

- El sector de les empreses culturals a Sant Just està polaritzat en dos grans grups: l'arquitectònic i l'audiovisual. La resta són empreses que els donen serveis. Un altre grup heterogeni minoritari són petites empreses que es dediquen principalment a la docència de les arts per a un públic amateur.
- El món empresarial cultural està molt poc treballat per part de la Regidoria de Cultura, perquè es considera més aviat un àmbit relacionat amb la promoció econòmica municipal. Tanmateix, això no hauria d'implicar la renúncia a fer partícips de la vida cultural aquestes organitzacions, que disposen de recursos i de coneixements que podrien ajudar molt en el desenvolupament d'idees innovadores per al sector cultural a Sant Just. Comptar amb la seva presència en els processos de replantejament estratègic pot ser molt enriquidor.
- El mecenatge, ja sigui en format de patrocini o en *crowdfunding*, és una fórmula de finançament que pot ajudar a la sostenibilitat del sector, però també pot ser l'excusa per integrar aquells sectors menys atesos per l'Administració, les empreses culturals.

Públics culturals

Sovint el gran oblidat, el públic, és part consubstancial del fet cultural. Per poder analitzar la demanda i els públics culturals a Sant Just Desvern s'ha utilitzat la «Dieta cultural dels catalans 2011» del Baròmetre de la Cultura i la Comunicació,³⁴ així com les dades qualitatives extretes de les sessions participatives. Malauradament, no existeixen indicadors globals per a totes les activitats tant públiques com privades, ni enquestes dels consums culturals dels santjustencs, fet que impedeix un apropament acurat a les necessitats reals de la població.

Malgrat això, les dades qualitatives extretes de les sessions participatives, de les entrevistes exploratòries i de les entrevistes amb personal tècnic i de les entitats més importants suposen una bona base damunt la qual es pot construir una opinió pròxima a la realitat.

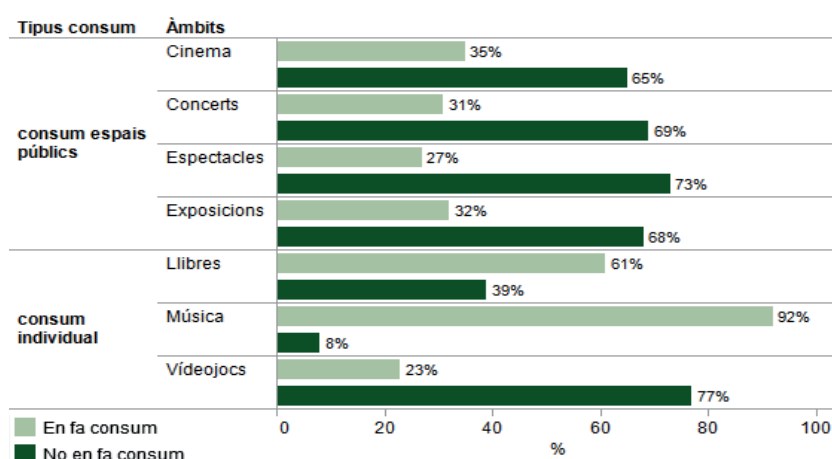
Abans, però, s'analitzarà la dieta dels catalans per mirar si hi ha semblances o diferències.

La dieta cultural dels catalans

L'anàlisi del Baròmetre de la Cultura i la Comunicació mostra que el 2011 augmenta el consum de tota l'oferta cultural excepte la del cinema. La majoria dels catalans (95 %) opten per consums culturals individuals (música, llibres i videojocs) i el 63 % per fer-ho en espais públics (cinema, espectacles, concerts i exposicions).

Escoltar música continua sent, amb diferència, el consum cultural més realitzat entre la població catalana, i segueix creixent. De la mateixa manera, els videojocs experimenten un augment del 50 % en els darrers quatre anys. El consum de llibres també manté un creixement moderat del 4 % en els darrers anys.

³⁴ La mostra correspon a individus majors de 14 anys que han consumit algun dels àmbits de la cultura en els darrers 12 mesos. Consta de 24.683 entrevistes fetes durant el 2011 (de gener a desembre). És un mostreig en etapes múltiples aleatori i estratificat, aplicat a cada submostra territorial amb una precisió estadística comarcal.

Gràfic 27: Consum cultural dels catalans (percentatge)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la «Dieta cultural dels catalans 2011» del Baròmetre de la Cultura i la Comunicació.

El cinema és l'àmbit que en els darrers anys dibuixa una clara tendència decreixent. En canvi, la major part dels espectacles d'arts en viu com ara el teatre, la dansa, el circ o els concerts de música, tenen una tendència a créixer. Tanmateix, les dades facilitades durant el darrer trimestre del 2012 per ADETCA (Associació d'Empreses de Teatre de Catalunya)³⁵ i per ASACC (Associació de Sales de Concerts de Catalunya),³⁶ apunten clarament a un descens del consum. A part de la crisi i la baixada general del consum, la mesura adoptada pel govern espanyol de pujar el tipus d'IVA fins al 21 % per a les activitats culturals ha provocat un augment dels preus dels espectacles i una barrera de consum important en una part del públic.

Segons la «Dieta cultural dels catalans» del Baròmetre de la Cultura i la Comunicació, uns 250.000 catalans no fan cap mena de consum cultural.

La dieta cultural dels santjustencs

Per poder fer un estudi curós de la dieta cultural de la ciutadania de Sant Just es necessitarien una bateria de dades que malauradament no estan disponibles actualment. Existeixen dades d'ocupacions dels centres públics culturals i d'alguns centres privats d'entitats, però caldria establir un complet programa d'indicadors comparables i sistemàtics que ajudés a entendre no sols ocupacions, sinó també motivacions, opinions, resultats esperats... i tal vegada programar una enquesta per acabar d'entendre amb profunditat els estils de vida dels diferents públics culturals de Sant Just Desvern.

³⁵ Vegeu «Estadístiques» (en línia), a ADETCA: Associació d'Empreses de Teatre de Catalunya. <<http://www.adetca.cat/c/stats.aspx>> (última consulta : 28 d'abril de 2014).

³⁶ Vegeu GRUP ENDERROCK, ASSOCIACIÓ PROFESSIONAL DE REPRESENTANTS (eds.), *Anuari 2012 de la Música*, Barcelona (2012). <<http://www.enderrock.cat/quiosc/revista/9>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

En les entrevistes i en les sessions participatives, i després de preguntar als participants respecte de l'oferta cultural de Sant Just i dels diferents públics culturals, la resposta majoritària va ser que el públic de les activitats culturals sempre és el mateix, i no és precisament massiu. Sembla que hi ha, segons les opinions en els processos participatius, un alt percentatge del veïnat que no vol participar-hi perquè s'estima més la tranquil·litat que no pas la vida cultural i social municipal.

Per l'àmplia població nouvinguda que any rere any va canviant en el municipi no hi ha activitats específiques que els ajudi a fer-hi arrels. Aquest fet pot incrementar el tipus de públic que entén el municipi com el lloc on té la casa, però no com una comunitat on pot gaudir i compartir experiències amb els veïns.

Pel que fa al col·lectiu del jovent, hi ha queixes per la poca activitat cultural quotidiana (tret de les festes marcades), i per la falta d'espais oberts a les hores que poden ajuntar-se. Aquest fet els obliga a anar a Barcelona per gaudir d'aquestes activitats i inclús per practicar-ne d'altres més purament relacionals, ja que no hi ha cap espai o centre que serveixi de trobada. Un dels reptes actuals de l'Ateneu és el de convertir-se en un dels referents socioculturals per al jovent.

El públic adult amb edat suficient per no haver de dedicar-se als seus fills també opina que no n'hi ha suficients d'activitats adreçades a ells específicament, i que l'oferta es concentra en les festivitats i en un tipus d'activitat popular i d'oci, amb poca profunditat artística.

Aquesta poca presència de públics culturals també condiciona la programació que ofereixen les entitats, perquè segons demanen les circumstàncies econòmiques en què es troben, algunes entitats obliguen a exigir un mínim de participació en els actes programats per tal que siguin sostenibles, ja que sense els ingressos provinents del públic les entitats no poden fer front a les despeses derivades de l'acte.

Resum

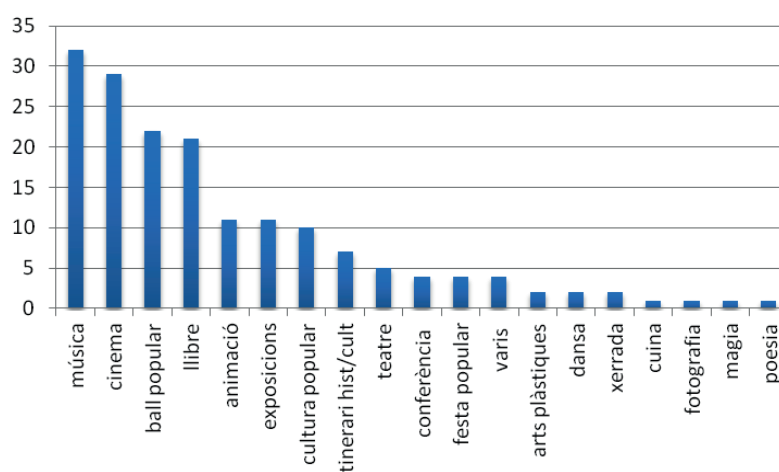
- Sembla que existeix certa debilitat en els públics culturals de Sant Just perquè hi ha poca ocupació en les activitats culturals públiques.
- La resistència (voluntària o passiva) d'una part molt important de la població per participar en els actes públics del municipi condiciona els que sí que volen fer-ho i impedeix qualsevol tipus d'activitat sorollosa o que els perjudiqui de qualsevol manera. Aquest fet pot haver propiciat la sensació que cada vegada és més estreta la vida cultural, que acaba reduint-se a les festes populars.
- Alguns joves no troben al municipi resposta a les seves necessitats relacionals, i els adults tampoc resolen els seus neguits intel·lectuals amb la programació actual.
- Existeix també una part important de població nouvinguda que tampoc es relaciona i que, per tant, no s'arrela al territori.

Acció cultural

Sant Just manté una activitat cultural important per la dimensió del municipi amb propostes anuals molt variades. A grans trets podem parlar d'un programa conjunt en el qual les entitats culturals prenen el protagonisme, i en el que es presenten activitats per tots els públics durant tot l'any.

La informació que aquí es presenta respon a les activitats públiques que s'anuncien a *El Butlletí* i, per tant, no fan referència als consums ni als pressupostos. Per algunes dades també s'ha utilitzat l'arxiu d'un programari propi de l'Ajuntament, SIGANET.

Gràfic 28: Activitats culturals públiques (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

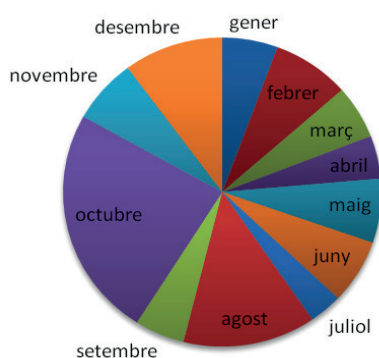
Del gràfic, però, no s'ha de desprendre la idea que a Sant Just l'activitat cultural més important és la música i el cinema, sinó que són les més programades: com comentàvem, es tracta d'un buidatge d'informació d'una agenda cultural municipal i, per tant, en la figura es reflecteix el nombre de vegades programades, i no el públic assistent o el pressupost dedicat, informació que seria molt més adient per a aquesta anàlisi. Qualitativament (amb les entrevistes fetes) es desprenen altres impressions, com per exemple que les arts plàstiques són un àmbit artístic molt important al municipi, per l'interès que genera, pels practicants amateurs, pels professionals que s'hi dediquen...

En posar en relació aquest gràfic amb la de les activitats de les entitats culturals del municipi anteriorment comentades, s'observa que el pes de la programació d'aquestes entitats és protagonista i marca les expressions i els públics més treballats. Així, la programació correspon en gran mesura als interessos de les entitats culturals del municipi.

Tot i així, la vida cultural està marcada per les festes populars, en les quals es concentra la major part de les activitats. És per aquest motiu que s'incrementa l'activitat cultural als mesos d'agost i octubre.

En canvi, i d'acord amb les opinions expressades en les entrevistes i en els processos participatius d'aquest treball, sembla mínim el nombre d'activitats culturals que es realitzen fora de les festes assenyalades. La sensació expressada en les sessions participatives de l'enquesta és que el poble, en arribar el cap de setmana i la nit, es tanca i s'eviten totes les activitats i tots els espais susceptibles de destorbar el descans dels veïns.

Gràfic 29: Distribució anual de les activitats culturals públiques (Sant Just, 2013)

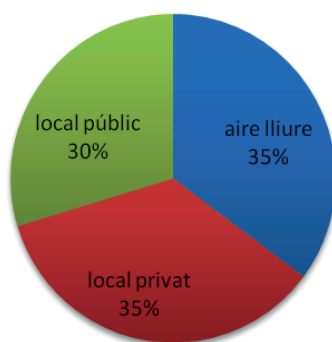

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

És important també assenyalar l'equilibri que existeix entre els llocs de realització de les activitats, repartits quasi a parts iguals entre activitats realitzades a l'aire lliure, en locals públics i en locals privats.

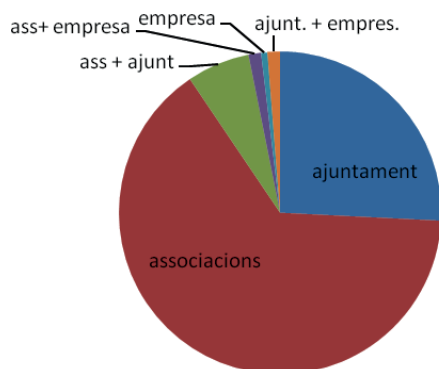
Encara que la responsabilitat final de l'articulació de la programació cultural és de l'Ajuntament, a Sant Just el tercer sector cultural protagonitza la força motora de la producció cultural. L'Ajuntament espera les entitats i els dona suport,³⁷ i a la vegada hauria de garantir la representativitat de les expressions culturals no defensades per la iniciativa privada, tant per part d'entitats com per part de l'empresa cultural. No s'aplica, però, cap projecte cultural municipal global amb capacitat per integrar aquestes expressions i a la vegada dotar de noves dimensions les iniciatives del municipi.

³⁷ Vegeu l'apartat «Entitats».

Gràfic 30: Localització de les activitats culturals públiques (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

L'Ajuntament, tanmateix, busca la complicitat de les entitats municipals de manera activa. Tot això, però, té algun risc, i aquest és que si no hi ha un compromís conjunt en la programació cultural per avançar en la creació de nous públics, en l'educació cultural dels ciutadans, en la recerca de l'excel·lència en les activitats culturals, etc., el sistema pot ressentir-se i adquirir dinàmiques particularistes i/o programes culturals banals.

Gràfic 31: Productors de les activitats culturals públiques (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

Amb aquestes primeres dades es perfila un panorama en el qual les entitats es responsabilitzen de la programació cultural, i en el qual l'Ajuntament facilita i participa sense pretendre ser-ne protagonista, amb una presència d'activitats culturals promogudes per empreses molt minsa. La situació global, per tant, no contribueix al desenvolupament de propostes i activitats culturals de aspecte professional i pressuposa un escenari quasi exclusivament amateur.

En les sessions de participació també es va poder constatar l'alta influència de la programació cultural de la veïna ciutat de Barcelona, que ofereix una programació en varietat i en qualitat difícilment superable per qualsevol municipi d'arreu de Catalunya. Aquest veninatge dificulta enormement l'activació d'una programació professional, estable i sostenible econòmicament que propiciï un circuit paral·lel a Sant Just Desvern.

Festa i cultura popular

La festa i la cultura popular ocupen un lloc destacat en l'acció cultural a Sant Just Desvern. El calendari festiu marca l'activitat cultural del municipi i mostra d'això és que les activitats de les entitats es concentren sobretot al voltant de les activitats festives i la cultura popular.

Calendari festiu³⁸

- Arribada dels Reis de l'Orient (5 de gener),
- Els Tres Tombs (Sant Antoni Abad, gener),
- Carnestoltes (finals de febrer),
- Festa de l'Arbre (1r diumenge de març),
- Sant Jordi (diumenge de la setmana del 23 d'abril),
- Cantada de caramelles per Setmana Santa,
- Setmana de l'Ateneu (maig),
- Pasqua Granada (9 de juny),
- Flama del Canigó i Revetlla de Sant Joan (23 de juny),
- Revetlla de Sant Pere (28 de juny),
- Festa Major (6 d'agost),
- Diada Nacional de Catalunya (11 de setembre),
- Activitats folklòriques internacionals (primera quinzena de setembre),
- Festes de Tardor (4rt cap de setmana d'octubre),
- Setmana cultural de la Casa Regional de Extremadura (octubre),
- Cursa de karts de coixinets (novembre),
- Concert de Nadal (24 de desembre).

Són manifestacions característiques del municipi les Festes de Tardor, que inclouen el tradicional dia de Sant Just al Carrer i la singular baixada de karts de coixinets que organitza l'entitat Club Karts de Coixinets (no inscrita a les Festes de Tardor, sinó com a activitat esportiva).

³⁸ Llistat extret de «Cultura i patrimoni», a Santjust.net (en línia), Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern, 2014. <<http://santjust.net/culturaipatrimoni>> (última consulta: 14 d'octubre de 2014). Hi manquen alguns festivitats, com ara la Festa de la Pau, la Volta dels Turons, el Dia Mundial de la Poesia i uns quants més, que no hem pogut incloure per falta d'informació.

La participació de les entitats en l'organització de les festes municipals és un fet important i altament positiu, perquè apodera les entitats i la ciutadania en els actes socials més rellevants de l'any. Un exemple de bona pràctica és la xarxa El Nucli. Ells mateixos expliquen: «Des de l'any 2010 i mitjançant el Consell de Joventut del municipi s'ha impulsat la idea de tenyir la Festa Major de blau i groc».

La celebració al carrer i l'espai públic fan de la festa i la cultura popular un dels àmbits culturals amb més participació. A Sant Just algunes entitats locals estructuren les seves activitats al voltant de la cultura popular i el calendari festiu. Aquesta circumstància permet afirmar que la festa i la cultura popular han actuat al municipi com un element de cohesió social.

Patrimoni i espais expositius

L'Ajuntament treballa aquest àmbit principalment mitjançant l'Arxiu Històric i el Centre d'Interpretació del Municipi (CIM), i mira de respondre als objectius de les subàrees Foment de la cultura i Patrimoni. També hi ha una sèrie d'entitats de caràcter històric i cultural que hi treballen activament i moltes vegades amb activitats en què participa l'Ajuntament. Aquestes entitats, com per exemple el Centre d'Estudis Santjustencs, de manera conjunta amb l'Ajuntament realitzen accions com ara passejades per llocs d'interès històric o cultural, que de vegades arriben fins a zones de fora el municipi.

Aquestes activitats es complementen amb visites escolars i amb la programació de xerrades i conferències, que poden ser tant de caràcter literari com més aviat historiogràfic o artístic. L'altra branca de la promoció del patrimoni que desenvolupa l'Arxiu és la coordinació de publicacions i d'exposicions, utilitzant per aquest últim programa la sala d'exposicions del Centre d'Interpretació del Municipi, que es troba, a l'igual de l'Arxiu, a Can Ginestar. Forma part de la Xarxa d'Arxius Municipals, impulsada per la Diputació de Barcelona, fet que els permet establir vincles amb altres arxius i organitzacions patrimonialistes (entre altres serveis), així com incrementar la difusió i l'ús del patrimoni cultural en territoris fora del municipi.

Sant Just compta amb un patrimoni cultural interessant;³⁹ segons l'inventari de patrimoni de la Direcció General de Patrimoni del Departament de Cultura, hi ha 49 obres d'interès cultural especial.⁴⁰ A banda, l'Ajuntament ha catalogat almenys 74 obres d'interès cultural.⁴¹

Patrimoni artístic

Sant Just Desvern ha estat un territori d'acollida de diferents artistes que hi han deixat el seu llegat. Actualment en destaquen alguns com ara Carme Malaret, Montserrat Sastre o

³⁹ Vegeu l'annex 3, que conté un llistat complet de les entitats culturals locals.

⁴⁰ <http://cultura.gencat.net/invarquit/llista.asp?municipi=082212&comarca=0&proteccio=0&estil=0&epoca=0&Submit=Cerca&NRegistre=1> (vist última vegada 28/04/2014).

⁴¹ «Un patrimoni que es fa mirar: Sant Just Desvern», a Santjust.cat (en línia), Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern, 2014. <<http://www.santjust.cat/patrilibres.html>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

Xavier Modolell, que viuen i treballen amb el seu art a Sant Just; d'altres, com són Josep Guinovart, Bori, Alfonso Mirat, Jordi Torras o Rafael Solanich, han estat vinculats al municipi d'una manera o l'altra.

Entre els espais d'exhibició, conservació i interpretació d'aquest patrimoni, podem dir que per regla general estan centralitzats majoritàriament a Can Ginestar, amb El Cellar, l'Arxiu Municipal i el CIM. El Cellar de Can Ginestar es concep com a espai de difusió, al igual d'altres espais més petits com és ara la sala del CIM o la sala de consulta de l'Arxiu Municipal (vegeu el capítol 10, «Equipaments culturals»).

Patrimoni arqueològic i arquitectònic

Sant Just compta amb un llegat històric ben ric. L'entitat Centre d'Estudis Santjustencs ha fet —i fa— una gran labor en la recuperació de tot aquest capital històric que enriqueix tota la comunitat.

Els jaciments més importants són un poblat iber (segles VI-IV aC) i una torre de guaita (segles X-XI aC), tots dos situats a la penya del Moro.

Patrimoni arquitectònic

El municipi manté com a referència simbòlica algunes construccions de diferents característiques, èpoques i funcionalitats. Construccions romanes d'un passat molt llunyà, un molí que pot representar l'Edat Mitjana, una casa senyorial que marca el creixement de la indústria i de la classe burgesa a Catalunya, una xemeneia industrial que podria marcar el canvi d'activitat econòmica del municipi, i finalment un edifici modern nascut dels nous aires que recorrien el país i que la posterior democràcia confirmaria:

- Lacus (segle I dC),
- Molí fariner (1306 dC),
- Can Ginestar (1904),
- Xemeneia de l'antiga fàbrica de ciment Sanson (1917),
- Edifici Walden (1972),
- Masies històriques.⁴²

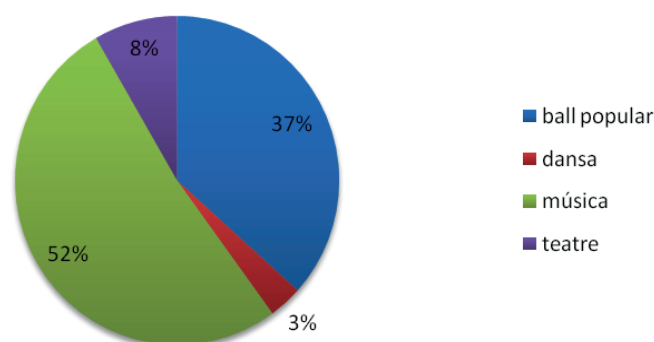
Arts interpretatives

A Sant Just durant tot l'any 2013 s'han programat al voltant de 60 activitats referents a les arts interpretatives. És l'activitat cultural més important del municipi i la major part dels casos responen a l'àmbit de la música en viu, seguit dels balls populars. Molt allunyades apareixen les activitats escèniques clàssiques com són el teatre i la dansa. La poca presència d'aquests tipus d'expressions segurament respon a la caiguda dels pressupostos

⁴² Per completar la informació, vegeu l'annex 3 i consulteu «Un patrimoni que es fa mirar: Sant Just Desvern» (op. cit.).

municipals per contractar espectacles professionals —ja que són expressions que solen ser deficitàries—, així com la dificultat de les entitats i les empreses privades dedicades a l'ensenyament d'aquestes arts per sufragar els costos derivats de les representacions públiques en espais escènics de qualitat. Altres motius són, com s'ha esmentat anteriorment, la manca de condicions idònies de l'espai d'exhibició i l'atracció del programa cultural de la ciutat de Barcelona.

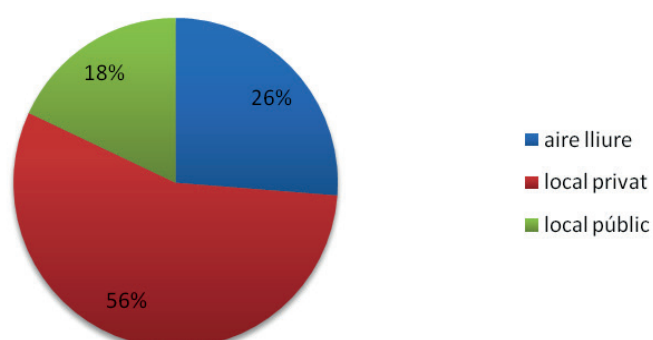
Gràfic 32: Tipus de representacions públiques d'arts interpretatives (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

Principalment aquestes activitats es desenvolupen en locals privats, el protagonisme dels quals el pren l'Ateneu de Sant Just. Aquesta entitat, però, té en el seu edifici la Sala Municipal, on se solen fer les actuacions més professionals de teatre i dansa. Altres espais públics utilitzats són el Centre Cívic Joan Maragall o La Vagoneta, amb activitats més educatives i socioculturals. Això sí, la programació a la Sala Municipal suposa unes ocupacions molt superiors a les sales privades, menors, de l'Ateneu i dels centres cívics.

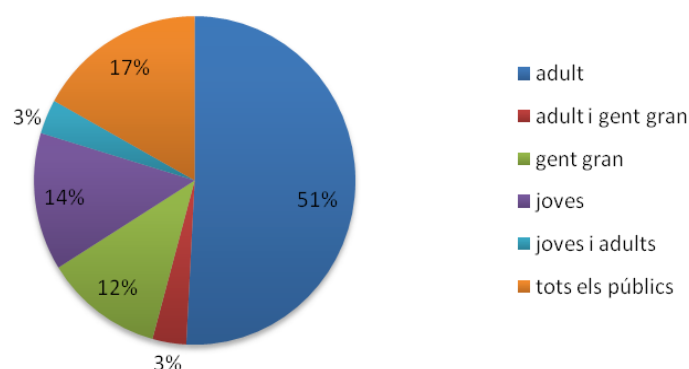
Gràfic 33: Llocs d'exhibició de les representacions públiques d'arts interpretatives (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

La programació cultural d'activitats escèniques del municipi sembla apropar-se adequadament a la piràmide d'edats que descriu l'apartat sociodemogràfic, amb un 50 % de la població en edat adulta, un quart d'infants i joves menors i un altre quart de gent gran.

Gràfic 34: Públics als quals s'adrecen les representacions públiques d'arts interpretatives (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

La proximitat i el fàcil accés a la programació escènica de la ciutat de Barcelona determina en bona part les característiques de les activitats escèniques al municipi, per tot el que fa a formació, creació, públics, producció o difusió. La fotografia general de les arts escèniques al municipi és que hi ha molta activitat i, per tant, molt d'interès, però que per veure teatre o dansa professional no és el millor lloc. Els tallers i les representacions públiques amateurs són una gran fita que el municipi ha assolit amb nota, i que ha de preservar, però també necessita enriquir el programa amb expressions més variades.

Les poques expressions professionals que arriben al municipi (al voltant de quatre a l'any),⁴³ com que han d'arriscar amb la taquilla, presenten llavors aquelles obres amb certes garanties d'èxit, i per tant poc arriscades o transgressores. Sant Just manté un públic amb bon nivell educatiu i una ciutadania amb interès en el sector, que podria valorar aquestes altres expressions segons els patrons típics des consums culturals.

Lectura i literatura

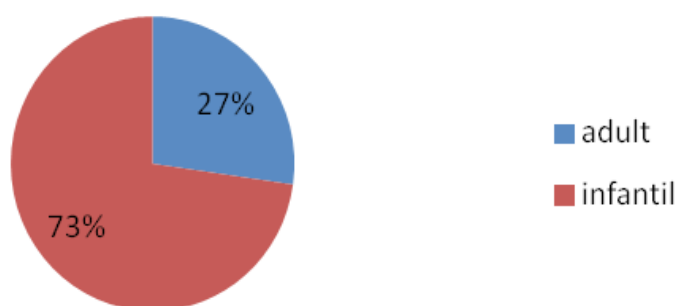
Aquest àmbit artístic a Sant Just està fortament dirigit al foment de la lectura. Principalment és la Biblioteca qui s'encarrega no sols d'activar la programació, sinó que és qui programa les accions. El treball el realitza col·laborant fortament amb la Diputació de Barcelona gràcies a l'espai de trobada que proposa la Biblioteca Joan Margarit, que rep anualment més de 45.000 visites (dades del 2012). Des d'aquest espai es programen la

⁴³ *Programari SIGANET*, Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern, 2013.

major part de les activitats i s'utilitzen les eines i les xarxes intermunicipals que es des- prenen de la participació en la Xarxa de Biblioteques Municipals.

El Baby Contes i l'Hora del Conte són les activitats més treballades a la Biblioteca, així com els clubs de lectura general, els de novel·la negra, les conferències literàries o les tertúlies amb escriptors, entre d'altres, fins a un total de 66 accions, amb una participació de 2.314 persones el 2012. Les activitats per a adults suposen 24 accions del total.

Gràfic 35: Públics als quals s'adrecen les activitats de foment de la lectura (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

Val a dir, però, que hi ha accions importants que miren de desenvolupar l'àmbit, com el Novembre Literari, el Dia Mundial de la Poesia o la festivitat literària que representa Sant Jordi amb el concurs literari inclòs, que està agafant força al municipi i que sol celebrar-se el diumenge després de Sant Jordi.

També és destacable l'àmplia acollida que rep el servei de Biblioteca Municipal, que és l'equipament cultural més utilitzat, cosa que presenta una actitud activa davant el fet literari però bastant individualista, tot i que a poc a poc va socialitzant-se. La meitat dels santjustencs tenen el carnet bibliotecari i cada any des de la construcció de la Biblioteca augmenten els usuaris.

Finalment és destacable també el Projecte d'animació lectora (PAL), que ja té una llarga trajectòria. Aquest projecte es du a terme amb el suport de l'Ajuntament de Sant Just Desvern, l'Ateneu de Sant Just, la biblioteca i les escoles participants per tal d'apropar la infància i el jovent a l'hàbit lector.

Arts plàstiques

Encara que les arts plàstiques són una expressió que queda lluny de ser de les més representades a Sant Just, sí que sembla tenir cert prestigi entre la ciutadania. Hi ha una àmplia acceptació del valor de les exposicions que impulsa l'Ajuntament a El Celler amb un bon nivell de públic que visita les propostes d'arts plàstiques. Hem de considerar que la ciutadania de Sant Just manté alts nivells formatius i també gaudeix de cert grau de benestar econòmic, factors que normalment estan relacionats amb el consum d'aquest tipus d'art.

Les activitats relacionades amb les arts plàstiques estan àmpliament vinculades a El Celler de Can Ginestar, on es mostren exposicions de qualitat als ciutadans amb una bona rebuda. Aquest espai acull entre 6 i 8 exposicions a l'any i sol mantenir una programació d'artistes de cert prestigi que no han de ser necessàriament del mateix municipi, cosa que enriqueix l'hàbitat artístic municipal. Altres espais públics i privats donen cabuda a aquestes expressions d'arts plàstiques més o menys amateurs.

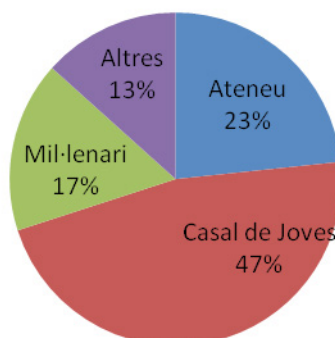
Encara que és una activitat promoguda principalment per l'Ajuntament, és cert que també existeix l'interès de fer-ne partícip a la ciutadania. Bon exemple d'això és el protocol de programació d'El Celler, en què es conviden entitats i personalitats importants relacionades amb les arts plàstiques del municipi a proposar exposicions i a fer-ne el seguiment: la programació la fa una comissió independent, que més tard s'analitzarà.

Un altre nòdul relacionat amb les arts plàstiques amb una forta presència d'activitats és la programació dels cursos i tallers. Les activitats didàctiques es programen principalment a Can Ginestar i a La Vagoneta, encara que són d'empreses privades que fan un servei municipal. Històricament s'havia pensat en un servei per persones en risc d'exclusió i actualment està més enfocat cap a la gent gran, encara que també hi participa gent jove. Els cursos d'arts plàstiques de Can Ginestar, gestionats per Gaudim Creant Art, mantenen una molt bona participació amb prop de 220 alumnes, la gran majoria dones, mentre que els programats a La Vagoneta tenen una assistència d'uns 70 infants. Per la bona acollida del programa, l'Ajuntament l'entén com una activitat prioritària que cal mantenir i seguir treballant en el futur.

Audiovisuals

Aquest àmbit artístic està representat a Sant Just sobretot pel cinema. El visionat de pel·lícules és el recurs més important, i majoritàriament és l'entitat Cineclub Utopia la que més activitats produeix, dirigides principalment al jovent.

També l'Ateneu de Sant Just i l'Associació de Gent Gran de Sant Just organitza al centre social El Mil·lenari cinefòrums per als seus socis i per a qui hi vulgui participar.

Gràfic 36. Llocs d'exhibició de les activitats audiovisuals (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes d'*El Butlletí* de Sant Just.

Aquesta és una expressió molt programada a Sant Just, però no sembla respondre a una demanda massiva de la ciutadania; més aviat la seva producció és relativament fàcil i es donen les circumstàncies adequades per poder programar el servei amb comoditat.

Val a dir, però, que amb la quantitat d'empreses del municipi que treballen en aquest àmbit, cap ni una no programa cap activitat pública. Aquesta diferència entre l'interès ciutadà i municipal i l'interès empresarial és paradigmàtica i posa en relleu la tasca pendent i necessària per apropar les indústries culturals al sector públic i a les entitats.

Resum

Les entitats han agafat en bona mesura la funció de produir i programar activitats artístiques i culturals, en espais públics o no, treballant des de fa alguns anys en la programació de festes i esdeveniments juntament amb l'Ajuntament. Tanmateix, després d'analitzar la programació cultural municipal es desprèn que no se'ls poden demanar activitats de qualitat professional ni que cobreixin tot el ventall de públics que conviuen al municipi: es troben buides d'accions especialment dirigides cap al públic nouvingut, que com ja s'ha vist pot arribar a constituir el 6 % de la població en un sol any. Tampoc no són suficients les activitats dirigides a un públic adult que busca expressions artístiques més professionals ni tampoc no s'han trobat suficients accions que tractin de potenciar l'hàbitat d'emprenedors del sector cultural.⁴⁴

- Hi ha força activitat cultural a Sant Just Desvern produïda molt majoritàriament pel tercer sector cultural municipal. Hi ha nombroses expressions públiques i també moltes activitats formatives de l'àmbit creatiu.

⁴⁴ El Curs Internacional de Fotografia que se celebra al municipi podria entendre's com a activitat promotora de l'emprenedoria cultural. Creiem, però, que la seva funció no és el de generar nova empresa a Sant Just, perquè és internacional i perquè té per objectiu «fomentar la cultura a través de la fotografia». Altres exemples podrien ser els bucs d'assaig, els espais creatius o els tallers d'arts visuals, encara que, per bé que són un tipus d'expressió cultural, disten del concepte d'empresa cultural que s'utilitza en aquest estudi.

- L'Ajuntament espera aquestes entitats, els dóna suport perquè continuïn fent-ho i els facilita espais de trobada. Sobretot participa en les festes populars, però només programant espectacles d'acord amb les entitats municipals.
- La programació, però, amb la manca de dades sobre els consums, està fortament enfocada cap a aquelles activitats més festives i de cultura popular, i presta poca atenció a aquells públics minoritaris que busquen expressions més complexes o aquells altres no alineats amb els gustos de les entitats. Això sí, encara que les expressions de cultura popular són les més nombroses i les que compten amb una major participació, són les arts plàstiques les que semblen proposar un fet diferencial del municipi.
- L'Ajuntament, tot i que l'opció és donar la iniciativa cultural al teixit associatiu, no posa prou l'accent en l'articulació d'una estratègia de programació que permeti dotar de més coherència i sentit global al conjunt de propostes que es generen des dels diferents àmbits i agents.

Equipaments culturals

Mapa d'equipaments culturals

El mapa d'equipaments s'ha confeccionat a partir de la base de dades d'equipaments de la Generalitat de Catalunya.⁴⁵

- Casa de Cultura de Can Ginestar,⁴⁶
- Sala Municipal de l'Ateneu,
- Sala Cinquantenari de l'Ateneu,
- Centre Cívic Joan Maragall,
- Centre Cívic Salvador Espriu,
- Centre de Documentació i Arxiu del Departament d'Empresa i Ocupació.

En aquesta base de dades apareix com a equipament cultural del municipi l'equipament del Departament d'Empresa i Ocupació, ja que s'entén que també és un arxiu on es poden consultar temes de seguretat social i treball. Aquí, però, no l'avaluarem per l'escàs impacte del seu servei respecte a les activitats culturals. Tampoc no s'analitzen altres equipaments amb activitats socioculturals que també poden resultar d'interès per validar un correcte inventari d'activitats i equipaments culturals, com és el cas de La Vagoneta (per a infants), el centre social El Mil·lenari (per a gent gran) o el Casal de Joves, tots amb àmplies programacions culturals.

Equipaments culturals

El govern municipal està repensant la xarxa d'equipaments pels costos que suposa mantenir-la. Com s'ha vist en l'apartat econòmic, la xarxa està absorbint la majoria del pressupost municipal en cultura en un moment en què aquest pressupost ha minvat enormement.

Recordem que l'any 2010 el capítol II del pressupost en cultura —en el qual estan inclosos els serveis culturals— ja s'enfila per damunt del 46 %, any en què el pressupost en cultura patia la major de les caigudes i inclús decreixia la partida de personal (capítol I).

⁴⁵ <http://cultura.gencat.cat/pect/ListPecCat.asp?Nom_equipament=&IDTipus_equipament=0&INE_Municipi=082212&INE_comarca=0&INE_provincia=0&Cerca=Cerca> (última consulta: 10 de febrer de 2014).

⁴⁶ Inclou l'Arxiu Històric de Sant Just, El Cellar, la Biblioteca, la Sala Isidor Cònsul, la Sala Ponent i els tallers d'arts plàstiques.

Les externalitzacions dels serveis a empreses privades ha comportat beneficis i inconvenients: menys estructura municipal, però també menys capacitat per generar sinergies, menys intervenció política i menys capacitat per gestionar polítiques culturals globals.

Hi ha centres com ara La Vagoneta que ja s'estan reformulant per tal de tractar d'atendre les noves necessitats ciutadanes; tot això, però, sense implementar un sistema de recollida de dades d'usos i necessitats d'una manera sistemàtica i general.

Si fixem l'atenció en els contenidors i en els serveis que ofereixen, tenim els següents equipaments:⁴⁷

Biblioteca Joan Margarit

La Biblioteca va ser inaugurada el 2003, i el 2011 va canviar de nom i va passar a utilitzar el de Joan Margarit, poeta santjustenc que va rebre el Premi Nacional de Literatura 2008 (Generalitat de Catalunya) i el Premio Nacional de Poesia 2008 (Ministeri de Cultura). Joan Margarit és un usuari habitual de la Biblioteca i hi ha cedit fons literaris.

Es tracta d'un centre aixecat amb l'esforç municipal i de la Diputació de Barcelona, la qual també proporciona part dels recursos humans i el fons documental, entre altres serveis. La Biblioteca suposa l'equipament més utilitzat pels santjustencs: prop de la meitat de la població total disposa del carnet (un 45,2 %),⁴⁸ i és la població adulta de franja superior (entre 40 i 64 anys) la usuària principal, seguida dels adults més joves (d'entre 25 i 39 anys). Els joves i els infants també utilitzen més el centre que la gent gran; d'aquest últim grup sols el 22 % de la població té carnet bibliotecari, vers el 80 % dels joves. També és la franja d'edat adulta la que més préstecs sol·licita, seguida dels infants.

Els serveis que ofereix són:

- Préstecs: interbibliotecaris i préstecs a entitats.
- Servei d'accés a Internet i al programari d'ofimàtica amb els ordinadors de la Biblioteca.
- Servei d'accés a Internet a través de la xarxa Wi-Fi.
- Activitats de foment de la lectura:
 - Hora del conte / Baby Contes
 - Clubs de lectura
 - Cicle de lectura Novembre Literari
 - Dia Mundial de la Poesia
 - Presentacions de llibres (3 el 2012)
 - Activitats de formació:
 - Visites escolars
- Serveis d'informació i consulta
- Serveis virtuals
- Aula d'estudi

⁴⁷ Vegeu l'annex 4 per consultar les fitxes tècniques del equipaments municipals.

⁴⁸ «Memòria anual. Biblioteca Joan Margarit», Diputació de Barcelona i Ajuntament de Sant Just Desvern, 2012.

Encara que ha patit també les restriccions de la crisi, tots els seus serveis han augmentat l'ús, excepte el d'Internet, segurament per la progressiva implantació a les llars particulars i en altres espais públics i privats. Malgrat tot, han continuat incrementant el seu fons literari, però malauradament —i per circumstàncies no només imputables a les restriccions econòmiques— no han pogut dimensionar els recursos humans a l'actual activitat. Aquesta mancança condiona les hores d'obertura i la poca presència a les xarxes socials, cosa que podria repercutir en el futur creixement del servei.

Estructuralment la Biblioteca no disposa d'un espai propi adequat per a la realització d'activitats, problema que soluciona coordinant-se amb Can Ginestar per utilitzar les seves instal·lacions —les golfes solen ser l'espai cedit— amb els consegüents problemes de mobilitat per al públic.

Can Ginestar

Masia d'estil modernista situada enmig d'un bell jardí en una finca tancada per un mur d'inspiració gaudiniana. A Can Ginestar hi podem trobar l'Arxiu Històric Municipal, el Centre d'Interpretació Municipal (CIM), la Biblioteca Joan Margarit, l'emissora municipal, els tallers d'arts plàstiques, espais per a les entitats, una cafeteria i la sala d'exposicions El Celler.

El 2013 s'arribaren a programar prop de 400 activitats dins els seus murs, entre exposicions, conferències, tallers variats i festes de caràcter popular als jardins, tant en format obert al públic com en tancat.⁴⁹

Els objectius principals de l'equipament són la divulgació i promoció del patrimoni, el foment de la lectura, la formació i difusió de les arts plàstiques i visuals i el foment de la cultura popular, a més de ser un espai aglutinador d'entitats culturals, tant per les seues que hi resideixen com per les activitats públiques que s'hi desenvolupen.

Can Ginestar, juntament amb la Biblioteca, funcionen com a nòdul cultural del poble i centralitzen bona part dels serveis culturals. Aquesta concentració és una bona estratègia per a pobles de les dimensions de Sant Just, perquè com que està situada al bell mig del municipi —i aquest no és excessivament gran— suposa un emplaçament el més just possible. Centralitzar serveis culturals, a part de reduir costos, també pot propiciar l'intercanvi de públic entre El Celler i el CIM o entre la Biblioteca i l'Arxiu, per exemple.

L'edifici conté espais de difusió (com ara El Celler), espais de conservació i investigació (com són l'Arxiu Municipal i el CIM), espais per a activitats culturals (com les que fa la Biblioteca a les golfes), espais d'activisme social (sales de reunions per a entitats), espais educatius (tallers artístics) i altres tipus d'espais com és el de Ràdio Desvern. Tot això conforma en l'imaginari col·lectiu un espai públic i divers on es pot veure i crear cultura.

⁴⁹ La diferència entre aquesta xifra i les d'activitats de programació pública és que aquí s'hi inclouen totes les activitats de taller o docents, que en el primer llistat no es consideren com a programació cultural pública.

Arxiu Històric

L'Arxiu Històric és un servei municipal que conserva, organitza i apropa a la ciutadania els documents històrics de Sant Just Desvern. Vetlla per la recuperació del patrimoni històric, cultural i audiovisual local emprant les mesures tècniques i de seguretat necessàries per fer-ho. Forma part de la Xarxa d'Arxius Municipals que té la Diputació de Barcelona i per aquest motiu poden accedir a ajuts sobre restauració, personal per organitzar documentació municipal, el programa de compres conjuntes, emprar la seva plataforma de comunicació virtual i formar part de les reunions de treball i també dels cursos de formació adreçats expressament als arxius municipals.

A banda de la documentació sobre paper, hi podem trobar altres suports com ara: pergamins, disquets, CD, fotografies, cassetts, vídeos i DVD. També assessora i facilita la recerca i la investigació als usuaris. Promou la difusió dels seus fons i el coneixement del passat i del present a través de xerrades, coordinació de publicacions, exposicions, cursos, visites escolars i jornades de portes obertes.

L'Arxiu Històric també ha generat moltes sinergies amb les entitats del poble, especialment amb aquelles interessades en el patrimoni històric municipal, com és el Centre d'Estudis Santjustencs.

Tal i com es veia en l'organigrama municipal, l'Arxiu està coordinat per un tècnic especialista que col·labora molt en aquestes relacions transversals.

El Cellar de Can Ginestar i el Centre d'Interpretació del Municipi (CIM)

El Cellar s'utilitza per fer-hi exposicions programades. Està situat a la planta baixa de Can Ginestar i constituïa el celler de l'antiga masia. Aquest espai, que està habilitat com a sala d'exposicions permanent, el conformen dues sales annexes (sala principal i sala annexa) amb una superfície de 103,18 m² i 35 m², respectivament.

De manera genèrica, la sala gran se l'anomena El Cellar, i la sala petita annexa, Sala Ponent. Ambdues tenen una programació anual d'entre 6 i 8 exposicions, segons les propostes presentades i la disponibilitat econòmica del pressupost municipal.

Aquest 2013 ha programat les següents exposicions:

- «Rifenyus, rifenyies i rifenyots», de Marc Villalonga
- «Cossos», de Dolors Puigdemont
- «El Bestiari de Foc del Baix Llobregat» (per Sant Jordi)
- «Papers i dibuixos», exposició de gravats de Rosa Tarruella
- Exposició dels treballs de l'alumnat dels cursos municipals d'arts plàstiques per a persones adultes
- «Naturalmente, natural...», d'Àngel Campiña, i «Secrets», de Josep Plaza
- «Sol i Sorra», de Teresa Faneca i M. Àngels González (per Festes de Tardor)
- «Deferrovell», de Joan Carles Soler

Aquest any 2013 El Cellar va comptabilitzar una assistència total aproximada de 6.300 persones.

Per la programació expositiva de les sales es va crear un reglament en el qual es deixava pas a una comissió d'experts independents constituïts per:

- Un professor d'un dels programes d'arts plàstiques municipals.
- Un crític d'art o, si no n'hi ha, un professor de belles arts.
- Un representant d'una de les entitats o col·lectius artístics de la població que ells mateixos proposin o, si no existís aquest, una persona vinculada al món artístic supra-municipal.
- Un artista empadronat al municipi.
- Un artista jove, amb edat compresa entre els 18 i els 35 anys, empadronat al municipi.

Les funcions de la comissió són seleccionar els artistes que s'exposaran, coordinar el calendari anual i comissariar les exposicions. Dintre d'aquesta programació anual, l'Ajuntament es reservarà cada any com a màxim dues exposicions per a les propostes municipals que es considerin d'interès públic, que poden coincidir amb propostes que facin les entitats de la població i que l'Ajuntament consideri adequades.

Es tracta d'un model de gestió peculiar en què es busca la participació directa de la ciutadania interessada (ni de les empreses ni de les entitats) i amb el qual, amb una regulació pròpia articulada per l'Ajuntament d'acord amb el bé comú, s'aconsegueix un model socialment innovador.

El CIM, gestionat per l'Arxiu Municipal, també té una programació expositiva orientada al coneixement del municipi i de l'activitat de les seves associacions:

- Exposició fotogràfica «50 anys de la nevada del 62»
- Exposició «Barraques de vinya del Parc Natural de Collserola»
- Exposició «Carnestoltes: festa i disfresses»
- Exposició «Mas Lluí, un nou barri en clau de gènere»
- Exposició «Papallones de Collserola»
- Exposició fotogràfica «Antigua i Barbuda»
- Exposició «Can Ginestar. Una història amagada: Duran, Tudó i Modolell»
- Exposició «Paisatge i traç, a través dels butlletins de la SEAS»
- Exposició «Un sou per estudiar. Chowue (Moçambic). El 0,7 % i l'edifici Walden-7»
- «IV exposició de bolets de Collserola» i mostra fotogràfica de micologia
- Exposició «Les darreres publicacions dels escriptors i escriptores de Sant Just Desvern»

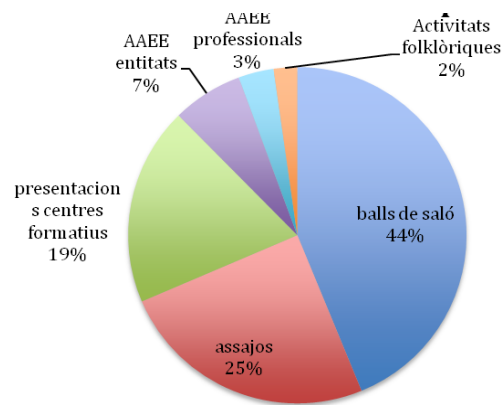
Sala Municipal i Sala Cinquantenari de l'Ateneu

La Sala Municipal de l'Ateneu és un equipament de titularitat privada però de gestió municipal. És un teatre de 400 localitats, a la italiana i amb certes mancances tècniques i de manteniment. És l'auditori més gran del municipi de Sant Just. Està adreçat a empreses, entitats, col·lectius i ciutadania en general per desenvolupar-hi activitats que requereixin espais escènics amplis.

L'espai necessita una reforma important, perquè hi comencen a aparèixer desperfectes. L'equip tecnològic del recinte escènic també està força malmès i molt antiquat. Aquests problemes infraestructurals suposen un condicionant important per a la programació de segons quins espectacles.

A aquesta problemàtica també s'hi han sumat els alts costos relatius a l'espai (despeses de personal tècnic, subministraments, personal de gestió...), cosa que encara dificulta més la utilització de l'equipament. És per aquest motiu que les noves directives municipals miren de reduir-ne l'ús, perquè en anys anteriors l'ocupació era alta en dies dedicats a assajos de grups de teatre, de dansa, de música, balls d'entitats o esdeveniments privats, entre d'altres, a part de l'activitat pròpia de difusió d'espectacles escènics.

Gràfic 37. Activitats de la Sala Municipal (Sant Just, 2013)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del programari SIGANET de l'Ajuntament de Sant Just Desvern.

Els balls de saló suposen la gran majoria d'activitat de la Sala, seguida pels assajos i les representacions de final de curs o de tallers teatrals d'escoles municipals.

Les representacions professionals, però, no arriben a tenir gaire pes, cosa que marca la vida cultural del municipi i la real funció de la sala. Val a dir també que la programació d'aquestes expressions tampoc no respon a la voluntat de l'Ajuntament, sinó que són les companyies escèniques les que actuen «a risc».

La Sala Municipal de l'Ateneu, per tant, respon més a un espai per a entitats que no pas un centre dedicat a les arts escèniques, fet que per un altre costat és lògic en un municipi de les dimensions de Sant Just.

La Sala Cinquantenari té 180 localitats i un ús marcadament multidisciplinari: entre les activitats que s'hi programen hi ha xerrades, tallers, trobades, cinefòrums, sopars, representacions o concerts, per exemple. Té una activitat anual de 38 accions (2013), entre les quals destaquen el cicle de documentals del mes, els concerts de jazz i corals i els diàlegs (amb la presència de personatges com ara Ferran Mascarell).

Centres cívics⁵⁰

Tant el Centre Cívic Joan Maragall com el Salvador Espriu disposen de diferents espais i sales que es poden utilitzar per a diferents usos. Les sales, algunes de les quals estan equipades amb mitjans audiovisuals, les poden llogar entitats, empreses o particulars.

Aquests equipaments disposen d'uns espais pensats perquè les entitats locals que ho sol·licitin hi puguin tenir la seva seu. L'Ajuntament els ofereix, d'aquesta manera, suport logístic dotant-les d'un despatx compartit amb ordinadors i telèfon.

El Centre Cívic Joan Maragall disposa d'una sala dedicada a les noves tecnologies, on s'imparteixen tallers i cursos, i en la qual la ciutadania pot accedir de manera gratuïta a la xarxa d'Internet.

Programa prop de 550 usos que molt majoritàriament són tallers i cursos de creació i de desenvolupament personal: idiomes, ioga, ofimàtica, multimèdia,⁵¹ cuina... Els tallers artístics clàssics els deixa per als formadors de Can Ginestar.

El Centre Cívic Salvador Espriu també manté una agenda agitada, amb unes 550 accions a l'any (2013). Les entitats que hi participen normalment programen moltes activitats relacionades amb el ball popular i assajos de grups de música a la Sala Polivalent.

Els centres treballen amb certa autonomia, en coordinació amb l'ocupació dels espais des de la Regidoria. Per tal de proporcionar-los més capacitat d'autogestió, s'està implantant un sistema d'accés automàtic que propiciarà la possible ocupació dels espais en horaris més amples que els que podien prestar-se amb els serveis de consergeria.

Altres equipaments

Existeixen altres equipaments que caldria tenir en compte per poder fer un inventari real dels equipaments culturals del municipi; són el centre social El Mil·lenari, per a gent gran, amb 38 activitats com ara observacions astronòmiques, xerrades de salut, videofòrums..., el Casal de Joves, amb quasi un centenar d'activitats, moltes de les quals culturals,⁵² o el nou Mas Lluí, que en el futur acollirà molta més activitat.

La seu de la Casa Regional de Extremadura és un altre espai cultural privat, que no hem inclòs, i que també du a terme activitats culturals a l'entorn de les festes tradicionals, tant de tradició catòlica com de folklore popular.

Finalment, a Sant Just els espais a l'aire lliure tenen una gran importància en el dia a dia cultural; la ciutadania aprofita sobretot les places i els carrers del barri vell, i també gaudeix el benestar que proporciona la Serra de Collserola. La benevolència del clima mediterrani i unes tradicions que prenen el carrer com el lloc principal d'esbarjo i d'activitat social situen l'espai comú en l'aire lliure com el indret d'activitats culturals per excel·lència.

⁵⁰ Vegeu l'annex 4, que conté les fitxes dels equipaments municipals.

⁵¹ *Programari SIGANET*, Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern, 2013.

⁵² *Programari SIGANET*, op. cit.

Resum

- La xarxa d'equipaments culturals de Sant Just Desvern és completa i diferenciada, i proporciona una varietat de serveis important. La xarxa està liderada per la casa de cultura Can Ginestar, que funciona com a nòdul cultural i on es poden trobar els serveis més importants: la Biblioteca, El Cellar, el CIM, l'Arxiu Històric, els tallers artístics o les entitats històricopatrimonials, entre d'altres.
- Els centres cívics mantenen una activitat social i cultural també molt important; donen cabuda a moltes de les entitats i a la seva activitat pública i privada. La Sala Municipal té un perfil que s'acosta més a un espai multiús que a una sala d'exhibició.
- Els centres privats també hi contribueixen molt, però amb una lògica autònoma, com no pot ser d'una altra manera.
- Aquesta radiografia, però, marca la vida cultural de Sant Just, on apareixen nombrosos espais per al desenvolupament de la vida de les entitats, però amb escassetat de referents clars per a la difusió artística. Una excepció d'això és El Cellar, un clar exemple que funciona i que ajuda a la confecció d'una identitat municipal diferenciada.
- Tot i així, el desenvolupament de la xarxa no demana incrementar els espais o millorar-ne les condicions —en el cas de la Sala Municipal de l'Ateneu sí que és necessari—, sinó disposar d'un pla conjunt de desenvolupament i d'un pressupost mínim per fer-ho realitat, que atengui els públics minoritaris de Sant Just i que aposti per una programació que contribueixi al benestar general, més enllà dels quatre anys de cada mandat.
- Pressupostàriament, però, la xarxa no sembla que sigui el model més eficaç d'acord amb l'actual sistema. Els compromisos signats en els contractes dels serveis externalitzats tampoc no permeten ràpides modificacions, cosa que dificulta l'aplicació de canvis en la xarxa.

De l'anàlisi a l'estratègia

Premisses

Analitzat l'hàbitat cultural de Sant Just, és el moment de proposar possibles estratègies i accions per trencar inèrcies negatives i crear-ne de noves que permetin un millor desenvolupament de la vida cultural quotidiana.

A Sant Just trobem problemes en el sistema cultural tant en la fase de la demanda del fet cultural (poca participació, veïns no arrelats...) com en la fase de l'oferta (amateurisme, escassa oferta fora de les festivitats...). La mirada, però, no ha de limitar-se a treballar en la programació i en l'increment de consum, sinó que necessita una visió més àmplia que arribi a incidir en aquells altres factors que condicionen el fet cultural del municipi i que, per tant, també necessiten mesures que vagin més enllà de les polítiques culturals.

Activar la vida cultural de Sant Just Desvern suposa la necessitat d'incidir en tots els agents productors implicats, tant públics com privats, per tal de reformular una oferta que s'adapti millor a la demanda i, a la vegada, que sigui capaç de fer-la créixer. Aquesta demanda, el públic, els consumidors i els participants, se'ls ha de fidelitzar i se'ls ha de propiciar l'aparició de prescriptors. També s'han de treballar les barreres de consum dels que no consumeixen cultura i dels més reticents a participar en moltes propostes i activitats culturals i socials. L'estratègia, per tant, encara que parteix del sector cultural i que és aquest qui la lidera, s'ha de treballar amb una visió transversal.

El factor temps també determina una altra premissa de l'estratègia, i aquesta és que per obtenir els resultats proposats s'han de poder acomplir les fases presentades, cosa que pressuposa la necessitat del compromís i la concurrència de les diferents forces polítiques del municipi que puguin governar durant el temps d'implantació del pla d'acció cultural (PAC). El PAC, però, no determina la política cultural, sinó que és un marc sobre el qual cal desenvolupar les prioritats municipals que es considerin oportunes, així com possibles modificacions derivades de canvis conjunturals que puguin esdevenir-se.

La proposta d'accions en aquest treball i en els processos que es plantegen iniciar parteixen sempre de l'imperatiu de la correcta detecció de les necessitats culturals municipals i la projecció futura, que han de suposar la base damunt la qual s'han de construir els serveis culturals oferts.

Serveis culturals

Per determinar quins són els serveis culturals que s'haurien d'oferir i quins són els que Sant Just està en disposició d'oferir, és indispensable un sistema d'indicadors que proveeixi la informació necessària, així com una taula sectorial amb una àmplia participació que ratifiqui les conclusions extretes. En aquest treball es fa una primera aproximació a una estructura de serveis més racional que funcioni com a plataforma que es pugui modificar segons el que el municipi necessiti.

Entrant a parlar dels serveis culturals, proposem una nova perspectiva en aquest sentit que repensa el concepte mateix i que considera que l'oferiment d'aquest servei cultural té com a finalitat la millora de la qualitat de vida dels ciutadans. El servei cultural, per ser excel·lent dins les seves dimensions, hauria de mirar d'ajudar que el sistema cultural en el qual s'inscriu funcionés millor, procurant garantir una programació plural i de qualitat, donant suport a les accions culturals de les entitats municipals i esperonant l'acció cultural de les empreses.

El sistema cultural, d'acord amb aquesta visió interrelacional i autodepenent, va ser definit pel LEG EUROSTAT (referència) en el seu *working papers* 2000. Utilitzarem aquesta definició per desenvolupar la proposta. El LEG determinava l'existència de cinc grans camps d'activitat del fet cultural, així com vuit grans grups de diferents formes d'expressions artístiques. Els camps d'acció conformen la cadena de valors de cada expressió artística i presenten on es desenvolupa l'acció de cada sector artístic.

Camps d'acció:	Patrimoni cultural:
– Preservació	– Arxius
– Creació	– Biblioteques
– Producció	– Llibres i periòdics
– Distribució/disseminació	– Arts visuals
– Comerç/vendes	– Arquitectura
– Educació	– Arts escèniques
	– Àudio, audiovisual/multimèdia

A Sant Just, com és normal en municipis d'aquestes dimensions, no existeixen tots els camps d'expressions artístiques, i n'hi ha d'altres que encara que hi són presents no apareixen en tots els camps d'acció en els quals podrien ser. Aquest model, però, sí que permet fer-se una idea de quins podrien ser els serveis oferts, per després decidir quins haurien d'aparèixer a Sant Just i quins no.

Els camps de patrimoni cultural, arxius i biblioteques no són prioritaris de modificacions importants perquè funcionen bé. Sant Just, doncs, hauria de treballar els àmbits ja implantats al municipi com són les arts visuals (pintura, escultura, disseny, arts multidisciplinàries), l'arquitectura (solament disseny), les arts escèniques (música, dansa, teatre i altres expressions escèniques) i l'audiovisual i multimèdia (vídeo, televisió, música gravada, pel·lícules i ràdio).

Model teòric de camps generals d'activitat de les expressions artístiques

	Preservació	Creació	Producció	Distribució	Comerç	Educació
Arts visuals: Disseny Fotografia Multidisciplinari	Restauració	Treballs visuals	Treballs visuals (publicacions de còpies, sèries...)	Exhibició de treballs visuals	Comerç i venda (galeries d'art)	Activitats
Arquitectura		Creació arquitectònica				Activitats educatives
Arts escèniques: Música Dansa Teatre Multidisciplinari Altres		Treballs musicals Treball coreogràfics Treballs teatrals	Espectacles en viu Activitats d'orquestrats, teatres, òpera... Serveis per a artistes	Disseminació d'activitats com ara concerts, teatres... Organització de festivals de música, de dansa...		Activitats educatives
Àudio i audiovisual/ multimèdia Cinema, ràdio, televisió, vídeo Gravació musical Multimèdia		Treballs cinematogràfics Treballs audiovisuals Treballs multimèdia	Cinematogràfica Audiovisual Radiofònica	Distribució de pel·lícules Gestió de cinema Organització de festivals	Comerç de treballs de so i audiovisuals	Activitats educatives

* Aplicació a l SJD (no és necessària la presència de totes les expressions en un municipi per mantenir un ecosistema cultural saludable):

- Activitats i serveis que produeix i als quals dona suport activament l'Ajuntament
- Activitats presents al municipi
- Activitats que no es donen a Sant Just

Encara que el rol dels ajuntaments sol estar més centrat en la difusió, en aquest treball es proposa que per tal de respondre a la visió holística de la problemàtica es consideri que l'Ajuntament ha d'estar atent a les diferents expressions culturals, especialment aquells àmbits que ni les entitats ni les empreses privades no sostenen.

En aquest sentit, les propostes que aquí es fan tindran en compte els serveis cap a la creació i la producció, contemplant també aquells altres àmbits que ajudin al sosteniment econòmic del sector. Per no entrar en competència amb les organitzacions que ja hi treballen de manera autònoma, es proposa facilitar l'ajut a les propostes incipients dels ciutadans de Sant Just; és a dir, a projectes —tant de creació artística com de tall més empresarial cultural— en fase de naixement i constitució, que sol ser el procés més delicat i que necessita més atenció i ajut.

Objectius

Hem volgut plantejar les propostes amb una perspectiva àmplia, com hem justificat, i hem valorat eixamplar per necessitat els primers objectius que l'Ajuntament va demanar de resoldre. Darrere de cada necessitat existeix tot un conjunt de sistemes que s'han de desactivar per canviar-ne la dinàmica.

Objectiu estratègic 1	De la implicació de les entitats, a un ecosistema cultural ric
Objectiu operatiu A	Impuls a les associacions culturals
Objectiu operatiu B	Coordinació de la Regidoria de Cultura i les empreses dels serveis públics culturals
Objectiu operatiu C	Coordinació del sistema cultural
Objectiu operatiu D	Desenvolupament de l'àmbit de les empreses culturals
Objectiu operatiu E	Programa de mecenatge cultural
Objectiu estratègic 2	De la programació de qualitat, a l'increment de la participació
Objectiu operatiu F	Primeres experiències a les escoles
Objectiu operatiu G	Primeres experiències amb els nouvinguts
Objectiu operatiu H	Accentuació del màrqueting cultural
Objectiu estratègic 3	De la reformulació de la xarxa d'equipaments, a l'ordenació dels Serveis culturals

A aquests objectius, que després es deriven en accions, s'hi ha de sumar les accions pròpies del control del bon desenvolupament del PAC, que s'establiran com a avaluacions anuals i que tindran com a missió redreçar aquelles línies i propostes que vagin necessitant-ho pel canvi continu de tota societat contemporània. Aquestes accions s'indiquen en el capítol 13, «Cronograma».

Objectiu estratègic 1

De la implicació de les entitats, a un ecosistema cultural ric

Aquest objectiu estratègic mira d'implicar encara més les entitats en la programació cultural del municipi i en els processos participatius municipals. Això no obstant, i d'acord amb l'anàlisi de la situació anterior, primerament les entitats necessiten resoldre altres problemes interns que llastren la seva activitat i eviten que puguin créixer i, per tant, que

hi pugui haver una participació més activa en la vida cultural municipal. Es proposen en aquest objectiu protocols de resolució dels problemes interns de les entitats.

Les entitats, però, no són agents isolats autònoms, i necessiten la implicació dels altres agents culturals. L'Ajuntament ha de continuar participant activament en l'ajut a les entitats perquè després puguin participar més en la programació, més encara entenent que és la força programadora que protagonitza l'activitat cultural municipal. És igualment important implicar-hi el sector privat, tant aquelles empreses culturals que ofereixen serveis públics culturals mitjançant contracte públic com aquelles altres empreses creatives i culturals que treballen al municipi però que no s'impliquen en la vida cultural (estudis d'arquitectura, sector audiovisual) o com aquelles altres empreses que treballen en el municipi i per a la gent del municipi (com ara les escoles de dansa o de música). Totes aquestes empreses són un àmbit de potencials recursos encara poc explorats, i a més suposen la majoria dels treballadors de la cultura del municipi. En la mateixa línia, la creació de noves empreses culturals pot propiciar noves relacions comercials amb les entitats que reforcin la presència d'ambdós tipus d'organització al municipi.

Així, per tal d'incrementar la presència i la participació de les entitats en la vida cultural municipal cal presentar una estratègia que també pensi en el desenvolupament de la resta d'agents culturals privats (que realitzin o no serveis públics culturals) i que faciliti un ecosistema cultural més ric que equilibri els diferents agents i que proposi un context més sa i sostenible.

Aconseguir la presència de les entitats en els processos participatius municipals, i no sols en la programació, també necessita ser entesa amb la mateixa perspectiva sectorial; perquè les entitats voluntàries participin amb l'Ajuntament primerament s'han de crear fòrums en els quals se les escolti, però sobretot fòrums en què es debatin temes importants per al sector i en què hi hagi certa garantia d'aplicació dels acords aconseguits. Perquè l'Ajuntament pugui aplicar aquests acords també és necessària la participació del sector cultural empresarial —per damunt de les empreses concessionàries de serveis culturals, així com de les grans firmes del disseny arquitectònic residents al municipi, o dels estudis d'audiovisuals—, perquè llavors estaran representats tots els agents implicats i els acords naixeran amb un gran aval.

Objectiu operatiu A. Impuls a les associacions culturals

Eixamplar el món de les associacions culturals és una tasca que pertoca principalment a les entitats mateixes, però el desenvolupament del seu hàbitat també passa perquè l'Administració local continuï facilitant i esperonant la feina de les ONG, evitant, però, les inèrcies negatives abans esmentades.

Les entitats són molt heterogènies, i aquesta circumstància pressuposa la possibilitat de pactes entre elles que pugin donar lloc a beneficis mutus. L'Ateneu és un clar exemple d'aquest fet, ja que disposa de força i de recursos que altres entitats poden necessitar, a canvi de joventut i vitalitat en el programa cultural de la històrica entitat.

Les subvencions són l'eina de suport més utilitzada a Sant Just. Són realment necessàries i s'han de continuar concedint, encara que haurien d'implementar criteris més tècnics

d'avaluació que objectivin els paràmetres i evitin possibles variacions no justificades. Altres eines que podrien ajudar que les entitats eixamplin el seu horitzó són els convenis temporals per la realització de programes culturals específics, facilitar l'accés a programes de gestió de serveis públics, facilitar l'accés al crèdit, o fins i tot crear caixes d'eines per al finançament d'entitats (micromecenatges, subvencions supramunicipals, bancs de temps, monedes alternatives...), o oferir una formació en gestió cultural perquè les entitats puguin trobar alternatives.

Altres mecanismes podrien ser aquells que apoderen l'activitat de les entitats en el territori. El desenvolupament de les entitats en l'àmbit territorial també pot passar per apoderar-les i coresponsabilitzar-les del desenvolupament saludable del panorama cultural, fent-les agents importants de les polítiques participatives reals, de cogestió d'espais culturals o de la cocreació d'una veritable política cultural participativa.

Aquestes eines d'ajuda al creixement han de ser, tanmateix, consensuades per les entitats mateixes en un exercici de pròpia consciència de les seves necessitats i de possibles remeis.

Accions proposades

Accions conjuntes

- a) Muntar unes jornades de formació per conèixer experiències de bones pràctiques. Es tractaria de crear unes jornades en què es pogués sentir el testimoni d'entitats que estiguin realitzant projectes reeixits com són el Galliner de Manresa, El Campo de Cebada de Madrid o la Fundació Goteo, per exemple. Les jornades han de presentar models innovadors i de bones pràctiques d'entitats culturals, que eixamplin perspectives al voltant de les maneres de finançament i de cooperació amb les entitats públiques, amb els socis i amb la ciutadania.
- b) Engregar una taula de treball d'entitats culturals que miri de conèixer i de donar resposta a les seves pròpies necessitats i problemàtiques. Aquesta taula sorgiria com una comissió del Consell de Cultura Municipal i ajudaria també a dinamitzar i cohesionar el sistema de representació i gestió cultural municipal. El grup de treball tindria una clara missió, i és la de buscar accions concretes que tractin de superar els problemes de les entitats de Sant Just (endogamització, dependència municipal, manca de futur...). Aquest grup hauria de debatre sobre temes com ara les necessitats formatives dels gestors de les entitats o sobre els recursos, com són els espais per a les entitats, sobre els models de programació de les festes municipals i sobre tots aquells altres temes que es considerin rellevants. No es considera com un grup perpetu, sinó que treballaria per elaborar un protocol d'accions i de programes acordats que es presentaria a la resta d'entitats. Per tal que la taula tingui credibilitat s'hauria de garantir la disposició de certs recursos per al desenvolupament de les conclusions acordades. Aquest grup es recomana que el dinamitzi un consultor especialista.
- c) Fer un acte públic de reflexió i debat al voltant dels resultats de la taula. Seria l'acte públic de tancament de la taula de treball, en què es presentarien els resultats a la resta de la ciutadania i als mitjans, i s'aprofitaria per convidar a totes les entitats a participar en les activitats consensuades.

Accions individuals

- d) Professionalitzar l'estructura de gestió d'algunes entitats per tal de poder presentar-se a concursos públics municipals de gestió de serveis públics culturals. Les entitats poden implicar-se de manera activa en les externalitzacions dels serveis culturals, de manera que facilitarien la coordinació amb l'Ajuntament i la taula sectorial.
- e) Donar suport de les entitats grans a les entitats més petites; les entitats com l'Ateneu podrien establir pactes amb altres entitats culturals menors (grups de teatre, dansa, música en viu...) per obrir-se a nous públics a canvi de la cessió temporal d'espais o altres recursos.

Objectiu operatiu B. Coordinació de la Regidoria de Cultura i les empreses dels serveis públics culturals

Tot procés de canvi és complicat per les inèrcies adquirides i la natural resistència humana a la despesa d'energia pròpia, però el plantejament dels problemes i l'acceptació de la necessitat del canvi és la manera d'impulsar-lo. Per poder fer canvis en els serveis culturals de Sant Just és necessari no sols convèncer que són necessaris, sinó també es fa imprescindible alinear els interessos de tot el personal (públic o privat) de la cultura en una mateixa visió de futur.

La col·laboració entre administració i empresa és indispensable i més encara en un context com el de Sant Just, on existeix una convivència de diferents models de gestió dels serveis culturals públics. Ja sigui una empresa, ja sigui el municipi mateix qui es faci càrrec d'una activitat o d'un equipament, els contractes programa o els convenis són eines fonamentals a l'abast de les administracions per garantir el compliment d'objectius de qualitat de servei i econòmics. Però el que sí que és important és l'establiment d'un protocol acordat de coordinació —en el contracte programa o fora d'aquest— suficientment àgil i decisor per assumir canvis de manera ràpida.

Accions proposades

- a) Establir un calendari de reunions de coordinació (quinzenals o mensuals) dels treballadors dels serveis públics culturals, tant públics com privats.
- b) Replantejar els contractes actuals amb els gestors privats per no bloquejar la possibilitat de futurs canvis de dinàmiques o d'espais, sempre que no suposi un greuge insoluble pels contractats.
- c) Planificar en els nous contractes i en les renovacions dels concursos la necessitat de disminuir el nombre d'empreses externes contractades, agrupant en paquets més amplis els concursos per tal de disminuir el nombre d'interlocutors que calgui coordinar.
- d) Obrir la porta a la participació d'entitats municipals, sota forma empresarial o no, en el concurs públic per la gestió d'equipaments i serveis públics culturals, fet que reduiria les barreres d'accés.

Objectiu operatiu C. Coordinació del sistema cultural

Aquest objectiu posa l'accent en la necessitat d'establir eines de coordinació de l'Ajuntament amb les entitats i les empreses de Sant Just que ofereixin serveis culturals.

Atès que el Consell de Cultura sembla allunyat dels sectors més joves i dinàmics, i considerant que les reunions d'El Nucli tenen una finalitat diferent, es proposa reformular-lo per fer-lo més útil i dinàmic. En aquest sentit, es presenta com a canvi positiu la creació d'una comissió autònoma en el marc del Consell amb poder decisor al voltant d'alguns temes, i que preferiblement compti amb la presència de les empreses culturals.

Accions proposades

- a) Modificar el model de Consell de Cultura, en què a les funcions actuals de presentació i debat de polítiques culturals s'hi sumin altres fòrums amb temes concrets que necessitin més agilitat. Es proposa crear protocols per poder generar taules de treball que actuïn sota el paraigua del Consell però que disposin de certa autonomia. L'objectiu és injectar dinamisme i valor per incrementar la participació i, per tant, la representativitat de l'eina.
- b) Crear una taula sectorial autònoma amb entitats i empreses de cultura, en què es pugui opinar i decidir sobre temes reals i importants com ara criteris d'avaluació i de justificació de subvencions, quotes de programació de les diferents expressions artístiques, recursos municipals culturals, accessos a equipaments, criteris de concursos públics de gestió privada... Hauria de ser una taula amb prou rellevància per disposar de pressupost propi i amb voluntat ferma per part de l'Ajuntament d'acomplir en tot el possible les propostes consensuades.
- c) Que l'Ateneu activi una línia programàtica pròpia que doni suport també a les noves propostes escèniques dels creadors municipals, conjugant-ho amb el programa de l'Espai A, un programa de la Generalitat de Catalunya de suport a activitats escèniques amateurs. Podria relacionar-se amb l'acció d'aliances amb altres entitats culturals municipals de l'objectiu operatiu A (acció e) de la primera línia estratègica.

Objectiu operatiu D. Desenvolupament de l'àmbit de les empreses culturals

A Sant Just hi ha una bona presència d'empreses creatives de l'àmbit de l'arquitectura i de l'audiovisual, que perviu sense gaires relacions amb l'hàbitat cultural municipal, cosa que resta potència al municipi i a la vegada evita sinergies de proximitat que també podrien ser beneficioses per a les empreses.

També hi ha un altre grup empresarial que es dedica principalment a la formació de tècniques artístiques, amb un rang de públic que busca aprendre'n i, en alguns altres casos, la potencialitat de fer-hi una carrera artística.

Aquest objectiu mira de facilitar el desenvolupament de totes aquestes empreses culturals, creant ponts més forts dins el sector i tractant de facilitar la creació de noves empreses culturals. Es buscarà, d'acord amb l'estratègia del desenvolupament dels serveis culturals, eixamplar l'acció municipal cap a aquells àmbits d'activitat no treballats encara pel municipi.

Accions proposades

- a) Crear un espai de suport a l'emprenedoria cultural. Creació d'un espai de cotreball en l'actual equipament de La Vagoneta, on els nous projectes creatius puguin treballar i compartir coneixements, experiències i recursos. Les necessitats de l'espai passen més per un dinamitzador relacional que no pas per un espai amb un formidable equipament tecnològic. Les necessitats bàsiques específiques serien llavors taules, cadires, climatització, un bon accés a Internet i un dinamitzador.
- b) Crear un espai de producció per a artistes. Espai dedicat a la cessió temporal per a artistes de qualsevol matèria. La funció de l'espai seria facilitar la posada en marxa de carreres artístiques dels nous artistes. És el model de residències artístiques típiques i de contrastada eficàcia, i que igual que en la proposta anterior és més convenient la presència d'un dinamitzador (curador), que no pas la de grans recursos tècnics.

El curador hauria de generar una circulació activa de projectes i una correcta difusió dels resultats.

- Aquest espai i l'anterior podrien ser el mateix, fet que promouria l'autoconeixement i possibles sinergies entre emprenedors, i entre emprenedors i artistes.
- Aquest espai podria també ser compatibilitzat amb altres tipus de perfils emprenedors. Així es propiciarien contextos creatius que s'expandeixen més enllà de les fronteres típiques de les arts (emprenedors tecnològics, de serveis...), i es faria necessària també la coordinació amb altres regidories, com ara la de Promoció Econòmica.

Objectiu operatiu E. Programa de mecenatge cultural

Els propers anys el paper del patrocini i el mecenatge ha de ser fonamental per poder finançar els projectes culturals. La captació de patrocinis és un aspecte que tot el sector cultural ha de millorar, i Sant Just Desvern no n'és una excepció.

Una millora de la llei espanyola de mecenatge ajudaria a aquest fi, però també una bona estratègia municipal implica un increment dels esforços en la recerca de patrocinis per part dels agents culturals.

Accions proposades

- a) Que la Regidoria de Cultura adopti un programa de recerca de patrocini i finançament cultural per a les activitats que gestiona directament.
- b) Establir un punt d'assessorament d'accions de patrocini per a entitats i productores culturals. Aquest assessorament podria venir del responsable municipal de patrocini cultural o del treballador de les dinàmiques de l'espai de cotreball i de producció artística.
- c) Oferir recerca, impuls i ajuda a aquells projectes culturals que es desenvolupin al municipi, d'entitats, d'empreses o de particulars, per tal que puguin participar en les plataformes de micromecenatge.

Objectiu estratègic 2

De la programació de qualitat, a l'increment de la participació

De la mateixa manera que en l'objectiu estratègic anterior es buscaven les causes del problema plantejat, aquest segon objectiu també necessita una mirada expansiva per entendre quines són les causes dels problemes de la programació cultural actual detectades en l'anàlisi.

Sí que hi ha la voluntat (tant pública com privada) de programar les expressions menys representades al municipi que enriquiria la vida cultural municipal, però sembla que és la manca de recursos —moltes vegades derivada de la baixa participació— el factor que evita la programació d'aquestes expressions minoritàries. Aquesta baixa participació es deu al fet que es tracta d'expressions culturals minoritàries, malgrat que són expressions que a la vegada provoquen tot un seguit d'externalitats positives que justifiquen amb escreix la necessitat de la seva existència. Considerant que ni les entitats ni l'Ajuntament no poden mantenir una programació cultural professional sense certa sostenibilitat econòmica, cal llavors desenvolupar una estratègia que incrementi la participació ciutadana en els actes, tant en els gratuïts com en els de pagament, entenent que existeix un altre factor determinant: l'atracció de la programació de la ciutat de Barcelona.

Consegüentment, s'hauria d'establir una fórmula que no sols inciti al consum cultural, sinó que destaquí els trets diferencials de Sant Just per tal de crear una demanda pròpia que només es pugui satisfer al municipi. Utilitzant els models neutres de mapa de públics i de protocols de programació abans presentats, es poden iniciar les primeres passes de la programació conjunta amb la constitució de la taula sectorial de l'objectiu anterior.

Amb la mirada posada també amb els nous veïns del municipi, s'han d'establir accions que ajudin a trencar estereotips davant el fet cultural. Igualment, el públic infantil és una part de la població especialment preparada per acollir el fet cultural en el seu estil de vida; de fet, és el grup prioritari d'acció.

Objectiu operatiu F. Primeres experiències a les escoles

L'increment dels consums culturals és una tasca difícil que quan es refereix a persones que no solen consumir cultura en forma de teatre o de música en directe, es torna encara més complicada. El consum cultural està relacionat amb els hàbits personals i és gairebé impossible modificar-los si no és que s'actua en edats primerenques de la vida, en les quals aquests hàbits encara no estan assentats.

És per aquest motiu que es proposa aquest objectiu que ja està sent aplicat per altres municipis veïns amb bastant èxit.

Accions proposades

- a) Crear un canal de diàleg entre la Regidoria de Cultura i els responsables de les institucions educatives del municipi, tant les d'educació infantil i primària com els instituts de secundària, i aprofitar les experiències ja treballades des de la Biblioteca Municipal per obrir altres expressions artístiques a les visites escolars (assajos escènics de la Sala

Municipal, petits concerts a la Sala Cinquantenari, exposicions d'El Celler, tallers d'artistes plàstics municipals...).

- b) Valorar la idoneïtat de contractar algun servei especialitzat en la dinamització i coordinació d'aquest tipus d'experiències per a escoles i instituts.
- c) Cercar i valorar diferents propostes d'experiències artístiques dins de les escoles que hi ha al mercat: propostes públiques —per exemple, els programes de la Generalitat a Família i Escola o a Educació, o l'assessorament que ofereix la Diputació per a activitats pròpies)— o privades —com ara ofertes de l'obra social de les caixes, projectes escènics privats que realitzen visites artístiques a les escoles, projectes d'entitats culturals o inclús de personalitats municipals que vulguin participar en el desenvolupament artístic dels infants.

Objectiu operatiu G. Primeres experiències amb els nouvinguts

Aquest objectiu parteix de la necessitat d'ajudar a l'arrelament de certa part de la població que fluctua any rere any en el padró municipal. És la part de la població que acaba per generar la idea que Sant Just és una ciutat dormitori. Sant Just necessita cohesionar aquesta ciutadania per incrementar els nivells de qualitat de vida de tots els veïns. Amb una part de la població no implicada apareixen problemes com és ara la baixa participació en les activitats públiques o els veïns anteriorment descrits, que obstaculitzen l'acció social.

Aquest grup diana de nouvinguts potser sí que té interioritzat l'hàbit cultural, però si no se li mostra la possibilitat del gaudi en el municipi, possiblement consumirà a Barcelona.

Accions proposades

- a) Fer una acció anual que interpel·li els nouvinguts del padró municipal a participar en una tarda d'activitats culturals variades a les quals tindran accés de manera gratuïta. En aquest acte, abans de gaudir de la representació, de la ruta o de la visita elegida, es podria fer una petita presentació del programa cultural santjustenc, i invitar-los a introduir-se a la base de dades de la cultura municipal per poder rebre informació i ofertes de cultura.
- b) Valorar la idoneïtat de contractar algun servei especialitzat en dinamitzar i coordinar aquest tipus d'experiències per a nouvinguts.
- c) Programar algunes activitats dins les festes municipals, especialment dirigides a aquest públic.
- d) Publicar (digitalment i en paper) una guia d'entitats en què la població nouvinguda pugui participar.
- e) Fomentar activitats de «parelles culturals» —és a dir, trobades de parelles formades per una persona nouvinguda i un santjustenc que els introdueix en les tradicions i els costums culturals del municipi—, col·laborant amb entitats culturals o mitjançant accions directes de la Regidoria de Cultura.

Objectiu operatiu H. Accentuació del màrqueting cultural

El màrqueting cultural és més que la correcta comunicació de l'oferta cultural de Sant Just. El màrqueting cultural també busca el fet diferencial de l'oferta, així com implementar

diferents formes i discursos segons l'estil de vida de la persona interpel·lada. El màrqueting és fonamental per incrementar la demanda dels consums culturals, i actualment no es treballa de manera correcta.

Es recomana la represa de l'acció del màrqueting per part de la Regidoria de Cultura, la qual, en coordinació amb la resta de l'equip de comunicació municipal, hauria de generar un sistema propi de recollida d'informació i de comunicació, que permetria a la vegada la concepció i la generació d'estratègies de comunicació cada vegada més reeixides. Aquesta estratègia hauria de ser compartida per la taula sectorial.

El model neutre de mapa de públics que es descriu a l'annex 6 pot ser la base sobre la qual es construeixi una comunicació segmentada que generi el discurs en funció dels interessos de cada grup. Aquest model neutre també presenta la possibilitat de programar les activitats culturals municipals basant-se en els diferents estils de vida dels diferents consumidors culturals i, per tant, amb certa garantia d'èxit.

Accions proposades

- a) És necessari implantar un sistema de recollida d'informació que sigui capaç de comptabilitzar ocupacions d'espais, visites, participacions en actes públics, participants en tallers, edats, impacte de la comunicació... però que també sigui capaç de recollir dades qualitatives com ara suggeriments dels consumidors, comentaris als blogs o al Twitter, etc. Seria molt recomanable la generació d'un procés consultiu (una enquesta) que fonamenti el sistema i adapti el model iniciàtic a les vertaderes realitats dels públics de Sant Just.
- b) Responsabilitzar la mateixa Regidoria de Cultura de la política comunicativa cultural de Sant Just, i que coordini tota la informació i la base de dades i generi les comunicacions. Aquesta tasca necessita perfils especialistes que siguin capaços de desenvolupar diverses comunicacions mitjançant diferents canals, en funció del públic al qual es pretén arribar.

Objectiu estratègic 3

De la reformulació de la xarxa d'equipaments, a la ordenació dels serveis culturals

Aquest últim objectiu estratègic mira de donar solució a alguns problemes estructurals del sistema públic municipal de serveis culturals. Aquests serveis estan centrats en els equipaments culturals, i actualment suposen uns costos que necessiten estar fortament avalats per la resolució de les vertaderes necessitats culturals ciutadanes.

Accions proposades

Partint de l'inventari dels equipaments culturals descrits en l'anàlisi i de la intenció d'exemplament dels serveis a altres àmbits d'acció cultural, proposem els següents canvis en el mapa de serveis (en què no apareixen tots els àmbits perquè es consideren inadequats o inexistents a Sant Just):

	Creació	Producció	Distribució / Exhibició	Emprenedoria	Educació
Arts visuals Disseny Fotografia Multidisciplinari	La Vagoneta: residències artístiques	La Vagoneta: viver	El Cellar CIM Sala Isidor Cònsul	La Vagoneta: viver	La Vagoneta: tallers
Arts escèniques Música Dansa Teatre Multidisciplinari Altres	CC Salvador Espriu: residències artístiques	CC Salvador Espriu: residències artístiques	Sala Municipal Cinquantenari CC Salvador Espriu	La Vagoneta: viver	CC Salvador Espriu: tallers
Àudio i audiovisual/ multimèdia Cinema Ràdio Televisió Vídeo Gravació musical Multimèdia	La Vagoneta: residències artístiques	La Vagoneta: viver	El Cellar CIM Golfes de Can Ginestar	La Vagoneta: viver	La Vagoneta: tallers

Els equipaments quedarien, doncs, determinats per les següents funcions:

Equipament	Funcions
Casa de Cultura de Can Ginestar	– Espai de concentració de les activitats d'exhibició de patrimoni i d'arts visuals. També s'hi fan actes públics. – Seu de projectes de caràcter historicista o patrimonialista, que acollirà en els despatxos del pis superior.
Biblioteca Joan Margarit	– Servei de consulta i préstec de recursos informatius en diferents suports i en línia. – Programació d'activitats de formació, suport a la creació literària i difusió cultural.
Arxiu Històric	– Difusió dels fons documentals. – Servei d'hemeroteca. – Consulta de butlletins oficials. – Accés informatitzat a fotografies, notícies de premsa, llicències d'obra, etc.
El Cellar de Can Ginestar	– Exhibició d'arts visuals i arts multimèdia.
CIM	– Exhibició de patrimoni i arts multimèdia.
Ateneu de Sant Just	– Serveis per als seus associats i per al públic en general.
Sala Municipal de l'Ateneu	– Exhibició d'arts escèniques.
CC Salvador Espriu	– Creació, producció i exhibició d'arts escèniques.
CC Joan Maragall	– Casal d'entitats.
La Vagoneta	– Viver d'emprenedoria. – Fàbrica de creació. – Formació en arts visuals i multimèdia.

Can Ginestar es reformularia com el centre d'exhibició de les arts visuals i multimèdia; concentraria en El Celler les exposicions exclusives d'arts visuals més professionals com fins ara i dedicaria altres espais com ara la Sala Isidor Cònsul a exposicions d'artistes emergents o a exposicions de caràcter multimèdia. La programació d'aquests espais podria mantenir el format de presa de decisions actual però passar a estructurar-se orgànicament dintre del Consell Municipal de Participació de Cultura, mitjançant una comissió específica i autònoma.

Els despatxos de reunions actuals de la Sala Isidor Cònsul es dedicarien a l'acolliment de projectes històricoculturals que puguin beneficiar-se de la proximitat de les fonts d'informació de l'Arxiu i de les exposicions. Es concebrien com a projectes de durada determinada i supeditats a la valoració de la qualitat del projecte que es desenvolupi.

Es proposa que els tallers d'arts i artesanies que es fan a Can Ginestar es desenvolupin a La Vagoneta, i que en l'espai dels tallers es puguin dur a terme les activitats i els tallers de la Biblioteca, que podran gaudir d'un espai més adequat a les seves activitats públiques. El CIM continuaria sent un espai d'exhibició d'exposicions de caràcter patrimonialista amb fort lligam amb l'Arxiu Municipal.

La Sala Municipal de l'Ateneu es reservaria per a les representacions públiques d'espectacles escènics grans, pels alts costos d'obertura, de manera que les activitats de producció i assaig d'aquestes arts es desplaçarien al Centre Cívic Salvador Espriu. Aquest centre es podria dedicar a les arts escèniques tant en el camp de la producció (assajos), com en el de la formació, i s'hi podrien instal·lar també aquelles organitzacions formatives de l'àmbit (tant públiques com privades mitjançant conveni de cessió d'espais). Les activitats de creació i producció respondrien a un programa de residències artístiques amb convocatòria semestral o anual.

El Centre Cívic Joan Maragall es reformularia com a espai per a entitats amb el màxim d'autonomia possible i que permetés la quasi autogestió gràcies a la taula d'entitats. Les hores d'obertura i tancament haurien de ser com més flexibles millor per tal de generar un espai obert de reunió i de trobada per discutir o per passar l'estona. Seria recomanable traslladar la sala d'informàtica al centre La Vagoneta, perquè aquí és on se centralitzaria tota l'acció formativa cultural, excepte les arts escèniques.

La Vagoneta, per la seva poca utilització, la nova arquitectura, la ubicació i la proximitat a obres de l'arquitectura moderna com és l'edifici Walden, es promocionaria com el centre creatiu i innovador municipal, de manera que concentraria els serveis de creació i de producció artística, i es complementaria amb la formació de les arts i de les TIC. Els artistes de les arts visuals també podrien estar regulats per convocatòries semestral o anuals, i la formació tant la podrien impartir entitats com empreses privades segons conveni de col·laboració. El centre podria obrir-se també a les noves empreses; així acolliria un viver per a projectes emprenedors que gaudissin d'un context creatiu damunt el qual podrien desenvolupar els seus negocis i amb el qual podrien crear sinergies.

Aquest centre funcionaria com un nòdul creatiu capaç de generar noves idees, tant en el camp artístic com en l'empresarial, i a la vegada mantindria un perfil transversal —tant pels diferents usuaris com per les àrees municipals implicades— que ajudaria a crear una millor estesa dels valors de la cultura en els contextos actuals.

Els serveis per a infants podrien continuar en el centre, incloent-hi activitats formatives infantils amb les TIC o les arts. Existeixen nombroses experiències que descriuen les bondats de l'apropament de les TIC i de les arts als infants.

Els processos que s'haurien de fer serien:

- a) Construir un grup de treball amb responsables tècnics de Cultura i de Promoció econòmica, així com un consultor especialista per tal de valorar la proposta i aprofundir-hi. La proposta l'hauran de validar els responsables polítics pertinents.
- b) Un cop aprovada la reordenació, presentar-la a la taula sectorial i als ciutadans per poder incloure-hi esmenes i facilitar la implicació dels futurs usuaris.

Cronograma

Pel correcte desenvolupament dels objectius abans proposats es marca una temporalització, que encara que és orientativa mira d'establir els ordres d'aplicació de cadascun dels passos. Per bé que l'acompliment de l'ordre de les fases es considera imprescindible, els períodes dedicats a cadascuna d'aquestes etapes poden variar i incrementar o restar temps segons l'impuls de l'administració, les energies de la resta d'agents o altres condicionants contextuals impossibles de preveure amb anterioritat.

Es preveu una temporalització que compromet els següents tres anys naturals després del 2014.

Fase	Calendari	2014-2015	2016-2017	2018-2019
A	Acord polític			
B	Coordinació Ajuntament			
	Jornades entitats			
	Grup de treball entitats			
C	Taula sectorial			
	Programa màrqueting			
	Nova programació			
D	Taula reforma serveis			
E	Plataforma mecenatge			
	Programa escoles			
	Programa nouvinguts			
	Creació viver			
	Residències artístiques			
F	Avaluació reformulació			

Fase A

Aconseguir l'acord polític respecte de les línies estratègiques del PAC.

- Agents implicats: Govern local, altres partits.
- Durada mínima estimada: atès que les pròximes eleccions municipals s'inscriuen dins el 2015, es considera rellevant aconseguir l'acord una vegada resolta la forma del nou consistori, sense que això eviti l'endegament del debat al voltant del PAC ja el 2014.

Fase B

És el procés que mira de coordinar més eficientment els recursos que són de responsabilitat de la Regidoria de Cultura. A la vegada, s'engeguen les accions que miren de descobrir com es pot impulsar el creixement en quantitat i en qualitat de l'hàbitat del tercer sector cultural a Sant Just Desvern mitjançant un grup de treball d'entitats culturals.

- Agents implicats: responsables de Cultura de l'Ajuntament, responsables de les empreses concessionàries de serveis culturals públics, entitats del tercer sector culturals de Sant Just.
- Durada mínima estimada: 9 mesos.

Fase C

En aquesta fase s'engega la taula sectorial permanent, que permetrà decidir, entre altres temes, quina serà l'estratègia de programació cultural del municipi, tenint en compte les conclusions derivades de la taula d'entitats i atenent les esmenes de les empreses culturals. Amb aquest acord es podrà començar a desenvolupar el pla estratègic que defineixi els serveis que es treballaran, d'acord amb el mapa de públics. S'endegarà la nova programació consensuada i ben comunicada, i es recolliran les dades que permetin l'avaluació posterior.

- Agents implicats: responsables de Cultura de l'Ajuntament (coordinació i comunicació), empreses culturals i entitats culturals.
- Durada mínima estimada: 1 any i 6 mesos.

Fase D

En paral·lel a la implementació del primer programa cultural consensuat, l'Ajuntament estudiarà el nou pla de serveis culturals i la consegüent reformulació dels equipaments, d'acord amb les dades del programa de màrqueting al voltant dels públics de Sant Just, i d'acord amb la programació cultural municipal.

- Agents implicats: responsables de Cultura, de Promoció econòmica, infraestructures i equipaments de l'Ajuntament, taula sectorial.
- Durada mínima estimada: 12 mesos.

Fase E

És el període d'implantació dels nous programes específics per al nou públic una vegada la programació ja està desenvolupada. La correcta visibilització de les activitats culturals també permetrà implantar el pla de recerca de recursos externs. Aquesta fase també suposa la reordenació dels equipaments d'acord amb la reformulació dels serveis, engegant els espais de producció de nou coneixement, promocionant la creativitat local i donant suport a les noves propostes emprenedores.

Els programes per a escoles i nouvinguts es pensa que seria bo engegar-los aviat en format de prova per tal d'anar avaluant el servei. Aquests serveis es protocol·litzarien una vegada engegats el servei de màrqueting i comunicació i la nova programació, que potenciarien les possibilitats d'ambdós programes.

- Agents implicats: responsables de Cultura, de Promoció econòmica, infraestructures i equipaments de l'Ajuntament, taula sectorial, emprenedors i artistes locals.
- Durada mínima estimada: 1 any i 3 mesos.

Fase F

Avaluació del PAC i desenvolupament del nou PAC. Avaluar anualment el bon desenvolupament del PAC d'acord amb els canvis i les noves informacions al voltant de la ciutadania de Sant Just, el seu context social, econòmic i polític. Redreçar les línies que no estiguin acomplint el seu objectiu i implantar-ne de noves si són necessàries.

Al final del pla s'establirà un procés d'avaluació general en què es pensaran les bases per a un nou PAC.

- Agents implicats: Regidoria de Cultura.
- Durada: accions avaluadores anuals a partir del 2015 (1 mes), més una avaluació general i reformulació del nou PAC el 2019 (6 mesos).

Annexos

Annex 1

Llista d'entitats culturals⁵³

1/2 mm

ais.com

AE Martin Luther King

Agrupació Astronòmica Desvern

Agrupació fotogràfica Sant Just

Agrupació Sardanista Sant Just

Amics del Barri Sud

ANC - SJPLI - Assemblea Nacional Catalana - Sant Just per la Independència

Associació Cultural l'Òvul

Associació Cultural Telenoika

Associació Generació del 48

Aula d'Estudis Siberians

Bandandarà

Casa Regional de Extremadura
– Coros y danzas

Centre d'Estudis Santjustencs

Club d'Esplai Ara Mateix

Colla de Geganters

Col·lectiu Plaça de la Pau

Comissió Cavalcada de Reis

Comissió dels Tres Tombs

Comissió Festes del Barri Nord

Coordinadora per la Llengua (Cal)

Cesvern Accions

Cimonis Apagallums de Cama Blanca

⁵³ «Lleure, cultura i comunicació», a Santjust.cat (en línia), Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern, 2014. < <http://www.santjust.cat/entitats/lleure.htm> > (última consulta: 30 de novembre de 2014).

Conant la Nota
 El Drac de Sant Just
 Firart
 Grup d'Amics de les Motos Històriques
 Grup de Grallers
 Grup Espeleològic Rats Penats (gerp)
 Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya
 Mai
 Medinium Tremens
 Penya Blanc Blava Sant Just
 Penya Blaugrana de Sant Just
 Ràdio Desvern
 Re7
 Rid-4
 Rol Evasió
 Rondalla de Sant Just
 Sant Just Desvern-horb am neckar, amics
 Schola gregoriana de Catalunya
 Susurros in Cincinati
 Taller de Música
 Tempus Est lucundum
 Ateneu
 – Arteneu
 – Ball de Saló
 – Cor lo Pom de Flors
 – Esbart de Sant Just
 – Grup de Cant Gregorià
 – Justeatre
 – La Vall de Verç
 – Orfeó Enric Morera
 – SEAS
 – Secció Cultura
 – Secció Billar
 – Video Produccions Vern

Annex 2

Llista d'empreses culturals i creatives de Sant Just Desvern

Estudi artístic. C/ Bonavista.

Estudi i escola de dansa Tutuguri. C/ Bonavista.

Estudi de pintura. C/ Bonavista.

Espai de dansa Marta Roig - centre docent. C/ Bonavista.

El Terrat de Produccions, SL. Estudi de gravació. C/ Espigolera.

Gestmusic Endemol, SAU. Estudis de gravació de programes audiovisuals.
C/ Joan de la Cierva.

Texas Videoclub. Videoclub 24 hores amb màquina expenedora. Ctra. Reial.

Bcn Argesol, SL. Despatx d'arquitectura. C/ Sant Josep.

Bofill Arquitectura, SL. Taller d'arquitectura. Av. Indústria.

Camg Comunicación, SCP. Oficina d'agència de publicitat. Ctra. Reial.

Casobi - Gabinet tècnic. Despatx d'arquitectura. C/ Ramon i Cajal.

GCT Arquitectes. Despatx d'arquitectura. C/ Font.

Gestmusic Endemol, SAU. Plató de filmació. Av. Riera.

IPAE, SL. Arquitectes-Enginyers. Despatx d'arquitectura. C/ Narcís Monturiol.

Isdel, SL. Serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria. Ctra. Reial.

La Cosa de las Películas, SA. Plató de filmació. Av. Riera.

Marketingcom. Oficina de consultoria publicitària. C/ Sant Martí de l'Erm.

Media Gooool Net Service, SL. Edifici administratiu i de producció i distribució
de televisió. C/ Espigolera.

Media Park. Plató de filmació. C/ Bullidor.

QDQ. Estudi de publicitat. C/ Frederic Mompou.

Quatre-L Arquitectura. Despatx d'arquitectura. C/ Verge dels Dolors.

Taller de plàstica i ceràmica Carme Malaret. C/ Bonavista.

Trias Quod Design. Estudi de disseny gràfic. C/ Carles Mercader.

Vint House. Despatx d'arquitectura. C/ Salvador Espriu.

Wiprojects. Oficina de disseny de jocs. C/ Constitució.

Words of Peace Global BV. Oficina de distribució i venda de pel·lícules.
C/ Frederic Mompou.

Words of Peace Global Producciones, SL. Estudi d'enregistrament de pel·lícules.
C/ Frederic Mompou.

Zonta Imatge, SL. Oficina de distribució de productes audiovisuals.
C/ Frederic Mompou.

Annex 3

Patrimoni arquitectònic i arqueològic de Sant Just Desvern

Primeres construccions

Poblat iber (segles VI-IV aC), a la penya del Moro.

Torre de guaita (segles X-XI), a la penya del Moro.

Molí fariner (1306), a la riera de Sant Just amb el passeig de la Muntanya.

Església parroquial dels sants Just i Pastor (segle XVI, a la plaça de l'Església.

Lacus d'època romana, al carrer del Camp Roig.

Construccions dels segles XVIII i XIX

Conjunt de cases del raval (segle XVIII), al carrer del Raval, 1-5.

Conjunt de cases de la barriada de l'Hostal (1784-1826), a la carretera Reial, 18-48.

Can Piquet (segle XIX), al carrer de la Font, 8-10.

Cementiri (1871), al carrer del Camp Roig.

Conjunt del carrer de la Sala (1883), tocant al passatge Petit.

Porteria i magatzems agrícoles de la Torreblanca (final del segle XIX), a la carretera Reial, 167.

Masies

Can Fatjó, al torrent de la font del Ferro.

Can Padrosa, a la riera de Sant Just.

Can Sagrera, al passeig de Can Sagrera, 2.

Can Coscoll, a la carretera de La Plana.

Can Vilà de la Muntanya, al camí de Vallvidrera.

Can Candeler, al camí de Can Candeler.

Can Cardona, a la plaça de Jacint Verdaguer, 1.

Can Madurellet (o Madorellet), a la plaça de Jacint Verdaguer, 4.

Can Campreciós, al carrer de Sant Lluís, 2 o a la plaça Campreciós.

Can Carbonell, al camí de Vallvidrera.

Can Mèlich, al carrer de l'Onze de Setembre.

Can Solanes, a la carretera de la Plana.
 Can Modolell, a la carretera Reial.
 Can Freixes, al carrer de les Freixes.
 Can Biosca, al camí de Can Candeler.
 Can Cortès, al camí de Can Candeler.
 Can Mata, al carrer Bonavista, 120.
 Can Ristol, a la Carretera Reial, 10.
 Can Roldán, al camí de l'ermita de la Salut.
 Can Gelabert, a l'avinguda de la Riera.
 Can Baró, al torrent de la font del Ferro.
 Can Marlés, al camí de Vallvidrera.
 Can Cuyàs, al camí de Vallvidrera.
 Ca n'Oliveres, al carrer de les Oliveres.
 L'Hostal Vell, al carrer de la Creu, 38.

Edificis modernistes

Forn Cuscó (1902), a la carretera Reial, 25.
 Can Ginestar (1904), al carrer de Carles Mercader, 17.
 Casa Pruna (1909), al carrer del Marquès de Monistrol, 11.
 Torre de l'hereu Modolell (1910), a la rambla de Gaspar Modolell, 3.
 Torre Pons (1910), al passatge Pons.
 Casa del Doctor Caycedo (1910), al carrer de Miquel Reverter, 26.
 Casa Sans (1915), al carrer Bonavista, 34.
 Casa Cardona (1915), al carrer Bonavista, 12-14.
 Casa Melchor (1911), al carrer Bonavista, 65.
 Cases Oliveras (1912), al carrer Bonavista, 42-43.

Edificis neoàrabs

Botigues aparellades (1916), al carrer de la Creu o al carrer Bonavista.

Secessió vienesa

Casa del Bar Ventura (1917), a la carretera Reial, 52.

Edificis historicistes

Festejador de Can Vendrell (1914), al carrer de Catalunya, 2-4.
 Can Madriguera (1919), al carrer de Catalunya, 5-7.
 El Sanatori (1922), al carrer Bonavista, 29-31.

Edificis de transició i noucentistes

Fàbrica d'electricitat (1913), al carrer de l'Electricitat, 24.
 Villa Nieves (1916), al carrer del Marquès de Monistrol, 23.
 Casa Bassols i Casa Solé (1916), al carrer Major, 43 i 45.
 Villa Otilia (1918), al carrer Major, 49.
 Cases Miquel Reverter (1921-28), al passatge Petit.
 Mercat municipal (1922), al carrer Bonavista.
 Casa de maó envoltada de pati (1922), al carrer del Raval.
 Torre de la Immaculada (1917 i 1925), al carrer de Miquel Reverter, 7.
 El Casino dels Senyors (1923), al passatge Major, 5.
 Casa Amorós (1924), al carrer de la Creu, 10.
 Torre del Sr. Garcia (1926), al carrer Bonavista, 80.
 Casa Lozano (1927), al carrer del Marquès de Monistrol, 7.
 Urbanització del Sagrat Cor (1928), a la plaça del Sagrat Cor.
 Les cinc casetes (1928), al carrer de les Freixes.
 L'Ateneu (1929), al carrer de l'Ateneu, 3-5.
 Casa Petit (1930), al carrer de l'Església, 20-22.
 Casa TBO (1932), al carrer d'Àngel Guimerà, 4-6.
 Casa Espiell (1933), al carrer del Marquès de Monistrol, 13.
 Escoles Núria (1933), al carrer Bonavista, 100.
 Casa Capmany (1933), a la rambla de Sant Just, 11.
 Cereria Miró (1935), al carrer Bonavista, 8.

Edificis neopopulistes

Vegeu el web «Un patrimoni que es fa mirar: Sant Just Desvern».⁵⁴

⁵⁴ A *Santjust.cat* (en línia), Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern, 2014. <<http://www.santjust.cat/pa-trilibres.html>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

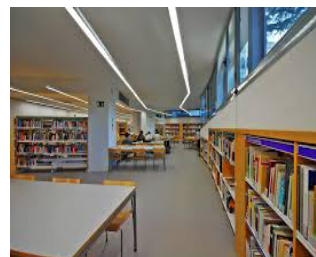
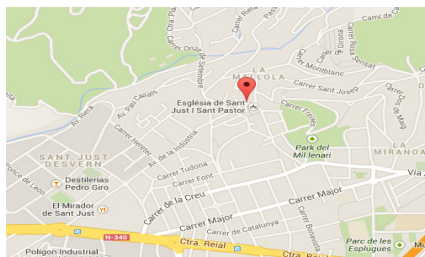
Casa de Cultura de Can Ginestar

[illegible]

Descripció		Masia d'estil modernista, situada enmig d'un bell jardí en una finca tancada per un mur d'inspiració gaudiniana. A Can Ginestar hi podem trobar l'Arxiu Històric Municipal, la Biblioteca, l'emissora municipal, els tallers d'arts plàstiques, espais per a les entitats, una cafeteria i la sala d'exposicions El Celler.
Dades	Adreça	Carrer de Carles Mercader, 17. Can Ginestar. 08960 Sant Just Desvern (Baix Llobregat).
	Any construcció	1904. Rehabilitació finalitzada el 2008.
	Estat equipament	Actiu/nou.
	Titularitat	Pública.
	Gestió equipament	Pública municipal i privada.
Ús	Serveis i activitats	Coordinació de les activitats dels serveis culturals que integra. Lloguer de sales a empreses o particulars i cessió de sales a entitats. Entre els espais que li són propis trobem: – Sala Isidor Cònsul, espai polivalent. – Tallers municipals d'arts plàstiques per a adults, situats al primer pis de la masia. Els cursos ofereixen una programació anual adreçada a tota la població. – Centre d'Interpretació del Municipi: espai municipal per a la divulgació del patrimoni, situat a la planta baixa de la masia. – Espai d'entitats: a Can Ginestar hi tenen la seu diverses entitats locals. – Ràdio Desvern: les instal·lacions de l'emissora municipal. – Cafeteria: servei de cafeteria obert a tota la població.
	Horaris	Matins, de dilluns a dijous de 9.45 a 13.30 h. Tardes, de dilluns a dijous de 15.45 a 21.30 h, i divendres de 15.45 a 20.30 h. Dissabtes de 9.45 a 13.30 h, i diumenges de 12 a 14 h i de 18 a 20 h.
Públics	A qui es dirigeix	A tots els públics.
Espais	Sales	Multiús: tallers, sales de reunions, sales de conferències, despatxos per a entitats, consergeria, bar...

Biblioteca Joan Margarit

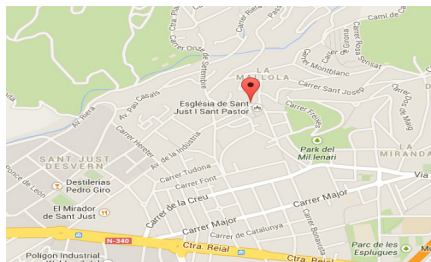
Localització i fotografies

Descripció		És un centre obert a tothom, viu i dinàmic que ofereix a la ciutadania accés a la informació, la cultura i el coneixement. En 800 m², hi trobem un espai especial per a infants, una àrea de consulta, accés gratuït a Internet i a ordinadors personals de treball, una àrea de música i imatge, una àrea de revistes i premsa diària i serveis de préstec, d'informació i d'autoaprenentatge.
Dades	Adreça	Carrer de Carles Mercader, 17. Can Ginestar. 08960 Sant Just Desvern (Baix Llobregat).
	Any construcció	2003.
	Estat equipament	Actiu/nou.
	Titularitat	Pública.
	Gestió equipament	Pública municipal.
Ús	Serveis i activitats	Préstecs: préstecs interbibliotecaris i préstecs a entitats. Servei d'accés a Internet i a programari d'ofimàtica amb els ordinadors de la biblioteca. Servei d'accés a Internet mitjançant la xarxa Wi-Fi. Activitats de foment de la lectura: – Hora del Conte, – Clubs de lectura, – Cicle Novembre Literari, – Dia Mundial de la Poesia, – Altres: presentacions de llibres (3 el 2012). Activitats de formació: – Visites escolars. Serveis d'informació i consulta. Serveis virtuals. Aula d'estudi.
	Horaris	Matins, de dilluns a dijous de 9.45 a 13.30 h. Tardes, de dilluns a dijous de 15.45 a 21.30 h, i divendres de 15.45 a 20.30 h. Dissabtes de 9.45 a 13.30 h, i diumenges de 12 a 14 h.
Públics	A qui es dirigeix	A tots els públics.
Espais	Sales	800 m². Espai especial per a infants, àrea de consulta, espai per a ordinadors personals de treball, àrea de música i imatge, àrea de revistes i premsa diària.

Arxiu Històric de Sant Just Desvern

Localització i fotografies

Descripció

L'Arxiu Històric de Sant Just Desvern és un servei municipal que conserva, organitza i apropa a la ciutadania els documents històrics del municipi.

Vetlla per la recuperació del patrimoni històric, cultural i audiovisual local emprant les mesures tècniques i de seguretat necessàries.

A banda de la documentació sobre paper, hi podem trobar altres suports com ara pergamí, disquets, CD, fotografies, cassets, vídeo i DVD.

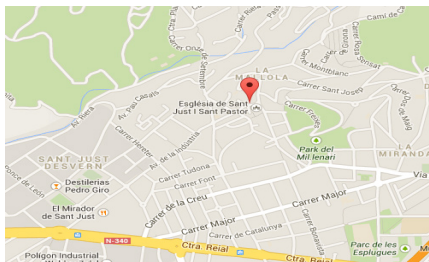
Assessora i facilita la recerca i la investigació als usuaris, si la documentació sol·licitada és consultable legalment. També ajuda l'Ajuntament en la seva tasca diària.

Promou la difusió dels seus fons i els coneixements del passat i del present a través de xerrades, coordinació de publicacions, exposicions, cursos, visites escolars i jornades de portes obertes.

Dades	Adreça	Carrer de Carles Mercader, 17. Can Ginestar. 08960 Sant Just Desvern (Baix Llobregat).
	Any de construcció	
	Estat equipament	Actiu/nou.
	Titularitat	Pública.
	Gestió equipament	Pública municipal, Regidoria de Cultura
Ús	Serveis i activitats	Servei d'hemeroteca. Consulta de butlletins oficials (BOE, BOP i DOGC). Accés informatitzat a fotografies, notícies de premsa, llicències d'obra, etc. Lector de microfitxes i microfilms. Visites col·lectives concertades.
	Horari d'hivern	Dimarts, de 10 a 14 h i de 17 a 20.30 h. Dijous, de 15 a 20.30 h.
	Horari d'estiu	Tancat del 6 d'agost al 6 de setembre.
	Públics	A qui es dirigeix
Espais	Metres lineals	A tots els públics, especialment a estudiosos de la història del municipi.
		Sala de lectura i sala de reunions.

Celler de Can Ginestar

Localització i fotografies

Descripció

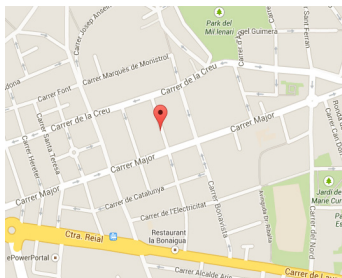
El Celler, sala d'exposicions. Aquest espai polivalent s'utilitza per fer-hi exposicions programades. El Celler, situat a la planta baixa de Can Ginestar, constituïa el celler de l'antiga masia, com el seu nom indica. Aquest espai està habilitat com a sala d'exposicions permanent i el conformen dues sales annexes amb una superfície de 103,18 m² i de 35 m², respectivament.

De manera genèrica, a la sala gran se l'anomena El Celler, i la sala petita annexa, Sala Ponent.

Dades	Adreça	Carrer de Carles Mercader, 17. Can Ginestar. 08960 Sant Just Desvern (Baix Llobregat).
	Any de construcció	1904. Rehabilitació finalitzada el 2008.
	Estat equipament	Actiu/nou.
	Titularitat	Pública.
	Gestió equipament	Pública municipal.
Ús	Serveis i Activitats	Exposicions programades.
	Horaris	De dilluns a dijous de 10.30 a 13 h. De dilluns a divendres de 16.30 a 20.30 h. Dissabtes de 10 a 14 hores. Diumenges de 12 a 14 h.
Públics	A qui es dirigeix	A tots els públics.
Espais	Metres lineals	El Celler, 103,18 m ² , i la Sala Ponent, 35 m ² .

Ateneu de Sant Just

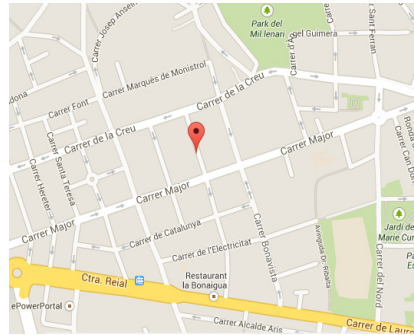
Localització i fotografies

Descripció		Equipament històric de l'Ateneu Santjustenc. Sala d'actes polivalents. És de gestió i titularitat privada.
Dades	Adreça	Carrer de l'Ateneu, 3 i 5. 08960 Sant Just Desvern (Baix Llobregat).
	Any de construcció	1968.
	Estat equipament	Actiu.
	Titularitat	Privada.
	Gestió equipament	Privada.
Ús	Serveis i activitats	Serveis per als associats i per al públic en general. Diverses seccions de temàtica diversa realitzen programacions de caràcter social i cultural, així com activitats formatives. A les sales d'actes es fan obres de teatre, balls populars de saló, jornades, orquestres...
	Horaris	Tardes, de 18 a 20.30 h.
	Públics	A qui es dirigeix
Espais	Sales	Actes de tot tipus, per a tot tipus de públic.
		Sala Cinquantenari, Sala Miracle, Sala Municipal (gestió pública), diverses sales de reunió i bar-restaurant (cessió a empresa privada).

Sala Municipal de l'Ateneu

Localització i fotografies

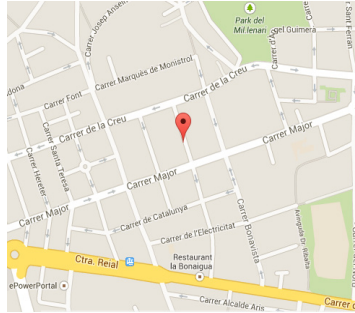
Descripció

Equipament de titularitat privada però de gestió municipal. Adreçat a empreses, entitats, col·lectius i ciutadania en general per desenvolupar-hi activitats que necessitin espais escènics amplis. Teatre de gran capacitat, a la italiana i amb certes mancances tècniques i de manteniment. És l'auditori més gran del municipi de Sant Just i la platea és mòbil.

Dades	Adreça	Carrer de l'Ateneu, 3 i 5. 08960 Sant Just Desvern (Baix Llobregat).
	Any construcció	1968.
	Estat equipament	Actiu.
	Titularitat	Privada.
	Gestió equipament	Pública.
Ús	Serveis i activitats	Sala d'actes de gran capacitat: s'hi fan obres de teatre, balls populars de saló, jornades, orquestres...
	Horaris	Tardes.
Públics	A qui es dirigeix	Actes de tot tipus, per a tot tipus de públic.
Espais	Metres lineals	Sala principal, 987 m².

Centre Cívic Salvador Espriu

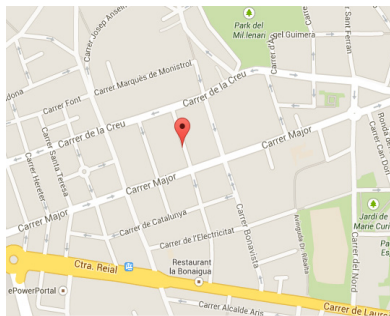
Localització i fotografies

Descripció		Equipament adreçat a entitats, col·lectius i ciutadania en general per desenvolupar-hi activitats socials. Compta amb una programació estable i sales polivalents.
Dades	Adreça	C/ Major, 17. 08960 Sant Just Desvern (Baix Llobregat).
	Any construcció	
	Estat equipament	Actiu/nou.
	Titularitat	Pública.
	Gestió equipament	Pública municipal.
Ús	Serveis i activitats	Tres sales grans i tres despatxos. Sales d'ús polivalent: el centre disposa de diferents espais i sales que poden utilitzar-se per a diferents usos. Les sales, algunes de les quals estan equipades amb mitjans audiovisuals, les poden llogar entitats, empreses o particulars. Espais per a entitats: l'equipament està pensat perquè les entitats locals que ho sol·licitin hi puguin tenir un lloc on expressar-se. L'Ajuntament els ofereix, d'aquesta manera, suport logístic dotant-les d'un despatx compartit amb ordinador i telèfon.
	Horaris	Per convenir.
	A qui es dirigeix	A entitats.
Espais	Sales	Sala d'actes, sala polivalent, dos despatxos.

Centre Cívic Joan Maragall

Localització i fotografies

Descripció

Equipament adreçat a entitats, col·lectius i ciutadania en general per desenvolupar-hi activitats socials i culturals. Compta amb una programació estable de tallers, xerrades, monogràfics, conferències i espectacles.

Dades

Adreça	C/ Major, 17. 08960 Sant Just Desvern (Baix Llobregat).
Any de construcció	2005.
Estat equipament	Actiu/nou.
Titularitat	Pública.
Gestió equipament	Pública municipal.

Ús

Serveis i activitats

Dues sales grans, una sala d'informàtica i tres despatxos. El centre cívic disposa de diferents espais i sales que poden utilitzar-se per a diferents usos. Les sales, algunes de les quals estan equipades amb mitjans audiovisuals, les poden llogar entitats, empreses o particulars.

El centre disposa d'una sala dedicada a les noves tecnologies, on s'imparteixen tallers i cursos, i des de la qual la ciutadania pot accedir de forma gratuïta a la xarxa d'Internet.

L'equipament disposa d'uns espais pensats perquè les entitats locals que ho sol·licitin puguin tenir un lloc on expressar-se. L'Ajuntament els ofereix, d'aquesta manera, suport logístic dotant-les d'un despatx compartit amb ordinador i telèfon.

Horaris

Matins i dissabtes i diumenges tancat.

Tardes, de dilluns a dijous de 16 a 20.30 h, i divendres de 16 a 20 h.

Públics

A qui es dirigeix

A entitats.

Espais

Sales

800 m². Sala polivalent A, sala polivalent B, sala de conferències i aula de formació.

Annex 5

L'Ateneu de Sant Just Desvern

Apunts històrics de L'Ateneu

Catalunya ha estat el motor econòmic i industrial o, com han anomenat alguns historiadors, «la fàbrica d'Espanya» des del darrer quart del segle xx, moment en què havia recuperat la consciència nacional en els àmbits cultural, intel·lectual i polític.⁵⁵ L'aparició de grups i estructures com ara l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana⁵⁶ (1898), la Mancomunitat de Catalunya (1914) i d'altres organitzacions polítiques, socials, culturals i sindicals, denotava la voluntat de recuperar la identificació del poble i de la llengua, de la cultura i la identitat nacionals. En aquests anys es van crear corals, centres excursionistes, ateneus, diaris, orfeons, escoles catalanes... tot un seguit d'elements que van bastir la societat civil d'un fort sentiment catalanista.

En aquest context, a Sant Just es va constituir l'Ateneu de Sant Just Desvern el 1918, amb l'objectiu de crear un espai impulsat pels seus socis per a difondre cultura, ensenyament i esbarjo.⁵⁷ La iniciativa sorgida d'un grup de veïns i veïnes venia lligada primordialment a una millora en l'educació dels seus fills i filles, un espai on es pogués fer ensenyança de

qualitat, en un context de poca oferta d'ensenyament en català.

Al principi va funcionar una escola nocturna en un local llogat del carrer Bonavista, fins que van decidir construir un local propi al terreny situat a l'actual carrer Montserrat. D'aquesta manera, el 1923 es va sol·licitar el permís d'obres corresponent per construir un edifici destinat a escoles, l'Escola de l'Ateneu d'Ensenyança Catalana. Els socis van ser els constructors, pedra a pedra, de l'escola, del cafè i del pis del conserge de l'Ateneu.

⁵⁵ Article del portal Culturcat, de la Generalitat de Catalunya. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/culturacatalana/menuitem.be2bc4cc4c5aec88f94a9710b0c0e1a0/?vgnextoid=841c5c43da896210VgnVCM1000000b0c1e0aRCD&vgnnextchannel=841c5c43da896210VgnVCM1000000b0c1e0aRCD&vgnnextfmt=detall2&contentid=b13f3c084ded7210VgnVCM1000008d0c1e0aRCD>> (última consulta: 28/04/2014).

⁵⁶ Entitat privada, que es dedica a organitzar l'ensenyament. Per veure'n més informació, visiteu «Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana», a L'Enciclopèdia (en línia), Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2015. <<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dia/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0005792.xml#.U1v0vqKX2t8>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁵⁷ «Pinzellada històrica sobre l'Ateneu», a *Ateneu de Sant Just Desvern*, Sant Just Desvern: Ateneu de Sant Just Desvern, 2015. <<http://santjust.org/ateneu/historia.html>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

Finalment l'escola de l'Ateneu s'inaugurà el 1924 sota el patrocini de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.⁵⁸ El 1929 l'Ateneu de Sant Just aixecaria el seu local social i la sala d'espectacles. En el pati de l'escola s'hi duïen a terme les activitats de l'entitat, que ajudaven a suportar el dèficit econòmic derivat de la construcció de l'edifici, malgrat les aportacions especials dels socis⁵⁹. L'any 1933 l'Ateneu va vendre a l'Ajuntament Les Escoles, fet que va constituir el Grup Escolar Municipal.⁶⁰

L'any 1934 es fundà la Secció Excursionista Ateneu Santjustenc (SEAS).⁶¹ Amb l'esclat de la Guerra Civil va deixar de funcionar i durant la postguerra va revifar amb el nom de Club Alpino cap al 1947, per bé que no es va consolidar. No va ser fins al 1964 quan, refundada per Fulgenci Baños, va reprendre el funcionament, que no ha parat fins avui.

Els estralls de la guerra van posar en perill la supervivència de l'entitat. Malgrat tot, l'Ateneu va seguir endavant, fent homenatges a la vellesa, conferències, exposicions, balls, concerts i excursions, entre d'altres.

L'any 1947 el Cor lo Pom de Flors va poder tornar a cantar caramelles, es va crear la secció d'escacs i es van anar recuperant els orígens de l'Ateneu en totes les seves vessants. Després d'aquest període fosc i dur per la cultura catalana, va renéixer la voluntat de crear una segona escola catalana per part de l'Ateneu, element que mancava en el context franquista. El 1968, doncs, i amb motiu del 50è aniversari, es tornaren a fer obres per engrandir els locals, fet que possibilitaria al mateix temps la creació d'unes noves escoles de l'entitat. En aquell any també s'inaugurava la Sala Cinquantenari, i es posava en funcionament l'activitat del cinefòrum. Per poder fer front a les despeses de l'entitat, s'arribà a un acord amb l'Ajuntament per arrendar-li la Sala Gran, cosa que no tots els socis van veure amb bons ulls. Es va crear Audiomúsic, la secció de Dansa Marta Roig, la revista de l'Ateneu (que esdevindria l'actual La Vall de Verç) i la secció musical (que englobava l'Orfeó, el Cor, l'escola de música i el grup sardanista Juli Garreta). Amb això, la SEAS continuava les seves activitats i la comissió de cultura seguia amb els seus cursos de català. L'any 1975 l'Ateneu s'adheria al Congrés de Cultura Catalana i, un cop mort Franco, els partits polítics i sindicats van fer ús de la Sala Cinquantenari per a conferències i mítings. Uns anys després, com que els locals de l'Ateneu començaven a tenir dificultat per encabir-hi l'alumnat de Les Escoles, es buscà un acord amb l'Ajuntament i la Generalitat. Finalment, es va construir la nova escola, que va denominar-se Escola Montseny i que va ser inaugurada tres anys després. L'any 1979 el carrer de l'edifici, fins llavors anomenat 18 de Juliol, va passar a dir-se carrer de l'Ateneu.

Els esdeveniments que van succeir des de llavors van fer que l'Ateneu recuperés la seva manera de ser i es convertís en un lloc de trobada de totes les persones i grups que volien la normalitat del país, fins a arribar als nostres dies.

⁵⁸ Referències històriques del web de l'Escola Montseny: «Escola Montseny de Sant Just Desvern», a *xtec.cat* (en línia), 2015. <<http://www.xtec.cat/ceipmontsenysantjustdesvern/>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁵⁹ «Ateneu de Sant Just Desvern», a *El Camí* (en línia), Cardedeu: Associació PAS Amics del Camí, 2014. <<http://www.elcami.cat/camipedia/ateneu-de-sant-just-desvern>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁶⁰ *El Butlletí* (Sant Just Desvern: Ajuntament de Sant Just Desvern), núm. 215 (juliol 2008).

⁶¹ «Ateneu de Sant Just Desvern», *op. cit.*

Objectius

La junta actual ara ja té dos anys de mandat, i entre els seus objectius hi ha la intencionalitat de posar en contacte les seccions i defugir del funcionament aïllat d'aquestes, com havia estat en períodes anteriors. Un fet constatat és que part de la ciutadania de Sant Just no sap què és ni què s'hi fa, a l'Ateneu.⁶² Com altres entitats històriques de Catalunya, cal que s'adapti als canvis socials i comunicatius que la societat va vivint. És per això que un altre dels objectius és obrir-se a la ciutat, principalment a un públic jove.⁶³

Organització

L'Ateneu actualment funciona com una associació i compta amb 387 socis.⁶⁴ Es regeix per la normativa d'associacions i compta amb una junta directiva formada per un president, dues vicepresidències, un secretari, un tresorer i dos o tres vocals. Quatre d'aquests membres formen el consell executiu, que és l'encarregat de tirar endavant el dia a dia de l'Ateneu. Existeixen seccions, que són agrupacions de persones que treballen un tema d'interès i que, tant si sorgeixen de l'Ateneu com si són externes, s'impliquen en l'entitat fent ús dels espais, organitzant activitats plegats, etc. La junta i un representant de cada secció es reuneixen una vegada al mes (els representants de secció no tenen vot, però sí que tenen veu). Aquests últims anys s'ha recuperat o s'està intentant recuperar l'esperit de col·lectivitat entre seccions.⁶⁵ Fa anys les seccions funcionaven de manera més independent tot i estar sota un mateix sostre, i els costava fer arribar les seves activitats a la ciutadania i, fins i tot, conèixer què feien les altres entitats.

Seccions

L'Ateneu amb el pas del temps ha anat funcionant internament per seccions. Algunes han anat deixant d'estar actives, i d'altres han nascut o s'han sumat a l'Ateneu. El Cor lo Pom de Flors és fins i tot més antic que la fundació de l'Ateneu mateix, i s'hi va adherir més tard com a secció. Cada secció paga una quota anual a l'Ateneu, i els socis de cada secció també s'organitzen internament amb quotes anuals diferents segons la secció.

A continuació es descriu breument cadascuna de les seccions actuals de l'Ateneu⁶⁶ i les seves principals activitats:

Arteneu

Va sorgir d'uns quants socis de l'Ateneu que el que tenien en comú era que els agradava jugar al billar. Després, aficionats a la ceràmica, l'escultura i la pintura van voler compartir experiències i visions desenvolupant aquestes arts. En els últims anys s'han centrat en la

⁶² Entrevista a l'actual president a Ràdio Desvern: «Entrevista a Albert Macià, president de l'Ateneu», a *Ràdio Desvern* (en línia). Sant Just Desvern: Ràdio Desvern, 2015. <http://www.radiodesvern.com/audio/2013/febrer/250213_amacia_assemblea_socis.htm> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁶³ «Entrevista a Albert Macià, president de l'Ateneu», *op. cit.*

⁶⁴ Dada cedida per la secretaria de l'Ateneu de Sant Just Desvern en data 27 d'abril de 2014.

⁶⁵ Ateneu de Sant Just Desvern, Sant Just Desvern: 2015. <<http://santjust.org/ateneu/historia.html>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁶⁶ Ateneu de Sant Just Desvern, Sant Just Desvern: 2015. <<http://santjust.org/ateneu/historia.html>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

pintura i fan dues exposicions en ocasió de la Setmana de l'Ateneu, en les quals conviden un artista de fora del grup.

Ball de Saló

Amb l'objectiu de promocionar el gaudi i la pràctica dels balls de saló, es funda aquesta secció el 1995. Principalment funciona com a escola de balls de saló, salsa i merengue i balls musicals per a la gent gran, a la tarda. També es fan altres activitats com ara la celebració amb l'Ajuntament dels tallers de ball de gent gran i els balls mensuals oberts a la població, a la nit. Aquestes activitats es duen a terme a la Sala Gran, a la Sala Cinquantenari o a la Sala Piquet de l'Ateneu.

Billar

El 1973, un grup de l'Ateneu, davant el deteriorament o la desaparició dels antics billars que hi havia hagut al Cafè de l'Ateneu, van creure oportú promoure la creació d'una secció de billar, la qual cosa va ser aprovada per l'assemblea general de socis de l'entitat. Es va autoritzar a aquest grup de socis comprar un billar nou reglamentari amb calefacció i situar-lo al Cafè de l'Ateneu, on els socis d'aquesta nova secció poguessin jugar. Aquesta secció està oberta a tots els socis que vulguin apuntar-s'hi, i hi poden practicar el billar cada dia a la sala, on actualment hi ha dues taules de billar amb calefacció de mides reglamentàries. Cada any organitzen un campionat social amb diferents variants (tres bandes, lliure, combinat, etc.) i tenen per costum participar en la Setmana de l'Ateneu.

Cant Gregorià

El grup de Cant Gregorià de l'Ateneu va formar-se l'any 1983 per sis excantaires de l'Schola Cantorum parroquial i dirigit per Ramon Moragas, antic monjo de Montserrat i director del cor monàstic. El 2004 constava de quinze cantadors, i cantava per amor al cant fent dos concerts anuals al poble, així com altres concerts. Ha fet més d'un centenar d'actuacions a diversos indrets i ha gravat dos àlbums. El 2008 el grup complia els seus primers 25 anys amb un seguit de celebracions especials.

Cor lo Pom de Flors

Set any després de la mort del Mestre Clavé, un grup d'amics de la música fundà el Cor lo Pom de Flors el 1881 a la petita vila de Sant Just. Fou l'any 1947 quan el Cor passà a formar part de l'Ateneu. A partir de llavors es van superar el centenar de cantaires. Actualment el Cor l'integren poc més de quaranta cantadors. Es manté en la tradició claveriana de veus soles d'home, i el seu repertori està format per sardanes, havaneres, cançons populars catalanes i, evidentment, per les obres del Mestre Clavé. Al llarg d'aquests anys el Cor ha actuat arreu de Catalunya, al País Valencià, al País Basc, a la Catalunya Nord i, sobretot, a Sant Just Desvern.⁶⁷

⁶⁷ «Qui som», a *Cor lo Pom de Flors. Cor d'homes* (en línia), Sant Just Desvern: Cor lo Pom de Flors, 2012. <<http://santjust.org/pomdeflors/quisom.htm>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

Cultura

Amb l'objectiu de promoure tot tipus d'actes culturals, aquesta secció organitza durant l'any diverses activitats, de les quals es va informant oportunament a través de l'agenda de l'Ateneu. Principalment treballen en dues línies: el Projecte d'animació lectora (PAL), que pretén estimular la motivació per la lectura en els alumnes de les escoles, i les tertúlies, que se celebren una vegada al mes i giren entorn de temes culturals d'interès.

Escola d'Esriptura

Secció relativament recent (2011) que pretén fer actes literaris mensuals i comptar amb la presència d'escriptors de prestigi.⁶⁸ Una de les activitats amb més èxit és el cicle Novembre Literari que, com el seu nom indica, té lloc al penúltim mes de l'any. S'organitza juntament amb l'Ateneu, la Biblioteca Joan Margarit i l'Ajuntament de Sant Just, i va sorgir el 2011, arran de la publicació del llibre *Jo confesso*, de Jaume Cabré. Enguany se'n celebrarà la quarta edició. Activitats com ara presentacions de llibres, tertúlies, conferències i exposicions són al cartell d'aquest cicle, que pretén promoure la difusió d'activitats literàries.

Orfeo Enric Morera

Cap als anys 50, un grup d'amics veïns de Sant Just Desvern es trobaven a casa d'en Josep Piquet i Gelabert per tal de practicar el cant. Feien algunes actuacions amb un quartet masculí al qual ben aviat es van afegir algunes veus femenines, de manera que el quartet es convertí en un grup de cant coral. Això va fer difícil els assaigs, que es feien als domicilis dels cantaires, i van decidir demanar a l'Ateneu d'entrar a formar part de l'entitat com a secció.

Van buscar quin nom podien donar al grup i, a causa de l'amistat d'en Josep Piquet amb el mestre Enric Morera i del fet que aquest hagués estat diverses vegades a casa seva, el nom escollit va ser Orfeo Enric Morera. El maig del 1951 es va constituir oficialment l'Orfeo, que constava de 25 a 30 cantaires.

Video Produccions Vern

Video Produccions Vern va ser fundada per dos veïns de Sant Just amb l'objectiu d'enregistrar la crònica de les entitats del municipi en vídeo i en fotografia, amb especial atenció a les seccions de l'Ateneu. Cal destacar el lliurament periòdic a l'Arxiu Municipal d'un important recull fotogràfic i videogràfic, que es pot consultar a Can Ginestar. Actualment, per la defunció d'un dels dos veïns, es una secció amb un sol membre.

SEAS

La SEAS, tot i que fa ser fundada el 1934, va deixar de funcionar amb l'esclat de la Guerra Civil. Durant la postguerra va revifar amb el nom de Club Alpino cap al 1947, si bé que

⁶⁸ Disposa de web pròpia: *Dimarts de llibres*. <<http://dimartsdellibres.blogspot.com.es/>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

no es va consolidar. No va ser fins al 1964 quan, refundada per Fulgenci Baños, va reprendre el funcionament, que no ha parat fins avui. Realitzen diferents activitats com ara l'edició d'un butlletí, conferències de diferents temàtiques complementades amb excursions, publicacions diverses, marxes de regularitat, caminades popular, excursions amb diversos grups o concursos fotogràfic, entre d'altres. Són molt actius de cara a oferir activitats a la ciutadania en general.

La Vall de Verç

La Vall de Verç⁶⁹ és la revista de l'Ateneu de Sant Just i té com a objectiu informar els seus lectors sobre tot allò que passa a Sant Just, així com oferir un espai de debat i opinió. La publicació té una periodicitat mensual i es pot adquirir a través de la subscripció o als principals quioscos del municipi. És l'única publicació periòdica santjustenca de caràcter independent. Amb més de trenta anys d'història ha obtingut el reconeixement dels veïns del poble. El valor rau en les col·laboracions desinteressades i en les aportacions dels lectors. Amb el pas dels anys el que va començar sent una revista produïda íntegrament per voluntaris ha evolucionat cap a una estructura semiprofessional. La revista té una tirada de 800 exemplars i està formada per un consell de redacció que es reuneix periòdicament i pren decisions de manera col·lectiva.

Justeatre

Secció creada per conèixer bé el món del teatre en general i en tots els seus aspectes: escenografia, interpretació, expressió corporal... i tot el que implica. Va néixer el maig del 1998 com a grup de teatre de l'Ateneu de Sant Just Desvern i està inscrita a la Federació de Grups de Teatre Amateur. Combina la representació d'obres teatrals amb classes d'interpretació, veu, expressió corporal, etc. Conseqüentment també és escola de teatre de l'Ateneu de Sant Just. Justeatre està oberta a la realització de diferents tipus d'actuacions: representacions teatrals, grans espectacles, lectures dramatitzades, o dinamització d'esdeveniments, entre d'altres.

Aliances

L'Ateneu de Sant Just va impulsar i forma part de la Federació d'Ateneus de Catalunya, que enguany ha estat guardonada amb la Creu de Sant Jordi 2014 com a referent cultural i social, per la influència del moviment ateneista en la vida col·lectiva per a l'expansió de la cultura, el foment de l'associacionisme i el reequilibri del territori; tot això adaptant-se a les noves realitats socials.⁷⁰

⁶⁹ Disposa de web pròpia: *La Vall de Verç* (en línia), Sant Just Desvern: La Vall de Verç. <[http://www.lavalldeverc.cat/gsvv.htm#pag=HIS&pagD=Història Sant Just Desvern una mica d'història](http://www.lavalldeverc.cat/gsvv.htm#pag=HIS&pagD=Història%20Sant%20Just%20Desvern%20una%20mica%20d'història)> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁷⁰ «La FAC i dues entitats federades rebran la Creu de Sant Jordi», a *Federació d'Ateneus de Catalunya* (en línia), Barcelona: Federació d'Ateneus, 2014. <<http://www.ateneus.cat/la-fac-rebra-la-creu-de-sant-jordi>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

L'Ateneu també forma part de l'Espai A,⁷¹ un circuit d'arts escèniques amateurs creat l'any 2011 pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya que té per objectiu generar una programació estable d'arts escèniques no professionals arreu de Catalunya per tal de posar a l'abast del públic en general produccions de qualitat dins els àmbits del teatre, el cant, la dansa i la música, així com potenciar i impulsar la creació de nous públics i augmentar l'ús dels espais escènics dels ateneus oferint nous canals per a l'explotació de les produccions amateurs. Es fa una aportació de diners als teatres perquè puguin programar aquestes obres amateurs, i també en fan la publicitat. L'Espai A té el suport de la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, és coordinat per la Federació d'Ateneus de Catalunya i compta amb la col·laboració del Moviment Coral Català, la Federació de Grups Amateurs de Teatre de Catalunya, la Federació Catalana de Societats Musicals i l'Agrupament d'Esbarts Dansaires.

Activitats pròpies de l'Ateneu

Les seccions programen activitats que s'engloben dins l'agenda de l'Ateneu. A banda, s'organitzen activitats des del mateix Ateneu, com són cicles estables («El documental del mes») presentacions de la Federació d'Ateneus, etc. A més, cada any des de fa molt de temps pel maig se celebra «La setmana de l'Ateneu», normalment l'última setmana. En aquesta, es posa èmfasi en la entitat i els seus socis: el reconeixement a socis honorífics (medalles) que fa anys que en formen part, celebracions col·lectives com ara «El dinar del soci», o activitats de cara al poble que hagin sortit de les seccions mateixes. En aquestes activitats variades hi participen tant socis de totes les seccions, com gent que no és sòcia.

Per tant, en resum, l'Ateneu ofereix:

- Les activitats que programen les seccions.
- La programació de grups amateurs que està dins el paraigua de la xarxa Espai A —enguany han programat durant el primer trimestre—, i altres activitats com ara cicles de jazz.
- «El documental del mes».
- I altres activitats variades com és ara l'organització de visites guiades a exposicions en equipaments sobretot barcelonins, en els quals hi ha molta oferta cultural.

Finançament

Una part important dels ingressos de l'entitat prové de les aportacions dels socis i de les respectives seccions. La resta són subvencions públiques i altres ingressos com ara els arrendaments (de la Sala Gran a l'Ajuntament i del bar), que també suposen un impuls a la continuïtat de l'entitat.

⁷¹ *Espai A. Xarxa d'Arts Escèniques Amateurs de Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals, 2015. <<http://www.espaia.cat>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

En referència a l'arrendament de la Sala Gran, es tracta d'una quantitat relativament baixa perquè és un acord pres fa anys i, com és el cas de molts lloguers antics, la quantitat ha esdevingut simbòlica. Cal tenir en compte també que amb el temps la sala s'ha anat deteriorant i, a falta de manteniment, les condicions no són les més favorables. Aquesta relació entre l'Ateneu, com a equipament privat, i l'Ajuntament, com a ens públic, respecte a la Sala Gran o Sala Municipal, es regula mitjançant un conveni, que finalitza aquest 2014. Durant els últims anys aquest ha estat un tema d'actualitat i controvèrsia entre ambdues parts per cercar un acord que les beneficiï totes dues i, per sobre de tot, el municipi.

Aquesta sala té un deteriorament que es fa palès en les instal·lacions velles, i l'Ateneu no és capaç de fer front a unes reformes integrals.⁷² Es dona la casuística que l'espai on hi ha l'Ateneu està situat en una illa en què hi ha l'edifici de Les Escoles, una antiga casa patrimonial que l'Ajuntament ha adquirit aquest any, i un parc. Així, l'Ajuntament estaria interessat a fer d'aquest un espai municipal amb relacions i coherència, sense prendre el funcionament de les seccions i l'activitat pròpia de l'Ateneu. Per fer aquest conveni, més complex que l'actual, s'ha establert un diàleg per perllongar temporalment el conveni que regeix la relació actual, en què es reguli el tractament de la Sala Gran, entre altres punts. En aquest s'establirà per un llarg període una nova col·laboració, que asseguri a l'Ajuntament gaudir de l'espai de la Sala Gran per uns quants anys, de manera que la inversió que hi faci tingui un sentit.

Difusió

L'Ateneu utilitza diferents mitjans comunicatius propis per a difondre les seves activitats. En l'àmbit virtual compta amb una pàgina web pròpia,⁷³ un compte a la xarxa social Facebook⁷⁴ i un altre a Twitter. Respecte als formats en paper, compta amb la difusió al butlletí de l'Ajuntament, al web municipal, i a altres suports com ara la revista La Vall de Verç. A més, Ràdio Desvern dona espais radiofònics a l'entitat entrevistant els seus membres i informant de les conclusions d'assemblees, d'activitats i d'actes rellevants en què l'Ateneu participa.

⁷² S'hi han fet reformes els últims anys, com ara la paret lateral de l'Ateneu, que dona a la pista poliesportiva. Les obres en un principi tenien com a única finalitat corregir unes patologies de l'edifici, però finalment, i gràcies al conveni subscrit entre l'Ajuntament, l'empresa VSA i l'Ateneu, el projecte va acabar consistint en la rehabilitació integral de la paret que corregia les patologies esmentades: l'aïllava tèrmicament i la dotava d'una imatge atractiva. A més, la col·locació de la bastida ha permès solucionar alguns problemes d'humitats que afectaven la Sala Cinquantenari. Per a més informació, vegeu MACIÀ I FONTANILLES, Albert, «Nou mural a l'Ateneu» (20 de maig de 2013), a *Patrimoni Cultural de Sant Just Desvern* (en línia), Sant Just Desvern: Consell Municipal de Cultura, 2015. <<http://desverncultura.wordpress.com/2013/05/29/nou-mural-a-lateneu/#more-857>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁷³ «Agenda», a *Ateneu de Sant Just Desvern*, Sant Just Desvern: Ateneu de Sant Just Desvern, 2015. <<http://www.santjust.org/ateneu/agenda.html>> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁷⁴ *Ateneu Sant Just Desvern*, Facebook, 2015. <www.facebook.com/pages/Ateneu-Sant-Just-Desvern/367389199990447> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

Annex 6

Aproximació a un model de mapa de públics

A mode orientatiu proposem un mapa d'hàbits culturals iniciàtic basat en models anglosaxons,⁷⁵ que són a grans trets extrapolables a contextos com els nostres. El següent model ha de servir com a guia metodològica sobre la qual es pot construir el model específic de Sant Just, un model que facilita la comprensió i l'endegament del treball:

Grups dels molt implicats

Eclèctics culturals

Cultura tradicional

Grup dels poc implicats

Diversió, moda i amics

Madurs exploradors

Sopar i espectacle

Família i comunitat

Aficionats a la música electrònica

Aficionats a les arts i artesanies

Aficionats a les arts i artesanies jubilats

Grup dels no implicats

Sense temps

Ancians i casolans

Recursos limitats

Una cervesa tranquil·la amb el futbol

Grup dels molt implicats (10 %): són els grups de gent que participen activament en les activitats, busquen informació i demanen més cultura. A mode orientatiu, i d'acord amb les opinions recollides i les realitats europees, podem pressuposar que representi un 10 % de la població de Sant Just.⁷⁶ Per l'altre costat, encara que és una proporció petita capitalitzen una bona part dels consums culturals totals perquè que consumeixen molt.

⁷⁵ *Arts audiences: insight* (en línia). Londres: Arts Council England, 2011. <http://www.artscouncil.org.uk/media/uploads/pdf/arts_audience_insight_2011.pdf> (última consulta: 28 d'abril de 2014).

⁷⁶ És una xifra no justificada amb cap dada objectiva, però que pot ajudar a la implantació d'un patró damunt el qual es pot construir el model específic de Sant Just.

- Eclèctics de les arts: joves altament qualificats, benestants i en les primeres etapes de la seva carrera professional. Són dinàmics i creuen en l'aprofitament de les oportunitats de la vida. Busquen noves experiències a través de viatjar i menjar, i tenen interès en altres cultures. Es descriuen a si mateixos com a optimistes, creatius i de ment oberta. Per sota dels 35.
- Cultura tradicional: es troben en una etapa posterior en la vida i tenen assolit un bon nivell benestant. Amants de la cultura tradicional tenen temps per dedicar als seus molts interessos i a l'oci. L'art i cultura prenen la major part del seu temps, juntament amb viatjar i passar temps amb la família.

Grup dels poc implicats (60 %): són els grups de gent que mantenen una relació passiva davant el fet cultural. Els agrada i hi participen, però no és una prioritat. Podrien representar més de la meitat de la població, incloent-hi aquí i a l'anterior grup tots aquells que consumeixen cultura a Barcelona però no a Sant Just. En aquest sentit, l'Ajuntament treballa iniciatives dins la programació municipal per tal d'oferir un major atractiu a aquest públic: espectacles per a públic familiar, infantil, juvenil o per a tots els públics amb un marcat component festiu, lúdic i social que complementa i fa més interessant el fet cultural. Per altra banda, però, també treballa per elaborar propostes més purament culturals, com ara les exposicions d'arts visuals, que donen resposta a un altre subgrup d'aquest grup, que busca experiències més personals i calma. Es tracta, per tant, del grup que més atenció rep tant pel seu elevat nombre com per la seva heterogeneïtat.

- Diversió, moda i amics: estan desenvolupant les seves carreres professionals o començant a formar una família. En el seu temps lliure els agrada gaudir dels seus interessos per la moda i per la gastronomia. Són ambiciosos, optimistes i gaudeixen de la recerca de noves experiències amb amics i familiars.
- Madurs exploradors: equilibrats i pràctics, es mantenen al dia amb temes d'actualitat i de notícies, tractant de desenvolupar opinions informades mostrant les seves preocupacions ètiques a través de les seves eleccions d'estil de vida. No tenen capritxos ni una estètica diferenciada (no conscientment), perquè són més pràctics en els seus hàbits de despesa. Fan servir l'art com una manera d'aportar una nova perspectiva de les seves vides.
- Sopar i espectacle: són un grup que consisteix en una significativa proporció de joves i de persones de mitjana edat. Aquest grup té ingressos disponibles per gastar-los en activitats d'oci. Joves o joves de cor que gaudeixen de la vida, menjar bé, socialitzar-se i anar a sortides relacionades amb la música són part de les seves preferències.
- Família i comunitat: normalment entre els 30 i els 40 anys, dedicats a la construcció d'una família i d'una comunitat. Han construït un niu còmode amb els seus moderats mitjans financers, i les seves prioritats són els seus fills. Connecten amb la comunitat local i amb la celebració de les seves arrels culturals. Els seus interessos mantenen una forta semblança amb el seu immediat entorn i amb la gent com ells.
- Aficionats a la música electrònica: adolescents o en la vintena que encara viuen amb els seus pares o acaben de volar del niu. Estan motivats i aspiren a poder desenvolupar les seves carreres professionals. Amb pocs compromisos, tendeixen a viure el moment i a gastar impulsivament, encara que tenen restriccions financeres. Són alegres i gasten gran part del seu temps i diners en compres, socialització i entreteniment.

- Aficionats a les arts i artesanies: en els seus 30, 40 i 50 anys, els aficionats estan dedicats a la família i a passar la major part del seu temps lliure a casa. No assisteixen a esdeveniments d'arts: el cost i la manca de temps són les principals excuses. Aquest grup és el més propens a respondre als esdeveniments i activitats que són familiars, amigables i informals i que no requereixen gaire planificació o reserva prèvia.
- Aficionats a les arts i artesanies jubilats: són casolans i prefereixen una rutina habitual i un ritme de vida més lent. Aquest grup té passió per la natura i són aficionats a la jardineria. Estan contents amb la vida, però potser tenen limitada la seva capacitat per sortir a causa de l'edat, discapacitats o malalties.

Grup dels no implicats (30 %): grup que no consumeix cultura de manera social. Podria suposar un 30 % de la població.

- Sense temps: al principi o a la meitat de la cursa de la vida, sovint fan malabarismes per respondre als compromisos laborals i familiars. Pobres de temps, estan ocupats i viuen en el moment. S'involucren reactivament amb la cultura popular, i les arts no són una prioritat per a ells.
- Ancians i casolans: són generalment continguts i tenen una actitud pràctica a la vida. Ells gaudeixen d'un ritme de vida més lent i passen molt del seu temps lliure a casa. Alguns tenen baixos nivells de salut que restringeixen les seves activitats en general.
- Recursos limitats: mitjans limitats, res de luxes, tendeixen a gastar la seva renda disponible amb cautela. Sense prejudicis, valoren la família i l'amistat. Per ells el temps lliure és per tenir un descans i relaxar-se.
- Una cervesa tranquil·la amb el futbol: estan contents amb la vida i no busquen canviar-la. Passen gran part del seu temps lliure a casa, o potser prenent una copa amb els amics al bar.

L'estratègia no sols contempla la demanda cultural actual i la possible, sinó també la que no existeix per diversos motius. El focus específic de Sant Just que singularitza el mapa se centrarà a treballar primeres experiències tant en els infants com en els nouvinguts. Els infants són un grup que no està representat en el mapa perquè no són consumidors d'arts, sinó que quan ho fan és perquè els seus pares els hi porten. Són els ciutadans que més fàcilment poden trencar les dinàmiques familiars que no entenen la cultura com un fet propi, i encara que això suposa uns resultats a mig i llarg termini, sembla que és l'estratègia més segura per l'increment dels hàbits culturals socials.

Els nouvinguts tampoc no estan representats al mapa, perquè ser nouvingut és un fet circumstancial que no implica necessàriament hàbits culturals diferenciats. Cadascun d'ells pot inscriure's en qualsevol dels grups anteriors. Són una part de la població molt important, i proposar mesures que accelerin el seu coneixement de les realitats culturals municipals i la seva programació pot ajudar a incrementar els públics a curt termini.

El primer dels eixos, que encara no s'ha descrit, tracta de generar accions i processos que permetin un desenvolupament real de la programació cultural de Sant Just Desvern, entesa no sols com les accions culturals públiques produïdes per l'Ajuntament i per les entitats, sinó com el conjunt de totes aquelles accions que esperonin la democràcia cultural. Les accions de formació en tècniques artístiques són exemples d'aquestes accions

que ajuden a la ciutadania a desenvolupar el seu sentit creatiu. A més, aquestes accions també suposen la implicació de les empreses en la concepció del sector cultural municipal, cosa molt necessària al municipi que inclús pot facilitar la posada en marxa d'un programa de mecenatge cultural que injecti algun ingrés més a la programació.

La programació cultural s'entén des d'aquest punt de vista holístic en què participen les entitats privades sense ànim de lucre, les empreses culturals i l'Administració local, i en què s'han de generar mesures per al correcte desenvolupament de totes les parts, buscant l'equilibri que permeti la retroalimentació.

Un bon model de programació hauria de respondre a un mapa de públics específic de Sant Just. Aquest mapa s'hauria de fonamentar no sols amb dades sociodemogràfiques, territorials i d'ocupacions, sinó que per aconseguir millors resultats hauria de respondre als estils de vida dels diferents públics que conviuen a Sant Just per tal de proposar-los activitats a tots ells, d'acord amb el pes específic de cada grup. A mode orientatiu proposem un model de programació basat en l'anterior, descrit per al mapa de públics:

Programació

Grups	Les seves expressions preferides
Grups dels molt implicats	
Eclèctics culturals	Música en viu, exposicions, vídeo, esdeveniments d'arts electròniques, mostres d'art públic, obres de teatre, art de carrer, esdeveniments de dansa en viu i festivals específics de cultura
Cultura tradicional	Òpera, ballet, obres de teatre, música clàssica, concerts de música i exposicions d'art
Grup dels poc implicats	
Diversió, moda i amics	Esdeveniments artístics mainstream, incloent-hi música en viu com ara el rock, concerts, musicals, obres de teatre i exposicions d'art
Madurs exploradors	Exposicions d'art i artesanía, musicals i esdeveniments de música en viu
Sopar i espectacle	Esdeveniments de música en viu
Família i comunitat	Esdeveniments familiars: carnavals, circ...
Aficionats a la música electrònica	No són públic cultural, però sí que creen les seves pròpies formes d'art a casa: dibuix, música...
Aficionats a les arts i artesanies	No són públic cultural, però sí que creen les seves pròpies formes d'art a casa: <i>hobbies</i>
Aficionats a les arts i artesanies jubilats	No són públic cultural, però sí que creen les seves pròpies formes d'art a casa: artesanía tèxtil, pintura...
Grup dels no implicats	
Sense temps	Sense activitat artística social
Ancians i casolans	Sense activitat artística social
Recursos limitats	Sense activitat artística social
Una cervesa tranquil·la amb el futbol	Sense activitat artística social

La programació de Sant Just hauria de poder oferir activitats per a tots els grups descrits, no sols programant les expressions que més interessin a cada grup, sinó també mirant de resoldre tota l'experiència que els interessa.

En les propostes posteriors apareix la necessitat de constituir una taula sectorial en què es discuteixi sobre temes com ara les propostes de programació. Presentem ara uns exemples del que podrien ser accions encaminades a una programació més rica i plural i enfocada a l'increment del consum:

- Grup dels molt implicats: aquest grup necessita activitats que l'ajudi a tenir un creixement personal i un gaudi intel·lectual. L'estratègia programàtica implicaria una programació més professional i de qualitat.
- Grup dels poc implicats: és el grup que pot propiciar els increments de participació, i necessita ofertes específiques i molt d'esforç.
- Diversió, moda i amics: activitats amb actors o músics de l'star system, lúdiques i que puguin compartir activament amb els amics.
- Madurs exploradors: activitats a l'aire lliure com ara visites arqueològiques o a la natura.
- Sopar i espectacle: busquen en el fet cultural quelcom que complementi una experiència més ampla. Activitats que combinin, per exemple, una obra de teatre i un sopar temàtic poden ser bons reclams. (Aquests tipus d'activitats necessiten la coordinació de diferents organitzacions en un mateix servei).
- Família i comunitat: activitats per a nens són el que més els mobilitza.
- Aficionats a la música electrònica, aficionats a les arts i a les artesanies (tant jubilats com no jubilats): són uns grups als quals es pot proposar una bateria de tallers i cursos formatius amb què puguin desenvolupar la seva creativitat: als joves se'ls pot oferir cursos de dibuix de manga, de creació d'aplicacions per a mòbils o de creació de videojocs, per exemple; per a la resta són correctes els cursos tradicionals dels centres cívics.

Una proposta de protocol per a la programació de la taula sectorial podria ser:

- Consens de quotes de programació d'acord amb les dades dels indicadors i el mapa de públics de Sant Just.
- Presentació de les activitats futures de les entitats, de les empreses i de l'Ajuntament.
- Inclusió d'activitats per a aquells públics que no estiguin correctament representats a la programació.

Com ja hem vist, les propostes de millora de la programació no poden defugir de la necessària reformulació dels serveis actuals. Aquests serveis s'han de reordenar, mirant de reutilitzar i reciclar aquells recursos presents en l'inventari municipal, aplicant especial atenció a la xarxa d'equipaments municipals perquè actualment suposen els actius més potents i, a la vegada, els més costosos. L'atenció, però, no només se centrarà en els recursos públics, sinó que també es consideraran aquells altres recursos privats que són ben presents en la vida cultural municipal, com és l'Ateneu.

Finalment, s'exploraran les vies de desenvolupament de la relació de l'oferta amb la demanda, aplicant les concepcions que descriuen el màrqueting cultural com un fet que avui

en dia ha de fer-se de la manera més relacional per tal que el consumidor acabi convertint-se en un participant i que senti el fet cultural municipal com quelcom seu.

Aquestes mesures, com les posteriors, faran necessària una coordinació molt més estreta de tots els productors culturals i propiciaran la proposta d'accions que aniran encaminades a la consecució d'aquesta fita.

La Diputació de Barcelona es caracteritza per la seva naturalesa local, de suport i cooperació amb els municipis. Per aconseguir aquests objectius ha desenvolupat un model estrictament municipalista, que té el seu referent en l'establiment de xarxes de gestió amb els ajuntaments als quals aporta mitjans tècnics, coneixement i experiència, assessorament, recursos econòmics i suport a la gestió dels serveis municipals.

En el marc de l'assistència i la cooperació, l'Àrea de Presidència té com a objectiu donar suport tècnic i aportar visions territorials als municipis a l'hora de definir i aplicar les polítiques culturals. El Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) és el servei encarregat de l'assessorament cultural als ajuntaments a l'hora d'establir, a mig i llarg termini, nous processos de dinamització i transformació cultural, socials i econòmics en el territori.

Els **plans d'acció cultural (PAC)** són instruments per promoure la reflexió, el debat i el desenvolupament d'estratègies i propostes per a l'acció cultural local. És un procés liderat pels ajuntaments, basat en les aportacions tècniques i la participació ciutadana.

Durant tot el procés es treballen els eixos de les actuacions futures en matèria d'acció cultural local. Així, les propostes s'orienten a reforçar el paper estratègic de les polítiques culturals, la cohesió social, la interculturalitat, la identitat, la transversalitat i el foment del treball en xarxa amb municipis propers.

**Diputació
Barcelona**

| Àrea de Presidència

Gerència de Serveis de Cultura
Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC)
C/ Montalegre, 7
08001 Barcelona
Tel. 934 022 565 · Fax 934 022 577
www.diba.cat/cerc
o.estudisrc@diba.cat

